

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

GYULAI PÁL

OSZTÁLYTITKÁR.

XVII. KÖTET. II. SZÁM.

NASZREDDIN HODSA TRÉFÁI.

خواجه نصر الدين لطائفی

TÖRÖK (KISÁZSIAI) SZÖVEGÉT GYŰJTÖTTE, FORDÍTÁSSAL ÉS
JEGYZETEKKEL ELLÁTTA

Dr KÚNOS IGNÁCZ.

Ára 1 frt 50 kr.

BUDAPEST.

1899.

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

- I. k.** I. Solon adótörvényéről. *Tel'fy Ivántól.* Ára 10 kr. — II. Adalékok az attikai törvénykönyvhöz *Tel'fy Ivántól.* 10 kr. — III. A legujabb magyar Szentírásról. *Tárkányi J. Belától.* 20 kr. — IV. A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. *Szász Károlytól.* 10 kr. — V. Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiai feladása. *Toldy Ferencztől.* 10 kr. — VI. A keleti török nyelvről. *Vámbery Ármintól.* 10 kr. — VII. Geleji Katona István főleg mint nyelvész. *Imre Sándortól.* 30 kr. — VIII. A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. *Bartalus Istvántól.* Hangjegyekkel. 60 kr. — IX. Adalékok a régiebb magyar irodalom történetéhez. (1. Sztárai Mihálynak eddig ismeretlen szindarabjai. 1550—59. — 2. Egy népirodalmi emlék 1550—75-ből. 3. Baldi Magyar olasz Szótárkája 1583-ból. — 4. Báthory István országbíró mint író. 60 kr. — 5. Szezezi Molnár Albert 1574—1633). *Toldy Ferencztől.* — X. A magyar bővített mondat. *Brassai Sámuel*től. 20 kr. — XI. Jelentés a felső-austriai kolostoroknak Magyarországot illető kézirat- és nyomtatványairól. *Bartalus Istvántól.* 20 kr. (1867—1869.)
- II. k.** I. A Konstantinápolyból legujabban érkezett négy Corvin-codexről. *Mátray Gábor* l. tagtól. 10 kr. — II. A tragikai felfogásról. Székfoglaló. *Szász Károly* r. tagtól. 20 kr. — III. Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. *Joannovits Gy.* l. tagtól. 20 kr. — IV. Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez. *Finály Henrik* l. tagtól. 20 kr. — V. Solomos Dénes költeményei és a hét-szigeti görög népv. *Tel'fy Iván* lev. tagtól. 20 kr. — VI. Q. Horatius satirái (Éthikai tanulmány). Székfoglaló. *Zichy Antal* l. tagtól. 20 kr. — VII. Ujabb adalékok a régiebb magyar irodalom történetéhez (I. Magyar Pál XIII. századbeli kanonista. II. Margit kir. hercegnő, mint ethikai író. III. Baldi Bernardin magyar-olasz szótárkája 1582-ből. Második közlés IV. Egy XVI. századbeli növényzeti névtár XVII. és XVIII. századbeli párhuzamokkal. V. Akadémiai eszme Magyarországon Bessenyei előtt) *Toldy Ferencz* r. tagtól. 40 kr. — VIII. A sémi magánhangzókról és megjelölésök módjairól. Gr. *Kuun Géza* lev. tagtól. 20 kr. — IX. Magyar szófejtetések. *Szilády Aron* l. tagtól. 10 kr. — X. A latin nyelv és dialektusai. Székfoglaló. *Szenássy Sándor* l. tagtól. 30 kr. — XI. A defterekről. *Szilády Aron* lev. tagtól. 20 kr. — XII. Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. *Szvorényi Józseftől.* 10 kr. (1869—1872.)
- III. k.** I. Commentator commentatus, Tarlózatok Horatius satiráinak magyarozói után. *Brassai Sámuel* r. tagtól. 40 kr. — II. Apáczai Csérei János Barczai Akos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. *Szabó Károly* r. tagtól. 10 krajczár. — III. Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. *Szabó Imre* t. tagtól. 10 kr. — IV. Az első magyar társadalmi regény. Székfoglaló *Vadnai Károly* l. tagtól. 20 kr. — V. Emlékbeszéd Engel József felett. *Finály Henrik* l. tagtól. 10 kr. — VI. A finn költészetéről, tekintettel a magyar ösköltészetre. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 40 kr. — VII. Emlékbeszéd Schleicher Ágost, külső l. tag felett. *Riedl Szende* l. tagtól. 10 kr. — VIII. A nemzetiségi kérdés az araboknál. Dr. *Goldziher Ignác*tól. 30 kr. — IX. Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. *Riedl Szende* l. tagtól. 10 kr. — X. Adalékok Krím történetéhez. Gr. *Kuun Géza* l. tagtól. 20 kr. — XI. Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. *Riedl Szende* lev. tagtól. 20 kr. (1872—1873.)
- IV. k.** I. szám. Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a kommentátorok Virgilius Aeneise II-ik könyvére. különös tekintettel a magyarra. *Brassai Sámuel* r. tagtól. 40 kr. — II. szám. Bálinth Gábor jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. Meléklet út khálymik daja hangjegye. 20 kr. — III. szám. A classica philológiának és az összehasonlító árja nyelvtudománynak mivelése hazánkban. Székfoglaló *Bartal Antal* l. tagtól. 40 kr. — IV. szám. A határozott és határozatlan mondatról. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 20 kr. — V. szám. Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletre hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. Dr. *Goldziher Ignác*tól. 20 kr. — VI. szám. Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. — II. A németországi philologok és tanfériak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. *Budenz József* r. tagtól. 15 kr. — VII. szám. Az új szókrol. *Fogarasi János* r. tagtól. 15 kr. — VIII. szám. Az új magyar orthologia. *Toldy Ferencz* r. tagtól. 15 kr. — IX. szám. Az ik-es igékről. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 15 kr. — X. szám. A nyelvújításról. *Szarvas Gábor* l. tagtól. 1875. 15 kr. (1873—1875.)
- V. k.** I. szám. Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. *Barna Ferdinánd* lev. tagtól. 25 kr. — II. sz. A neo- és palaeologia ügyében. *Brassai Sámuel* r. tagtól. 30 kr. — III. szám. A hangsúlyról a magyar nyelvben. *Barna Ferdinánd* lev.

NASZREDDIN HODSA TRÉFÁI.

خوجه نصر الدين لطيفی

TÖRÖK (KISÁZSIAI) SZÖVEGÉT GYÜJTÖTTE, FORDITÁSSAL ÉS
JEGYZETEKSEL ELLÁTTA

Dr KÚNOS IGNÁCZ.

MAGY. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1899.

Naszreddin hodsa tréfái.

(Olvastatott a M. Tud. Akadémia I. osztályának 1898. márcz. 21-én tartott ülésében.)

Alig van országa a mohamedán keletnek, a hol a kis-ázsiai eredetű Naszreddin neve a legismertebbek közé ne tartoznék. A bohókás hodsa a legötletesebb tréfákat és történetkéket juttatja a keletvilági ember eszébe, és azok a *lataif* (tréfa) néven ismeretes adomák, melyek ma sem tévesztik el vidító hatásukat, mind a Naszreddin mosoly fakasztó nevéhez fűződnek. A tudós hírű hodsának már-már legendaivá szűrődött alakját mély homály födi a történelemben. Vannak, a kik a hodsa létezését egyáltalában kétségbe vonják, és a népéletnek ez erősen kidomborodott alakját, a hozzája fűződő hagyományokkal egyetemben, a nép képzeletének, népalkotásnak tulajdonítják. A valóság az, hogy életrajzi adatai rendkívül hiányosak, és a mi keveset kikutattak, az sem egészen megbízható. Egy messze keleti hagyomány azt vallja róla, hogy Harun-al-Rasid idejében élt, és mint Muhammed Naszreddin egyike volt kora legtudósabb molláinak. Tanai miatt, melyek az akkori vallásos fölfogást sértették, állítólag halálra ítélték és hogy megmenthesse életét, elméjében megzavarodottnak, amolyan félbolond-félének tette magát. Több körülmény szól a mellett, hogy ez a hiedelem, mely különben sem mondható elterjedtnek, aránylag újabb időkben keletkezett. Mintha csak azt a sok együgyű tréfát akarnák vele igazolni, melyek sehogy sem illeszthetők a hodsa nevéhez fűződő egyéb történetkéké mellé. Több valószínűség szól a mellett és könnyebben is bizonyítható, hogy a hodsa Kis-Ázsiában, némelyek szerint az Angora-vidékebeli Szivri-hiszarban, egyeb

adatok szerint pedig magában Ak-sehirben született.*) Annyi kétségtelen, hogy Ak-sehir városában élte le napjait, és hogy ugyanott porladoznak a hamvai is.

A hagyomány, mely mai napig sem feledkezett meg róla, főleg azokban az időkben szerepelteti, a mikor a sánta Timur, más szóval Demirlenk portyáztatott Anatóliában, a mi időszámításunk szerint a XIV. század legelső éveiben. A hodsza nevéhez fűződő tréfákban többnyire Ak-sehir, Szivri-liszár, Kónia és Jeni-sehir nevű helynevek fordulnak elő; történeti nevek szereplői közül pedig Ala-Eddin szultán, Timur-lenk sah és Bajazid. Csupa olyan hely és személynevek, melyek közt, mint majd látni fogjuk, a tudatos és okozati kapcsolat kétségtelen. Az azon korbeli Kis-Ázsia több, egymástól független fejedelemségből, úgynevezett bejlik vagyis bejségekből állott. Ilyen fejedelemség volt Karamánia, melynek fővárosa Kónia, hét tartományai egyikének a főhelye pedig Ak-sehir, a hodsza nevéhez fűződő tréfáknak leggyakoribb központja. Ugyancsak ide tartozott a másik két város is. Ennek a karamán birodalomnak volt egyik fejedelme Ala-Eddin sah, Naszredinnek egyik uralkodói kortársa, a kivel több ízben állott a villámgyors Bajazid véres és következményeiben is fontos hadakozásban. Egyízben Kóniát és Ak-sehirt hódította el a sáhtól, később az egész birodalmát elfoglalta és török, illetve oszmán uralom alá hajtotta. Ez volt a szeldsuki birodalom vége. Mikor Timurlenk megjelent volt, akkor már Bajazidé volt Karamánia; és épen a hodsza idejében történt, a mikor ez a tatár hódító, noha csak rövid időre, gátat vetett az oszmán hódításnak és Bajazid uralmát megtörte. Timur tudvalevőleg 1402-ben hódította meg a viszontagságos multú Karamániát. Az ő uralma sem tartott soká, mert már 1464-ben az egész karamán terület ismét oszmán uralom alatt volt, és az egykori nagy birodalomra csak a népies használatú karamán vidék ha emlékeztet. Oszmán birodalma alig volt még ekkor

*) Egy kazáni hírlap tárczájában az van mondva a hodsáról, hogy a hagyomány hol Szmírnát, hol Drinápolyt, hol meg Rodusz szigetét vallja a szülővárosának. A keleti törökség úgy látszik, inkább a szélső nyugotról származtatja az oszmánli tréfalantost, a kit udvari embernek, szultánok mulattatójának tartanak. (*Kazanskij Telegram* 1847. sz. 1899 jan. 16/28.)

száz és néhány évnél idősebb. Az új terület csak lazán függhetett össze a birodalom többi részeivel, és a szultáni méltóságot sem ragyogta még körül a kalifatús későbbi nimbusa. Az együvértartozás érzete épen nem volt kifejlődve, különösen Kis-Ázsia déli részeiben nem, a hol még nagyobb lehetett a törzsfők hatalma, mint a Rum országában székelő szultánoké.

Ezekben a mozgalmas időkben élt a hodsa, egymást fölváltó és más-más nemzetiségű uralkodók idejében. Először mint Ala-Eddinnek, Karamánia független fejedelmének az alattvalója, majd az oszmanida Bajazid uralma alatt, és végül a tatár Timur udvarában, a kinek idejében valószínűleg halálát is lelta. De különböztek bár ez uralkodók egymástól fajra és még inkább hódítási törekvéseikre nézve, egyesek voltak vallásban és közel állottak egymáshoz nyelvi tekintetben. A szeldsuki vagyis karamán nyelv alig különbözhetett még akkor az oszmánlitól, és Timurék tatárságában is sok volt a nyelvtani és szókinésbeli hasonlatosság. Innen magyarázható meg az a körülmény, hogy mindegyikénél érvényesülhetett a hodsa, és hogy a nyelvben gyökeredző humora egyikénél sem ment veszendőbe. Noha nyelvénél, karamáni voltánál fogva mégis csak Bajazidékhoz állhatott legközelebb. Már a foglalkozása is némi kiváltságos helyet biztosíthatott neki. A mohamedán hierarchiában előkelő helye jut a hodsának, az egyházi és világi ügyekben egyaránt ítélkező törvény- és vallástudónak. Hodsa, azaz egyházi volt Naszreddin is, amolyan bíró és tanítóféle egy személyben, községének mindenféle szellemi ügyeiben a vezetője. Nem egy hagyomány fűződik hozzá, hogy a mikor a hódító deszpoták sorra foglalgatták a kisázsiai helységeket, mindig a leleményes hirében álló hodsa volt a kiszemelt, a ki városának a képviselőjében az uralkodó fényes-színe elé járulhatott. Ekkortájt kezdődött a tatár betörés, és Timur győzelmeinek fényesnél fényesebb sorozata. Nagy lehetett a helységek rémülete, a mint Timurlenk jöttek vagy közeledtének a neszét vették. Ellentállás nélkül hódoltak meg előtte az anatóliai kis bejségek, és szerencsésnek vallhatta magát az a vidék, melyet a föld porával nem tett egyenlővé. Előre rettegték a jöttét és követeket menesztettek eléje, hogy kérlelhetetlen haragját csak némiképp is enyhítsék. Naszreddin községét is elérte a sorsa. Mint írástudó embert a hodsát állítja a hagyomány sorompóba, és ő volt azzal a nem könnyű

föladattal is megbizva, hogy ismert furfangjával és az ékes-szólás tudományával útját állja a végromlást hozó veszedelemnek. Nem egyszer emlékszik meg róla az irás, hogy minő cselekedésekkel élt ilyenkor a hodsá, és hogyan tudta a megszorult községeket és e községek lakóit megmenteni. A következő hagyományt magamnak volt alkalmam följegyezni. Aksehir felé közeledett a rettegett hódító és a halálra ijedt város lakói a hodsához fordultak, hogy a szó fegyverével álljon ellent, és nyerje meg valahogyan a sáh kegyét. Hajlott a hodsá a kéro szóra és hozzálátott a készülődéshez. Egy óriási nagy turbánt illeszt a fejére, meztelenre vetkőzik, és a városon kívül leül az út szélére, a merről Timurnak a jöttét várták. A hódító csakhamar megérkezett. A mint megpillantja a különös öltözetű hodsát, kérdi a körülötte levőktől, hogy mit tudnak erről az emberről. Kiséretéből többen ismerték már a hodsát, a kik hírül adták a sáhnak, hogy Naszreddin ez az ember, a szépen folyó szavú és a mosolygós beszédű. Leszáll az uralkodó a lováról, odamegy a hodsához, és: «Ki vagy?» kérdi tőle. A hodsá Istennek mondja magát, a ki azért ül e helyen, hogy egyet-mást megteremtsen. Mosolyog a sáh, odaint magához egy apró szemű emberkét és ráparancsol a hodsára, hogy ha csakugyan rendelkezik azzal a teremtő erővel, hát nagyobbítsa meg ennek az embernek a szeme nyílásait. A hodsá azzal szabadkozik, hogy ő a föld istene, és hogy ennél fogva csak odáig terjed a hatalma, a meddig a köldök van. Azonfölül nem tehet ugyan semmit, de a köldökön alul, ha a padisah úgy parancsolja, javíthat egyet-mást. Megtetszett az uralkodónak a furfangos válasz, a hodsát kegyeibe fogadta, és ennek révén kimélettel bánt el a várossal és lakóival egyetemben.

A hodsának Timurral való találkozása többféleképen van megörökítve. A többek közt olyan történetekkel is kapcsolatban, melyeknek mását a hodsáénál régibb korból, sőt egészen idegen népeknél is találni. A minthogy nem egy oly tréfával fogunk találkozni, melyek úgyszólván nemzetköziek, és a melyek csak újabb időkben jöhettek a hodsával kapcsolatba. Ezek közül való a hodsára és Timurra átvitt következő hagyomány is. Kedveskedni akart a hodsá a nagy hódítóknak, és a feleségéhez fordul tanácsért, hogy mit vigyen Timurnak ajándékba, fűgét-e vagy birsalmát. Felesége a birsalmát ajánlotta,

mert formásabb is nagyobb is a fügénél. A hodsának azonban megvan az az elve, hogy nem jó dolog az asszony szava után indulni, és épen azért — a fügében állapotodott meg. Viszi az ajándékot a nagy kényúrnak és térdet-fejet hajtvá előtte, ruhája szegélyéhez dörzsöli arczát és átnyújtja az adományát. Timur, a kinek ez a csekélyke ajándék sehogy sem nyerte meg a tetszését, oly sértőnek találta ez olcsó kedveskedést, hogy a fügéket egyenként elővétette és a hodsá tar fejéhez csapdosta. «Áldassék Allah» — kiáltott föl mindannyiszor a hodsá, valahányszor egy-egy füge fültövön vagy feje búbját érte. Timurt ez a különös hálálkodás szerfölött kíváncsivá tette, és abba hagyva a büntetést, kérdi a hodsától viselkedése magyarázatját. «Azért áldassék Allah» — feleli neki a hodsá -- hogy meg nem fogadtam a feleségem szavát. Ha az ő tanácsára hallgatók, és a füge helyébe birsalmát talállok hozni, rég darabokra zuzódott volna már a fejem.»*)

Azoknak az ötletes hagyományoknak, melyek Timur személyéhez fűződnek, se szeri, se száma. A minthogy nem egy tréfában van megörökítve az a bizarrszerűen különös viszony is, melyben a szókimondó hodsá a tréfaértő, de tréfalozásaiban is szigorú kényúrhoz állott. Mintha rá lettek volna egymásra utalva. Főleg Timur sáh a hodsára, a kinek feleleteiből sohasem hiányzott az őszinteség, és a ki olyankor is meg mert szólalni, a mikor más valaki talán a fejével játszott volna. Tréfás történetkéivel, olykor-olykor trágár szólásaival mulattatta, és talpra esett feleleteivel, melyek nem mindig voltak egy-egy mély értelem és elburkolt czélzás hijával, szórakoztatta. Ha néha-néha túl talált menni a bizalmasság határán, a mi gyakran megtörténhetett a beszédes hodsával, szigorú megfeddésben, sőt olykor-olykor érzékeny büntetésekben is volt része. Így járt egyszer pórul az ugorkáival, melyek szintén ajándéknak voltak szánva. El is fogadta Timur az ajándékot,

*) Egy másik változat szerint előbb szilvát vitt a hodsá ajándékba, és csak azután szándékozott répát vinni. Mikor már útban volt a répával, akkor ajánlotta volt neki egy ismerőse, hogy a répa helyett jobb lesz, ha fügét visz. Camerloher: *Meister Nasr-eddins Schwänke*. — Hasonló mesét talált Köhler egy héber nyelvű elbeszélésben, a hol a hodsá helyét egy galileai aggastyán, Timurét pedig Hadrián császár foglalja el (*Orient und Occident*.)

és tíz darab arannyal jutalmazta meg a hodsa buzgólkodását. Vérszemet kapott erre a hodsa, és egy pár nap leteltével egy egész szekérrel állított be a palotába. Timur ezúttal megsokallta a dolgot, és hogy kedvét szegje a kapzsinak, annyi botütést rendelt a hodsa talpára, a hány ugorkát csak leszedtek a szekérről. Összeolvasták, ötszáz darab volt rajta. Mikor a botütések felét már ráverték a talpára, engedélyt kért az uralkodótól, hogy a büntetés másik felét a főajtónálló kaphassa, a kivel már előzetesen megegyeztek volt, hogy az ugorkákért kijáró jutalmon osztozkodni fognak. Rá is verette a padisah a másik kétszázötvenet. (Hammer: *Geschichte des osmanischen Reiches* I. 630). — Viszont a hodsa sem mulasztott el egy-egy alkalmat, ha arról volt szó, hogy a nagyurat megboszanthassa, vagy pedig érzékenykedő büszkeségét megsértse. Vadászatra hívta meg egyszer a sáh, és egy csökönyös lovat adatott alája. Az eső megeredt, úgy hogy mindenki elvágtatott, csak a hodsa lova nem akart mozdulni. Úgy segít magán, hogy leveti a ruháit és maga alá teszi a nyeregbe. A mint megszűnt az eső, ismét felölti a ruháit és utóléri a vadászokat. Csudálkozik a khán, hogy meg nem ázott a hodsa. «Olyan szilaj ez a ló — mondja Naszreddin — hogy csak úgy repült velem, és ennek következtében meg sem áztam». A mint hazaérnek, a legdiszezebb istállójába kötteti a khán a hodsa lovát. Nemsokára ismét vadászni mennek, most már ő maga ül rá arra a lóra, és a mint ismét megered az eső, mindenki elvágtat, csak ő ázik meg a csökönyös lován. Megharagszik a hodsára, másnap magához hivatja és szemére lobbantja, hogy hozzá nem illő hazudozása miatt megázott. «Mért haragszol? — mondja a hodsa. — Ha eszed lett volna, neked is magad alá kellett volna vened a ruháidat és nem áztál volna meg».

Tudjuk a hagyományokból, hogy a hodsát nem igen tudták elragadni Timur vérengző hadakozásai. Bár nemzetiségi érzésről ez időtájt még szó sem lehetett, kiérezte az ő egészséges ösztönével, hogy Timurnak a táborozásai épen nem mondhatók áldásosnak. És a hol csak tehette, ott nyíltan ki is fejezte ebbeli véleményét. Tíz aranyat kért egy izben a sáhtól, hogy valami emlékfélét állíthasson magának. Timur az ő megszokott bőkezű készségével és egyúttal némi kíváncsisággal teljesítette a hodsa különösnek tetsző kérését. A tíz aranyon egy türbét (siremléket) építtetett magának, melynek három

oldala nyitott volt, csak északról volt megvédve egy falazattal. Ebbe a falba egy ajtót illesztetett, és zárját egy nagy lakattal (asma kilid) látta el. A türbét négy faoszlop tartotta, és egy négyszögletű fatetővel fedte be, hogy földön nyugvó sírhelyét aláhelyezhesse. A különös építménynek, melyet az ak-sehiri mezerlikben (temető) állíttatott föl, a következő magyarázatát adta. Az utókort csak sírásra fogják Timur hatalmas kőfalai fakaszthatni, míg Naszreddin türbéje nevetetni fog és derűs mosolyt kelt majd száz meg százezerek ajakán. És valósággal így is történt. E türbébe temették el idővel a hodsa földi maradványait, és a mai kor zarándokai meg nem állhatják egy-egy mosoly nélkül, a midőn kegyeletökkel a szent sír számba menő bizarr emlékhez elzarándokolnak.*) Egy újabbkori hagyomány is fűződik e síremlékhez, melyet oly embertől volt alkalmam följegyezni, a ki a történetkének tanuja volt. «A ti időszámításotok szerint — kezdte az elbeszélő — 1832-ben történt, midőn az egyiptomi Ibrahim pasa vezérlete alatt Kis-Ázsiában jártunk volt, hogy a kónia-vidéki lázongásokat elfojtsuk. A többek közt Ak-sehirt is útba kellett ejtenünk. Útunk a temető mellett vezetett el, és nem kerülte el a pasa figyelmét, hogy a mint egy-egy pillantást vetettek a katonák a hodsa türbéjére, egyike sem tudta nevetés nélkül megállni. A pasa megálljt (dur) vezényelt és a mint rájött a dolog nyitjára, kihirdette a katonák közt, hogy a ki a türbe mellett úgy el tud haladni, hogy el nem neveti magát, azt jutalomban fogja részesíteni. Sokan meg is tették, és visszafojtott nevetéssel ki is állották. Egy albán katonára került a sor, a ki minden áron meg akarta tartani a komolyságát. Közledik a sír felé, és alig hogy megpillantja a különös türbét,

*) A hodsa e sírjához, mely a mai Ak-sehir temetőjének a főbejáratánál máig is fönmáll, épen úgy elzarándokolnak, mint bármely más, szent hírben álló emberéhez. A sírhely fejnél a hodsának egy nagy turbánja van odaillesztve, és a fal rácsozatán ott vannak azok a fölragasztott rongyocskák is, melyeket a czélből tesznek oda a beteg zarándokok, hogy a türbében nyugovónak a csodatévő hatalma megszüntesse a bajait. Naszreddinek e megmaradt emlékeiről gyakran tesznek említést az egykorú és későbbi történetírók. El nem mulasztják ilyenkor, hogy a hodsának e türbéjével kapcsolatos egyikét tréfát el ne beszéljék. A népies kiadású «lataif»-gyűjteményekben megtalálható a türbe rajza is.

olyan kitörő nevethetnékje támadt, hogy a mint ajkát és fogait összeszorítja, szeméit pedig jó erősen behunyja, a megtartóztatás kinjában egyszerre csak elszólja magát. «Olyan ember ez a hodsza — vallotta be később — hogy ha már fölülről nem tudja, alulról nevelteti meg az embert.»*) E síremlék még mai nap is egyik főnevezetessége Ak-sehirnek, mely egy pár esztendő óta vasúttal is megközelíthető városa lett Anatóliának.

Már élte idejében is elterjedt lehetett Naszreddinek a híre. A mikor még bohókás kalandjait és népies humortól dagadozó mondásait előbb közvetlenül, majd szájhagyomány útján hallhatták. A ki annyiszor segített a mások baján, a ki úgy megtudott mindenre felelni, és a kinek a tanácsára még fejedelmek is hallgattak, az ugyancsak kiérdemelte a tudós (bilgič) hodsza nevezetet. A hodsai méltóságot különben is a szent és bölcs ember varázsa veszi körül. Minden kiejtett szavát jelentősnek, tetteit követésre méltónak hiszik, és ha bohós tréfálkozása ellenkezik is a török fajnak inkább csendesen szemlélődő természetével, humorának majdnem az együgyűségig menő naivsága és szavainak találó volta egészen beleilleszkedett fájának jellemzetes kedélyvilágába. Hiszen tanító czélzata is volt az ő humorának, és tréfáit legtöbbször csak olyankor rögtönözhetette, ha valamelyes igazságot akart belőle levonni. Mennyi igazság van az ő élcelődésében, mennyi komolyság a humorában. Így juthatott ő ahhoz a csakis istenes férfiakat megillető hírnévhez, mely a hodsza legendai emlékét még mai nap is körülövezi. Alakja nem az irodalomban, hanem a nép emlékezetében kövesedett meg, a minthogy az a műfaj is, melyet főleg az ő egyénisége teremtett meg, népies színezetű népi termék. Mondásai a folklór szavaivá finomodtak, alakja meg egy legendakör hőségévé hasonult. Elannyira, hogy a kisázsiai törökségnek, és e törökség nyelvi megnyilatkozásának még mai nap is ő a legtisztább típusa. Innen magyarázható meg az a kedvelt népszerűség, mely az ő nevéhez fűződő, és az ő neve alatt ismeretessé vált tréfákat közkeletűekké, a népnek úgyszólván közkincsévé tették. Mintha csak a maga eszejárását, a maga gondolkozása módját látná benne az a pór-mohamedán, a kit a mai finomultabb ízlésű

*) Ez újabkori adatot Ajdin városában jegyeztem volt fel.

oszmanli türknek, szószerint, töröknek, de átvitt értelemben parasztnak gunyol. Hisz a hodsából is első sorban ez a türk beszél, a minthogy póriasan törökös a megszólalása, nyelvezete és humorának mindenféle megnyilatkozása.

Nem egy jellemzetes és korfestő eredetiséget találhatni a naszreddini tréfákban. Noha másfelől meg kétségtelennek látszik, hogy — a mint már említettük — újabb és viszont régibb keletű elemekkel is találkozunk bennök, és hogy még azon tréfák egy részében is, melyek személyi vonatkozásuknak tetszenek, más népek hagyományaiban is megtalálhatók. Még pedig úgy nyelvre, mint eredetre, sőt földrajzi elhelyezésre is egymástól távol eső népeknél. De nem is szükséges, hogy minden esetben az átvétel elméletét alkalmazzuk. Lehet, hogy részben közös, és útjok-veszett forrásból eredtek, de lehetséges az is, hogy egymástól függetlenül keletkeztek. A mint hogy a humornak is lehetnek olyan közös vonásai, melyek egymástól önállóan, a népelet fejlődésének más-más fokozatában egyaránt megnyilatkozhattak. Ilyen a többek közt a hármás kérdésekre való megfelelés motivuma. Ismeretes a három bölcs férfi megjelenésének a mondája, melynek naszreddini változata a következő. Megjelenik e három férfi Anatóliában is, természetesen Ak-sehirben. A hodsának kell ezúttal sikra szállania, hogy a kérdésekre, melyek megfejtésével jutalom is jár, méltóan megadja a választ. Az első kérdésre, hogy hol a világ közepe, a hodsza odamutat a botjával a szamara elülső két lába egyikére, hogy ime ott van. Ha nem hiszik el neki, feleli a faggatóknak, fogjanak hozzá és mérjék ki. Másodiknak azt kérdik tőle, hogy hány csillag van a községében, Ak-sehirben. Épen annyi, feleli a hodsza, a hány szőrszál a szamara farkán van. Ha nem hiszik el neki, olvassák össze. «Ha már a szőrszálakat emlegeted — áll elő a harmadik bölcs — arra felelj nekem jó hodsza, hogy hány szőrszál van a szakállamban?» «Épen annyi — vág vissza Naszreddin — a hány a szamaram farkában van». Kétkedik benne a szakálás bölcs. «Ha nem hiszed el, jer mérjük össze. Szálanként tépjük ki a te szakálladat, a szamaram farka szőreit és legott kitünik a valóság». E történet változatait, melyek közé Bürgernek *Kaiser und Abtja* is tartozik, Köhler mutatta ki, többször idézett értekezésében. Ugyancsak ő állított össze több olyan *lataifot*, melyeknek

Nyugot országaiban is ismeretesek a változatai. Hogy csak néhányat említsünk meg belőlök, ilyen az az eset is, a mikor vizet merített a hodsza és a mint belenézett a kútba, a holdvilágot pillantotta meg benne. «A kútba esett a hold» kiáltozza, horgos kötelet hoz, és lebocsátja a kútba. Addig erőlködik, míg a horog egy kőbe ütődik és a mint küszködik vele, a kötél elszakad, a hodsza hanyatt vágódik és a hogz az égre esik a pillantása, meglátja rajta a holdat. «Áldassék Allah, — fohász-kodik a hodsza — sokáig fáradoztam, de helyére is került a hold». — A német, Claus Narr' és hasonló társaira emlékeztet a hodsának az az esete, mikor egy csörgedező forrás mellett elfogta a kis dolog, és a forrás okozta zajt összetévesztvén, egy nap és egy éjjel föl se kél az ültő helyéből. Nyugoton a részeg emberekre alkalmazzák inkább. — Sokféle változata ismeretes annak a mondának, a mikor maga alatt vágja le a hodsza a fát, vagy arról a tolvajról szóló história, a ki a holdsugarakon ereszkedik alá, és Grimm egyik meséjére emlékeztet a hodsának az az ötlete, hogy pénzt dob le a tavi békáknak, hogy édességfélket vásároljanak rajta. Ugyancsak széleskörű a rokonsága a Naszreddin zsidájának, a kitől nemcsak ezer aranyat, hanem egy szamarat és bundát is elcsalafintáz; avagy a hodsza hires szamarának, mely épen akkor ordítja el magát, mikor elakarja a gazdája tagadni. Az sem pusztán Timurlenkkal esett meg, hogy az ajándék libának csak féllába lett volna, és egyéb kalandjai a hodsának, melyeknek számos változatai után ítélve, csak utólag fűződhetnek a hodsza nevéhez. És ennek annál könnyebb volt a lehetősége, mert hisz e tréfák még rendszeresen összegyűjtve sincsenek és csak szájrul szájra, apárul fiura szállottak. A változatokon még itt-ott az avatatlank kezze, illetve szája is meglátszik. Csupán egyes kis füzeteket, népolvasmánynak szánt ponyvatermékeket ismerünk, melyeket rendesen hozzá nem értő emberek állítottak össze, mint a hodsával megesett kalandok sorozatát. Ezek alapján készültek azok az idegen nyelvű átültetések is, melyek a világirodalomban a török Eulenspiegel vagy a török Aesopus jelzőjével ajándékozták meg az ak-sehiri népbölcset. *) A hodsának

*) A hodsza tréfáinak első török gyűjteménye e század első felében 1837 körül jelent meg Sztambulban. Azóta egymást érik a többekévesbbsé megbízható kiadások, melyek leggondosabbika az 1883-iki,

a német Eulenspiegelrel való összehasonlítása a nagy tudomány Schottól származik. Teljesen jogosultnak tartjuk Köhler abbeli nézetét, hogy ez az analogikus elnevezés, melyet azóta hagyományszerűen alkalmaznak a hodsára, nem eléggé igazolt. A ravasz Eulenspiegel sohse tesz és követ el olyan naiv és együgyű dolgokat, mint a hodsza, hanem inkább azon van, hogy másokat kigunyoljon és megboszantson. Viszont olyan „Klaus Narr“-félének sem vallhatjuk Naszreddint, a minőnek Köhler akarja föltüntetni. A hodsza látszólagos együgyűsége inkább csak színlelt és részben mulattatás, részben pedig okulás czéljából való. Nem olyan bolond ő, mint a milyennek mutatkozik, a mit akkor bizonyít be legjobban, a mikor őrleni valót visz egyszer a malomba, és egy másiknak a zsákjából buzát lop a magáéba. A molnár rajta kapja és a mikor kérdőre vonja érte, azzal mentegetődzik, hogy mint félbolond követte el. „Ha félbolond vagy, — mondja a molnár — akkor miért nem a magad zsákjából loptál, és tetted volna a másikéba.“ «Ha úgy tennék — feleli a hodsza — nem fél, hanem egész bolond lennék».

A hodsza tréfáival kevesen foglalkoztak még eddigelé. Behatóbb tanulmányozás tárgyává nem tették és lehető kiegészítésökre sem igen gondoltak. E hézagosság adott nekem némi ösztönzést és midőn évekkkel ezelőtt a hodsza egykori székhelyében, az ájdin-kóniai vilájetekben jártam, fölhasználtam a kinálkozó alkalmat és naszreddini emlékek és hagyományok után kutattam. Ebben az irányban tett nyomozásaimnak megvolt a kívánt és nem is remélt eredménye. Nemcsak hogy kiveszöben nem voltak a hodsza tréfái és humoros mondásai,

Mehemed Tevfik gondozása mellett megjelent füzetke. Német fordítása az *Universal-Bibliothek*ban jelent meg, Müllendorf fordításában (2735 sz.). Kéziratban több európai könyvtár őrzi a hodsza ellenőrizhetetlen tréfáit. L. Decourdemanche: *Les plaisanteries de Nasreddin hodsza*, Paris és Bruxelles. A nyugoti nyelvek közül németül, francziául, olaszul, románul és új görög nyelven jelentek meg naszreddini kiadások. Ez utóbbiak közül az athéni (1896) kiadás a legfigyelemreméltóbb, melyet Valavani látott el egy eléggé tartalmas bevezetéssel. Egy képes angol kiadás is van készülöben, melyet Konstantinidi rendez sajtó alá. Vannak még ezeken kívül örmény, szerb, horvát és bosnyák nyelvű kiadások is, nem tekintve a keleti nyelvű (arab, perzsa, tatár) és itt-ott képekkel díszített nyomtatásokat.

hanem közvetlen a nép ajkáról el is leshettem és lejegyezhettem őket. Talán megközelítőleg abban a formában, a hogyan századokkal ezelőtt a hodsá ajkáról elhangzottak. De mindenesetre a nép nyelvén, a karamáni tájszólás népies közvetlenségével és zamatjával. Emléke oly elevenen él még a községében, és annyira a magokénak vallják a hodsát, hogy szinte féltékenyen őrzik azokat a megmaradt reliquiákat, melyeket a hodsának tulajdonít a hagyomány. A közeli Jeni-sehirről, melyről egy-egy tréfa szintén megemlékszik, mindenáron le akarják tagadni, hogy valaha ott is hodsáskodott volna a tréfák mestere.

De egyebekben is megmaradt még a hodsának máig is beszélő nyoma. Lépten-nyomon egy-egy új emlékére bukkan-tam, és mintha csak a tréfák világa elevenedett volna föl előttem, sorra láthatóvá lettek mindazok a helyek, a melyekhez a hodsának egy-egy mondása vagy valamelyes cselekedete fűződött. A legrégebb hagyomány egy hegytetőhöz fűződik, mely a város határán van, és a mely, valószínűleg egy régebb földrengés következtében, mintha ketté volna hasadva. Erről jelennek meg az esőt hozó fellegek, és erre felé vizsgálódnak, ha az időjárásról akarnak egyet-mást megtudni. Különösen jellemzi a hodsát az a hagyomány, mely e hegyhez és hasadékához fűződik. Megharagudott egyszer a hodsá az ak-sehirbeliekre és hogy boszút álljon a városon, fölment arra a hegyre és ráterítette a szőnyegét a hasadékra. Ezzel azt érte el, hogy a fellegek nem húzódhattak a város felé, és ennek következtében eső nélkül maradt az egész környék. Nagy lett az ak-sehirbeliek rémülete, és küldöttséget menesztettek a hodsához, hogy emelje le a hegyről azt a végzetes szőnyeget és ne hozzon romlást a fejökre. A jószívű hodsá megilletődött e kérésen, és alig hogy lelibbentette a szőnyeg egyik csücskét, már is kellemes szellő fujdogált és szinte fölfrissítette a hőség eltikkasztotta várost és lakókat. Csakhamar az ég is megereszté a csatornáit, és áldás támadt a nyomában, áldván Allaht és utána a hodsá könyörületességét.*) (L. Valavani fentemlített bevezetését.) Magában a városban is találni még naszreddini emlékeket és az egyes emlékekhez fűződő tréfákat. Alig van

*) Ezt a hagyományt, mely főleg Valavani följegyzéséből ismeretes, egy sztambuli kiadás primitív rajzában is fölismertem.

a városnak egy-egy tere vagy utcája, forráskútja (česme) vagy dsámija, melyre a hodsának egy-egy szálló hagyománya ne emlékeztetne. Dsámik és mecsetek (mesdsid) vetekednek a dicsőségért, hogy Naszreddint vallhassák egykori imámjoknak és több *mimber* (szószék) akarja az igazhívó világgal elhitetni, hogy rólok hangzottak el először a hodsának elévülhetetlen mondásai. Innen bocsátotta a többek közt világgá az isteni hatalom létezésének következő magyarázatját: «A mióta az eszemet tudom, mindig csak az történik, a mit a mindenható akar. Ha nem az isteni hatalom keze intézne mindent, akkor egyszer legalább olyanak is meg kellett volna valósulnia, a mit én akartam». Különös előszeretettel és büszkeséggel mutogatják egy mesdsidnek azt a helyét, a honnan a következőkép prédikált a hiveinek: «Tudjátok-é óh muszulmánok, hogy mit leszek én nektek mondandó?» — „Nem tudjuk“, válaszolják neki a muszulmán hivei. „Ha nem tudjátok, akkor hát minek mondjam el“, felelt vissza a hodsá. — A következő napon ismét fölkerül a szószékre, és megint azt kérdi a hiveitől, hogy tudják-e, mit akar nekik mondani. „Tudjuk, óh hodsá“, felelik ravaszul vissza. «No ha tudjátok, akkor kár nekem elmondani», szól és leszáll a szószékről. A jámbor hívők megütköznek e feleleteken, és legott megbeszélik egymás közt, hogy hogyan fognak majd ki a hodsán. Harmadnapra, épen a Ramazán hónapjában volt, megint elkezdí a szószékről, hogy: «Tudjátok-é óh hiveim, mit leszek nektek mondandó?». A hívők egyik csoportja azt feleli hogy: „tudjuk, a másik csoportja, hogy: „nem tudjuk.“ — «Aferim (pompás), — örvendez a hodsá, — a kik tudják, azok majd elmondhatják a nem tudóknak». Ezzel leszáll és ott hagyja az elképedt hívőket.

Nemcsak vallásos, hanem profán művelkedéseinek is több emlékét őrzik a helyi hagyományok. Emitt volt az a tó, a melybe egyszer — a hagyomány szerint — belefuladt volt a hodsának egyetlen kacsája. Naszreddin azóta mindennap el-eljárt a tóhoz, kenyeret aprítgatott beléje és úgy szürcsölgette a kanalával. „Mit művelsz hodsá?“ kérdik tőle az álmélkodó emberek. «Kacsalevest eszem», volt rá a hodsá válasza. — Másutt ismét egy átyuggatott kaftánját mutogatták, melyet valamikor szárítani tett ki a hodsá. A kaftán akkor még természetesen ép állapotban volt. A félhomályban tolvajnak nézte a kiterített ruhadarabját és ijával, nyilával keresztül-

kasul lődözte. Midőn másnap reggel megtudta a valót, hálát adott az Istennek, hogy épen akkor benne nem volt a kaftánjában, mert halálra sebezte volna magát. — Épen ilyen módon örült akkor is, mikor a szamara elveszett. «Ha Allah őrizzen — szólt — a szamaram mellett lettem volna, én is vele együtt veszttem volna oda».

Különben is nagyon sok volt az évődése egyetlen szamarával. Az aksehiri kávéházakban mai nap is el-elmulatoznak rajta, és sorba mondogatják azokat a tréfás kalandokat, melyeknek főhőse a hodsza négy lábujja volt. Egyszer a midőn kölcsön kérték tőle, eltagadta, hogy nincs is neki szamara. E pillanatban azonban megszólalt a füles az istállóban, és legott szemére vetik neki a föllentését. «Ej, ej, szólt a hodsza megsértődve, hát ti inkább hisztek egy szamár ordításának, mint a hodsátok szavának». — El akarta a hodsza adni a szamarát, és kihajtotta a csársiba (vásárra). Nagy sár volt azonban az úton, és hogy hogy nem, a szamár farka besározódott. Veszi erre Naszreddin a kését, levágja vele a szamár sáros farkát és beteszi az iszákjába. Már akadt volna vevője a szamarának, ha észre nem veszi a levágott farkot. «Azon ne aggódjál, — nyugtatja meg a hodsza — a farka benn van az iszákban». — Útban volt egyszer a hodsza a szamarával, és mialatt pihenőt tartottak, ráteríti a kaftánját a megnyergelt fülese hátára. A hodsza elszunyókált a pihenés alatt, és mire fölébred, látja, hogy hült helye a kaftánjának. Időközben lelopta valaki a szamarról. Lerántja a szamár hátáról a nyerget, fölilleszti a maga hátára, és mérgesen rárivall a szamarára: «Ha majd megkerül a kaftánom, visszakapod a nyergedet».

Még a hodsza híres kazánját is mutogatják az ak-sehirbeliek. Eredetileg nem is az övé volt, hanem a szomszédjéé, a kitől egyszer kölcsön kérte egy pár napra. Egy kis tányér is volt a kazánban, a mikor visszavitte, és a mikor kérdi tőle a szomszédja, hogy mit keres benne az az edény, azt feleli rá a hodsza, hogy a kazán szülte. Belenyugszik a szomszéd a magyarázatba, és elteszi az újszülöttet. Rövid idő multán ismét szüksége volt a hodsának a kazánra, érte megy és egy pár napra elviszi. A pár nappól pár hét is lett, a kazán nem mutatkozik. Odamegy a hodsához, és kéri a kazánját. «Meghalt», mondja a hodsza. «Hát meghalhat egy kazán?» kérdi a szomszédja. «Ha

el tudtad hinni, hogy szülni tud, hidd el azt is, hogy meg is halhat», volt a hodsza furfangos válasza.

Mindezek a tréfák még mai nap is közkeletűek. Milyen színesebb nyelven, mennyi közvetlenséggel hangzottak el e történetkék, és mennyire különbözött a humoruk a népkönyvek száraz és nyelvi hibákkal telt leírásától. De meg inkább is volt módomban az egyes lataifokat megválogatni és csakis az olyanokat beleilleszteni a gyűjteményembe, melyek vagy szorosabb kapcsolatban voltak a hodsza egyéniségével, vagy pedig inkább megfeleltek az anatóliai néphumor sajátosságainak. Főleg a helyi színezetűek kötötték le a figyelmemet. Az olyan tréfák, melyek vagy még maig is fönmaradt tárgyakhoz vagy emlékekhez fűződnek, vagy pedig a török nép psychikumának a megnyilatkozásai.

A hodsza tréfái a lehető legkülönfélébb fogalmi körökre terjednek. Nagy tér jut bennök, a többek közt, a vendéglátáshoz fűződő eseményeknek, és az idegenből jött ember majdnem köteles és közös megvendéglésének. Különös érdekességgel nyilatkozik ez meg az iszlám hitű török népeknél, főleg Anatóliában, a hol a karaván-szeráj intézményei mellett minden egyes háznak is divik a külön-külön dávetje (meghívás). ‚Dávet .var‘ (meghívás van) hangzik még mai napság is, ha idegent pillant meg a ház valamelyik lakója. Nem egy vendég fordulhatott meg a hodsza házában is, a kinek azonfelül még a híre neve is vonzhatta a jámbor utasokat. De azért ki tudott fogni azokon az embereken, a kik a vendéglátás szabadságával és előnyeivel vissza akartak élni. Lett légyen ez szándékos, vagy bárgyuságból eredő. Egy ak-sehiri ember beszélt a hodsának ezt a következő esetét. Egy szomszéd községnek, talán Jeni-sehirnek egy *türkje* beállit egy nap a hodsához és egy nyulat ad át neki ajándékba. Naszreddin megköszöni az adományt, és a mint szokásban volt, megvendégeli az ajándékozót. Egy hét leteltével ismét meglátogatja a türk, megint megvendégeli levessel. Alig mulik el azonban egy-két nap, vagy öt-hat ember jön a hodsza házába, és ott maradnak vendégekül. «Kik vagytok», kérdi tőlök a hodsza. ‚Mi annak a földinknek a szomszédjai vagyunk, a ki a minapi nyulat hozta volt neked.‘ A hodsza szó nélkül megvendégeli ezeket is. De ime, még egy hét sem telt el, ismét egy pár ember toppan be a hodsához. «Hát ti kik vagytok?», kérdi tőlök a hodsza. ‚Mi annak

a nyulat hozó ember szomszédjának a szomszédjai vagyunk. — A hodsza üdvözli, majd leülteti őket és egy jókora nagy üst vizet tálatat elibök. „Hát ez mi?” kérdik a vendégei. «Ez a víz annak a nyul levesének a leveséből való», magyarázza nekik a hodsza. — Egy másik alkalommal ő jelent meg valahol vendégnek, de mivel kopottas volt a kaftánja, ügyet sem vetettek rá. Legott visszatért a házába, új kaftánt öltött magára és abban jelent meg újra a vendéglátóknál. Ezúttal szívesen fogadták, és főhelyre ültették, a bársonypuha vánkosokra. A mint az ételeket elibe találják, fogja a kaftánja szegélyét és belemártogatja az ételekbe. „Mit művelsz, hodsza?” kérdi a házigazda. „Szíves fogadtatásod a kaftánomnak szól, az hadd lakjék jól”, volt a hodsza válasza.

A nászreddini lataifok különben sincsenek hijával az erkölcsi háttérnek. És az ilyféle oktatásokra a hodsának, mint községe bírása és tanítójának, különben is bőségesen nyílt alkalma. Tréfáinak egyik forrása épen az ítélkezéseiben és tanácsaiban rejlik, melyek hol póriasan furfangosak, hol nevetetően együgyűek, de mindig találóak és jellemzetesek. Messze földről jönnek hozzá az emberek, hogy igazságot vagy tanácsot kérjenek tőle, vagy hogy legalább is vitatkozhassanak vele. Néha csak azért, hogy hátha tréfáló kedvében találják. Kérdéseket intéznek hozzá, hogy zavarba hozzák, és a kérdéseket ő hozzá zavarba, csipős és szókimondó, néha maliciosusan bántó feleleteivel. Különben is sajátos vonásai közé tartozik, hogy humorát nagyobbára a kérdésekre adott feleleteiben nyilvánítja. És ha rejtett ravaszság lappang a hozzá intézett kérdésekben, még nagyobb a csalafintaság naivnak, olykor együgyűnek tetsző, de azért mély értelmű feleleteiben. Ebben a szándékos és tettetett naivitásban nyilatkozik meg leginkább nemcsak az ő, hanem általában a török nép humora. Érti a kérdésnek naivul nevetséges voltát és feleleteivel még fokozza azt. Hallgatóiról azonban fölteszi, hogy szavait megértik és szókba burkolt czélatát fölismerik és helyeslik. Így a mikor azt kérdik a hodsától, hogy újhholdkor mit csinálnak a régivel, azzal vág vissza, hogy apróra darabolják és csillagokat faragnak belőle.* — Éjfél volt már és a szubasi (rendőr) az utcán

*) Még eredetibb annak a tréfának egy másik változata, a melyben arra a kérdésre, hogy a kicsinyné váló, majd megint megnövé

találja még a hodsát. „Mit keressz ily későn az utcán?\" förmel rá a rend embere. «Az álomom tünt el, azt keresem», feleli nyugodtan a hodsza, és indul tovább a keresésére.

Ritka esetek közé tartozott, ha zavarba hozhatták a hodsát. Pedig hányszor játszottak össze a hivei, hogy valamikép túljárjanak az eszén. Különösen azt a gyengéjét szerették szellőztetni, hogy az olcsó ajándékozgatásnak nem igen volt embere. A hodsza inkább az ajándékfogadásban találta örömet. Ha a negyven esztendősi hírében álló eczetjéből kértek, azt felelte rá, hogy ha eddig is adott volna belőle, nem érte volna el ezt a magas kort. — Egy barátja meg néhány garast (piaszter) kért tőle kölesön, rövid határidős visszafizetésre. «Pénzt azt nem adhatok, — válaszolt a hodsza — de mivel jó barátom vagy, határidőt adok annyit, a mennyit csak kívánsz». — Fukar volt a hodsza, és ennél fogva kapzsi is. Ha csak szerét ejthette, attól sem riadt vissza, hogy meg nem engedett úton juttasson egyet-mást magának. Attól azonban őrizkedett, hogy a lopás gyanújába ne keveredjék valahogy. Az volt a hodsának az elve, hogy lopást csak akkor követ el, ha rá is tudják bizonyítani. Rávásott egyszer a foga a szomszédja szép veteményes kertjére. Létrát vesz elő, odatámasztja a kert falához, és fölmászik rá. Észreveszi azonban a kert gazdája és rászól a hodsára, hogy mi keresni valója van ott. «Létrát árulok», válaszolt a hodsza. «Itt szoktak létrát árulni», kérdi a szomszéd. «Óh mily együgyű vagy, — válaszol a furfang mestere — ott árulnak létrát, a hol van.»*) Viszont a hodsza

és ismét fogó holddal mit csinálnak, azt feleli, hogy a régi holdat kinyújtják, és villámot csinálnak belőle. Köhler Heine irataiból közöl egy ehhez hasonló hagyományt, melyet egy irországi nő szájába ad, a kinek hasonló kérdésére azt felelte az anyja hogy «a régi holdat darabokra tördeli a jó Isten és kis csillagocskákat csinál belőle».

*) Ugyanennek egy következő változata is ismeretes: Egy veteményes kertbe tévedt egyszer a hodsza. Mindenből, a mit csak talált, kiszakított egy darabot és teletöltötte vele a zsákját. A kertész azonban rajtakapta, és kérdi tőle, hogy mi itt a keresni valója. «Nagy szél fújt az imént, ide sodort ebbe a kertbe», feleli a hodsza. «Hát ezeket ki szakította ki?» faggatja a kertész. «Olyan erős volt a szél — mentegetőzik a hodsza — hogy csakúgy dobált ide-oda, és minden a mihez nyultam, a kezembe ragadt». — «De ki töltötte meg ezt a zsákodat?» kérdi tovább a kertész. «No nézd csak, — szól a hodsza — igazán csodálatos dolog. Jer csodálkozzunk rajta mindaketten».

is szőrmentén bánt azokkal, a kik elvettek tőle valamit. Egy tolvaj lopózkodott egyszer a házába, és midőn figyelmeztette rá a felesége, a hodsza óvatosan körültekint és így szól: «Hadd lopjon, lehet, hogy talál valamit nálunk; ha igen, akkor elveszem tőle.» — Olyankor is meglopta egyszer egy tolvaj, mikor bővében volt az elvinni való. Mikor már mindent összeszedett a zsvivány, a hodsza is kap valamit a kezébe, és megy a tolvaj után, egészen a házáig. Bekopogtat hozzá, és midőn kéri a tolvaj a szándékát, nagy jámboran azt feleli a hodsza: «Nos, hát ide költözködtünk, én is segitettem valamicskét».

A lataifok egy jó része a hodsza birói és predikátori szereplésével foglalkozik. Mint községének imámja neki kell a szószék teendőit ellátni, és a pereskedők ügyes-bajos dolgait is elintézni. És a hodsza ugyancsak ért hozzá, hogy a való igazságot kikutassa, és mellesleg neki is meg legyen belőle a haszna. Tréfát szeret ű ni a perlekedőkkel, és jaj annak a félnek, a ki a hodsza eszén merészelné túljárni. Furfangját ilyenkor csillogtatja a legfényesebben, és akkor ül legörömostebb a birói székre, ha olyan ügyes-ajos dolgokat kell elintéznie, melyek csak éleselméjű agyafu rtággal oldhatók meg. Főleg akkor van elemében, ha fogas és látszólag megoldhatatlan bonyodalmakkal állanak elébe. Mindenre kész az ő birói felelete, és igen sokszor szerepelteti a hagyomány, mikor a birói ítélet mögött jókora tréfa és furfangosság rejtőzik. — Két veszekedő fél jelent meg egyszer előtte. Az egyik azt állította a másikáról, hogy beleharapott a fülébe, a másik pedig azt erősítette, hogy saját maga harapta meg a fülét. A hodsza elküldte őket, hogy jöjjenek valamivel később. A hodsza, mikor egyedül maradt, fültövön kapja magát, hogy hátha beleharaphatna. De addig húzza, ránczigálja, míg hanyatt vágódott, és megsebesítette a tarkóját. Mikor visszakerül a két perlekedő, így szólt nekik a hodsza: «Fülharapásról szó sem lehet; talán hanyatt vágódott, és megsebesítette a fejét». — Sokkal ravaszabb volt a hodsza egy másik alkalommal, mikor ő került a biró ítélőszéke elé. Egyszer — beszél a hagyomány — a mint Ak-sehir utcazáin sétálgatott, így beszélgetett magában: «Óh nagy Allah, megajándékozhatnál egyszer ezer arannyal. De csakis ezerrel, egygyel kevesebb ha volna, el sem fogadnám». Egy jómódú zsidó szomszédja volt a hodsának, a ki véletlenül tanúja volt a hodsza óhajának és föltette magában, hogy próbára teszi az állhatatos-

ságát. Beletett egy zacskóba kilencszázkilencvenkilenc aranyat, és a kéményen át bedobta a hodsához. Naszreddin hálát adott a Mindenhatónak hogy kérését meghallgatta, és miután észrevette, hogy egy darab arany hiányzik az ezerből, azzal vigasztalódott, hogy a ki ennyi pénzt juttatott neki, az majd csak megadja neki az ezrediket is. Szomszédja azonban nagyon is megszeppent, mikor látta, hogy ugyancsak költögeti a hodsá az aranyakat. Odamegy Naszreddinhez és bevallva neki mindent, visszaköveteli a pénzét. A hodsá hallani sem akart róla, a pénzt Allahtól kérte Allahtól kapta. Biró elé vitték a dolgot. A hodsának csak úgy akaródzott a törvény elé állani, ha prémes bundát ad rá a zsidó, alája pedig öszvért. A szomszédjának bele kellett nyugodnia, és a biró elé viszi a hodsát, a hol előadja a panaszát. A hodsá hivatkozik a fohászára, az isteni gondviselés beleavatkozására, és végezetül így szól: «Éz a jahudi bizony még arra is képes volna, hogy a rajtam levő bundát és az öszvéremet odakint is a magáénak vallja». — «Az enyém hát, — kiáltja a zsidó — én adtam neki kölcsön». De ezzel csak a biró haragját vonta magára, és a hodsáé lett az igazság aranyastul, bundástul, öszvérestül.

Ugyancsak így vagyunk vele, mint prédikáló hodsával is. A hiveit oktatja ugyan a szószékről, de nem annyira a morál, mint inkább a gúny és nevetségesség pengéjével okozza az érzékeny sebeket. Olyankor is prédikál, mikor látszólag nincs is mit mondania, és hogy ilyenkor nem egyszer neveteti meg a hívőket, arra lépten-nyomon találunk a lataifokban példákat. Egy alkalommal így szólal meg a hívők előtt: «Ezer a szerencsétek, hogy a tevéket szárnyasoknak nem teremtette Allah. Mert ha szárnyaik volnának, és a házaitok fedelére szállanának, rég agyon zúztak volna benneteket». — Egy másik alkalommal, midőn egy távolabbi helységbe ment prédikálni, azon kezdte a mondókáját, hogy ugyanolyan világ van ebben a községben is, mint az övében. «Miből sejted?» kérdik tőle. «Abból — feleli — hogy nálatok is ugyanazok a csillagok ragyognak az égen, mint nálunk Ak-sehirben».

Nem kevésbé jellemzők azok a tréfás történetkék is, melyek az idejebeli iskoláztatás módjának és fokának adják egy-egy mozaikszerű képét. Mint községe hodsájának első sorban a tanítás volt a kötelessége. Köréje gyülekeztek a tudományért égő (szofta) ifjak, és bizonyára több életbölcséséget

és furfangot tanultak el a mesteröktől mint a szent könyvet illető magyarázatokat. Innen van, hogy a tanítványok is nem egyszer tréfálják meg a mestert. Szintén látjuk, hogyan ül a hodsza az iskolául szolgáló dsáminak a szőnyegén, körülötte félkörben a tanítványai, és hogyan vegyít a tanításába egy-egy világibb vagy nevetetőbb hangot, melylyel a tanítás komolyabb és hivatásosabb részét fűszerezi. Itt-ott meg is tréfálja őket. Találkozik egyszer velök az utcán, és magával hívja őket a lakására. A háza kapujánál arra kéri őket, hogy várjanak egy kissé, míg odabent rendet csinál. Bent pedig azt mondja a feleségének, hogy menjen ki az utcára, és mondja meg a tanítványainak, hogy nincs itthon a hodsza. Az asszony kimegy és elakarja küldeni az ifjakat. «Mit beszélsz jó asszony — felelik neki — hisz együtt jöttünk a hodsával». Az asszony csak erősíteti, hogy nincs otthon, az ifjak meg nem hagyják, és addig addig míg veszekedés nem lett belőle. A hodsza megneszeli belőlről a dolgot, kidugja a fejét az ablakon és leszól a tanítványaihoz: «Mit veszekedtek, jó fiuk. Lehet hogy két kapuja van ennek a háznak; az egyikken hazajött, a másikon meg elment». — Meg akarták ezért tréfálni a tanítványai, és átöltözködik az egyik kéregetőnek. Odamegy a hodsza házához, és kopogtat az ajtaján. A hodsza lekiált az emeletről, hogy ki kopogtat odalent. «Jőjj ide le», szólnak neki vissza. A hodsza lemegy és kérdi az ismeretlentől, hogy mit akar. «Alamizsnát akarok», volt a hodsza bosszantására szánt válasz. Naszreddin azonban fölhívja az emeletre, és mikor fölérték, azt mondja az álkéregetőnek, hogy Allah adjon. «Nem tudtad ezt lent megmondani?» kérdi az ifjú. «Hát te mért nem kérélt lenről?» volt a hodsza ravasz válasza. A hodsának egyébként egyes tanításai és tanítványaihoz való viszonya nem egy hagyományban van megörökítve.

Ugyanilyen humor nyilatkozik meg a hodsza családi viszonyaiban is. Feleségével el-elmókázik és nagy örömét leli benne, ha maga ellen fölingerelheti. Egyszer összeszedik a fehérruhájakat, és elviszik a folyó szélire, hogy mosást tartsanak. De alig hogy hozzá kezdenek a mosáshoz, arra felé repül egy holló, fölkapja a szappant és eltűnik vele. Visong az asszony az urának, hogy fusson utána és kerítse elő a szappant. «Ne bánts! — csitítja a hodsza — piszkosabb az a holló nálunknál, hadd mosakodjék meg azzal a szappannal». —

Másodizben házasodott a hodsza, és lakomára hívja a szomszédjait. Hozzálátnak az evéshez, de eszökbe sem jut, hogy a szerénykedő hodsát is meghívják az étkezéshez. Ezen annyira megboszankodott, hogy otthagya őket. Keresik később a hodsát, de nem találják. Mikor végre hosszas keresés után ráakadnak, és küldik a menyasszonyához, rájok mordul, hogy az asszonyhoz is csak az menjen, a ki ételével, italával jólakott. — Megakarta ezért az asszonya bosszantani. Levest főzetett a hodsának, és oly forróra forralta, hogy szinte égetett. Mikor az asztalra került a leves, megfélekedett a dologról az asszony, és a hogy egy kanállal lenyelt belőle, úgy megégette vele a torkát, hogy a könnyek is kipotyogtak a szeméből. «Mi baj asszony, — kérdi a hodsza — tán forró volt a leves?» «Dehogy — feleli a hodsáné — csak az jutott eszembe, hogy szegény megboldogult anyám mennyire szerette ezt a levest». Gyanutlanul fog hozzá a hodsza a leveshez, és a hogy ő is megégeti vele a torkát, egyszerre keserves sírásra, sóhajtozásra fakad. «Mi bajod, mért sírsz?» kérdi a felesége. «Azon sirok, hogy oly szerencsétlen volt az anyád, hogy tégedet hozott a világra.»

A hodsza nevéhez füződő tréfák tárgyak szerint is csoportosíthatók. Külön helyet foglalnak el a történeti és külön a helyhez kötött hagyományok, és ismét más csoportba illeszthetők azok a lataifok, melyek Naszreddin koránál újabb keletűeknek látszanak. Mert ilyenek is jó számmal fordulnak elő bennök. És a mint hogy régibb keletű tréfákat Naszreddin nevével hoztak a később koriak összeköttetésbe, azon mód találunk újabb keletű, sőt európai úton átjött adomákat is, melyeket a hodsának szokás fölróni.*) Még mai nap is szokásban van, hogy egy újabban és rendesen a nép ajkán keletkezett tréfát úgy beszélnek el, mintha az a hodsza korával, sőt magával a hodsával esett volna meg. Így inkább megmosolyogják, és jobban el is hiszik. Elannyira, hogy alig hangozhatik el egy-egy jó ötlet, a nélkül, hogy a hodsza személyéhez ne füznek az eredetét. Sőt még a történeti alapú, illetve azokban a tréfákban is, melyek vagy Timurlenkkel vagy Bajaziddal és

*) Naszreddinnek egy horvát kiadásában Bacchus neve van a hodsza szájába adva. Lásd a «Bacchov konj»-nak elnevezett tréfát «Pošurice i šale Nasredina» (Zagreb) című népies kiadásban.

Ala-edinnel vannak összekötve, szintén találunk újabb idők mellett bizonyító motivumokat. Noha nem volna nehéz épen azokat a lataifokat külön választani, melyek minden kétséget kizárólag bizonyítják a hodsza egyéniségének teremtő humorát. Annyira egyéniek, annyira sajátosak a megnyilatkozásai, hogy az újabb viszonyok humorával nem is téveszthetők össze. Ilyenek első sorban azok, melyek a hodsza korabeli közigazgatási és társadalmi szokásokra és életmódra vonatkoznak. És e szokásokkal és ez életmóddal oly benső kapcsolatban állanak a tréfa mesterének a mondásai és ötletes cselekedetei, hogy csakis az ő korában, és főleg az ő személyével történhettek meg. A hodsának különben is megvolt a maga körülírt hatásköre. Ha egy istenfélő vagy világlátott ember kerül a községébe, neki kell vele szóba állania, és vallásosságát, világlátottságát, tudását próbára tenni. Ő fogadja az idegenből jött küldötteket, és őt küldik idegenbe, hogy a különféle vitás kérdéseket elintézzze, és hogy helyt álljon a feleleteivel. Hogy a legtöbbször nem úgy viseli magát, a hogyan kiválasztott voltának a méltósága megkövetelné, azt ismét csak a mindent és mindenkit kibékitő humorának lehet fölronni. Szókimondó, sőt igen sokszor triviális és pórias volta különben sem szűrt akkortájt szemet. Az ilyféle tréfái az akkori közizlésnek a hőmérői, és az e csoportba tartozó lataifokból csak érdekes tanulságokat vonhatunk le az idejebeli társadalmi és erkölcsi világnézetekre. Hisz nagyjában még ugyanolyan állapotokat mutat a mai Kis-Ázsia is, mint a milyenek a hodsza idejében dívhattak. Főleg azon a vidéken, a mely az idegen kultúra befolyásától el van zárva, és a hol a török faj kevésbbé érintkezhetik idegen fajú és vallású elemekkel. A török humornak ez a trivialis, és néha obscoen vonása egyéb népi eredetű műfajokban is megnyilatkozik. A Karagöz sikamlós párbeszédei mellett egyik legnépszerűbb alakja a ramazani népmulattatóknak a meddah, népiesen metahcsi vagyis elbeszélő. Ennek a történetkéiben gyakran találkozunk naszreddini elemekkel, vagyis olyan hosszúra nyújtott elbeszélésekkel, melyek eredetileg a hodsza egy-egy tréfájának a kiszínezései. Ezek a történetek *hikjaje* vagyis elbeszélés néven ismeretesek, és divatozó formájuk valószínűleg az araboktól van átkölcsönözve. Mai napság az egész török területen el vannak terjedve, és tartalmuknál fogva eredetieknek tekinthetők. Keletszerte ismeretes az a tréfás

elbeszélés, melynek humoros éle abban a mondásban csúcsosodik ki, hogy *čevir kaz janmasin*, azaz: «forgasd a libát, hogy meg ne égjen». Alig mulhatik el Ramazán a nélkül, hogy ez a történetke meg ne nevettesse a hallgatókat, és alig eshetik szó Naszreddinről, a nélkül hogy vele is kapcsolatba ne kerülne ez a minden ízében népies történet.

Össze kell még végezetül foglalnunk a hodsa humorának jelentősebb vonásait. Gyakori jelensége a lataifoknak a hodsa bárgyuskodó együgyűsége és ennek következtében gyakran ismétlődő póruljárása. Hány meg hány tréfa esik meg a hodsa rovására, hányszor vall a tudatlanságával, és pórias együgyűségével kudarcot. Mintha csak az volna a főczél, hogy mentül nevetésesebb és ezáltal mentül mulattatóbb alakká váljék. Ilyenkor nem ő mulat másokon, hanem mások ő rajta. És ez főleg az a vonás, mely nemcsak Naszreddint, hanem általában a török néphumort, és e humor nyelvi megjelenését, a legjobban jellemzi. Ez a sajátja teszi Naszreddint a török néphumor legtisztább megtestesítőjének. A mi a török árnyjátékok Karagöz nevű alakja, a népszínjátékok Hadsejvat mestere, a népmesék együgyű Mehemedje, ugyanolyan alakja a lataifoknak Naszreddin apó. Csak valamennyinél közvetlenebb, valamennyinél őseredetibb. Amazoknál már keretezett a humor, ő nála még pórén van; amott más-más műfajokba illeszkedett, itten pedig egymagában is külön műfaj.

Valóban az ak-sehiri bölcs tekinthető a török néphumor legősibb és legközvetlenebb megnyilatkozásának. Innen van, hogy azok a tréfás történetkék is, melyek a nép lelkületéből termettek, még leginkább hasonlítanak a hodsa tréfáihoz, és hogy azok a népies lataifok, melyek rendesen a bu adam (ez az ember) szócskával kezdődnek, a hodsa adomáinak egy részével vannak összevegyülve. Szinte érthetetlen, hogy négyszáz esztendő kellett hozzá, míg akadt a hodsa tréfáinak, ha mindjárt avatatlan kezű, de azért a teljességre igyekvő összegyűjtője. Pedig neve egy pillanatra sem merült a feledés homályába, és eredeti tréfáinak a leírása, noha elszórtan és alkalmyszerűen, számos történeti és életrajzi kötetben maradt megörökítve. A hodsa humorával még a Karagöz népies tréfái hasonlíthatók legjobban össze. Egyformán jut náluk kifejezésre a török néphumor legeredetibb megnyilatkozása, és épen oly legendakör burkolja be az egyiket, mint a másikat.

Lényegben majdnem azonosak, csak a formában és némi-képen a hangban is, különböznek egymástól. Tatár források alapján lett ismeretessé a hodsának egy üti eleménye, melyet Ivanitskij fordított le oroszra. Egy útjában történt a hodsával, hogy sirásokkal találkozik, és azzal köszönti őket, hogy «béke veletek». A sirások jól elverik, mert nem úgy kellett volna a hodsának köszönnie, hanem két kezét fölemelni és a halottak nyugalmaért imádkozni. A hodsza megjegyzi ezt magának és tovább megy. Egy sereg emberrel találkozik később, a kik tánczolja, dalolva haladnak el mellette és alighogy megpillantja őket a hodsza, kezeit fölemeli és belekezd egy halotti imába. Ezek is elverik a hodsát, mert lakodalmasokat nem ily imával kell fogadni, hanem velök együtt ugrándozni és tánczolni. Ezt is megjegyzi magának a hodsza. További útjában egy vadászszal találkozik, a ki épen egy nyul nyomában járt. A hodsza ugrál, tánczol, és lármájával elriasztja a nyulat. Rátamad a vadász, és üti a puskaagyával, hogy miért nem ment lábújjhegyen, majd lehajolva majd fölemelkedve. A hodsza ezt is megjegyzi magának. Majd meg pásztorok mellett haladt el az útja, a kik egy nagy juhnyáját hajtottak és a mint a hodsza majd lehajol majd fölemelkedik, úgy megrémültek az állatok, hogy százfelé szaladtak. Ennek is a hodsza vallotta kárát.

Hasonló eset történik Karagözzel is.)* Noha épen ez a motívum másutt is megvan, és nem lehetetlen hogy orosz részről jutott el a tatárok hodsájához, a hol Ivan Durakról vagy Ivanuskáról mesélnek el hasonló történeteket. A találkozás mindenesetre föltűnő. A mai élő nyelvhez is fűződik egy-két emléke a hodsának. Annyira átment volt Naszreddin neve a köztudatba, hogy szinte közmondásszerűvé vált, és egyes szólásokba is beleilleszkedett. A minthogy máig is fönmaradtak még olyan közmondások és szólásmódfélék, melyek Naszreddin humorával a legszorosabb kapcsolatban vannak. És e mondások nemesak egyes vidékeké, hanem közkincsévé lettek az összes oszmán törökségnek. Némelyikének még a történetét is tudjuk. — A csársiba ment egy alkalommal a hodsza, hogy egyetmást bevásároljon. Egyik szomszédja odaadja neki

*) L. Hamam Ojunu (*Fürdőjáték*) cz. kiadásomat.

pár garasát meg a boeskorát, hogy csináltassa meg a pénzen, mert szorítja a saru a lábát. Ekkor mondta a hodsza, hogy «a kinek pénze van, annak nem szorítja boeskor a lábát». Ez a mai közmondásnak a hagyomány szerinti eredete. Még tréfásabb a keletkezése annak az ismeretes szálló mondásnak, melynek az a levont tanúsága van, hogy a ki a fára mászik, az ne hagyja lent a papucsait. A hodsának akkor kellett e mondással élnie, mikor néhány jókedvű legényke fölmászatta egy nagy fára, és mialatt fönnkuksolt, elakarták lopni a papucsait. A hodsza azonban kifogott rajtok, mert magával vitte a boeskorait a fára. Mikor azután a felsült legénykéek megkérdezték tőle, hogy minek viszi a papucsait is, azt a látszólagos naiv, de furfangos háttérű feleletet adta nekik, hogy azért, hátha valami útát talál a fán, hogy tovább folytathassa az útját.

Egy más alkalommal meg a paplanjával esett baja. Az ágyában feküdt már a hodsza, a mint zajt hall a kapuja előtt. A feleségével gyertyát gyújtat, kimegy és a sötétben lekapja valaki róla a paplant, melyet magára öltött volt. Didegve tér vissza a hodsza, és mikor kérdi a felesége a zaj okát, azt feleli, hogy valószínűleg a paplanon vesztek össze, mert (mint a közmondás vallja): «jorgan gitti, kouga bitti; a paplan oda lett, a veszekedés megszűnt.» — Szárnyas igéje a törökségnek, hogy: «imam usurunža, dsemät sičar». Ha az imám elszólja magát, a községe akár oda is rezelhet. Ezt a mondást akkor felelte a hodsza, a mikor szemrehányást tett neki az imámja, hogy a bejnél, a hol látogatóban voltak, szégyenletesen viselkedett. Igaz, hogy a bej sem tett sokkal különben. — A hodsza híres türbéjéhez fűződik az a szólás, melyet olyankor használnak, a mikor valami nyilvánvaló és el nem rejthető dolgot akarnak takargatni. Azt mondják az ilyen esetekben: «Naszreddin hodsanin türbeszine benzer» vagyis «Naszreddin hodsának a türbéjéhez hasonlít». Nem egy ily szólás kövesedett meg a népnyelvben, és nem egy szárnyas igéje gazdagítja a mai török nyelv eredeti sajátosságait. Noha azt sem szabad elfelednünk, hogy már egy meglevő szóláshoz is hozzáfűződhetett egy-egy tréfa, melyre szintén tudunk egy-két esetet.

A hodsza híre neve, mint már említettük volt, a törökségen túlra is átesapott. Lataifjai nemcsak a török, hanem a

mohamedán kelet többi nyelvterületein is elterjedtek, s az arab, perzsa és tatárnyelvű tréfakedvelők épen úgy ismerik a *goha*, *dsuha*, *havadse* kópéságait, akár csak ott keletkeztek volna. Különösen kedvelik a mestert a dagesztáni hegylakók, és általában a Kaukázus mohamedán népeiségei, hozzáértve az iráni azerbajdsánokat is. Kazánban, a tatár tudományosság középpontjában, nemkülönben Tiflisben is, egyre vannak újabb meg újabb kiadások megjelenőben, melyek azonban többnyire török eredetiből vannak átültetve. Sőt még jóval távolabb vidékeken sem ismeretlen a hodsza alakja és humora. Katanov írja, hogy egy-két adoma a tarancsi népnél is ismeretes, egy kínai területen, az Ili folyó völgyeiben lakó török törzsnél. A hodsza neve ugyan mindig és mindenütt Naszreddin, népiesebben Nuszratin, vagy a legtöbbször csak egyszerűen a hodsza, havadse, de a nemzetisége és a lakóhelye az gyakran váltakozik. A kaukázusbeliek cserkesznek vallják, a perzsák iráninak, a kazániak tatárnak, és az egyiptomiak arabnak. Arról nem is szólva, hogy az oszmán birodalom rájah népeinél a görög, örmény, bolgár, szerb, horvát és román nyelven beszélőknél, ugyanúgy szólal meg a hodsza is. Pedig ha egyéb nem, a síremléke és a rajta levő néhány emléksor is török eredete mellett vall. Ha hiteles okiratokra nem is hivatkozhatunk, ott vannak a történeti tradíciók, melyek a néphagyományokat úgyszólván kiegészítik. A hodsza világraszóló sírját már századok előtt is látogatták. A költő padisáhról, Muradról, több helyütt jegyezték föl a történetirők, hogy egy hadjárat alkalmával a hodsza ak-sehiri sírjánál hosszasan időzött volt, és egy költeménye megírására is ott nyert ihletet. Történetirők is tesznek róla említést, a kik nemcsak néphagyományok alapján ismerhették a hodsát, hanem történeti eseményekkel is kapcsolatban. Utódjairól is nem egyszer történik említés. A XVI. században történt, hogy egy udvari hivatalt ígérték volt a hodsza egy késő ivadékanak, a ki a vidékről egyenesen a szadrázámi (nagyvezéri) palotába sietett, hogy úti-költségét megtéríttesse és hogy naszreddini ivadék voltát bebizonyítsa. Ettől tették függővé az alkalmaztatását. A palota előtt leszállt a lováról, melyet a palotaőrség nagy dobjához kötött. Mialatt a mi emberünk bennjárt a palotában, megtalálta a lova rántani a dobot, melynek pergése annyira megvadította, hogy vad futásnak eredt dobostul, szerszámostul. És

minél élesebben pergett a dob, annál vadabban vágatott a ló, és oly nagy riadalmat okozott ezzel az öszvérek közt, hogy az egész negyedet föllármázta. Nagynehezen lecsendesítették a nekivadult állatokat, és mikor az esetet a szadrázámnak is hírül vitték, legott megadta a hivatalt az épen nála időző hodsa-utódnak. «Nincs szükségem több bizonyítékra, — szolt a nagyvezér — valóban te csak Naszreddin ivadéka lehetsz». — Kevesebb adatot találunk, alig egy-kettőt, a hodsa fiatalabb, gyermek és legénykori életéből. És a mint a hodsa gyermekeire az apjuk vonásait szeretik ráörökíteni, azonképen vannak olyan hagyományok is, melyek a fiatal Naszreddinben a későbbi évek hodsáját sejtetik. Így a midőn még legénykorában azt kérdezték tőle, hogy ő-e az idősebb avagy a testvére, azt felelte, hogy ő egy esztendővel előbb született ugyan, de egy év mulva utól fogja érni a bátyja és akkor egykorúak lesznek. Egyszer meg azt tette, hogy odalopózkodott az atyja odaliskjához. A rabnő fölriad az álmából és kérdi hogy ki az. «Csitt — mondja a fiatal Naszreddin — én az apám vagyok».

De az effélék csak elvétve találhatók, a minthogy a hodsa egész egyéniségét semmiféle korkülönbség és az ezzel járó sajátosság nem zavarja. A humor csak a javakorabeli hodsát ismeri. Sem nagyon fiatalnak nem tudja elképzelni, sem pedig túlon túl vénnek.

Hogy a lataifok mégis összegyűjtetlenül maradtak, annak első sorban a török nyelv természetellenes fejlődése volt az okozója. A hodsa tréfái ugyanis annyira a nép szelleméből valók, annyira össze vannak forrva a nép belső életével, hogy alakilag is csak ezen a nyelven voltak kifejezhetők, a nép egyszerű szavainak a közvetítésével. Hisz e tréfák egész fogalomköre és gondolatmenete nem igen terjed túl a népén. És míg az irodalmi nyelv szokás egy mesterkéltség és a török nyelv szellemének meg nem felelő nyelvegyveleget tett divatossá és irodalom-képessé, addig az eredeti lataifokban önkénytelenül is megkövesedett a török kifejezések és szólásmódok népies zamatossága. A lataifokban megnyilatkozó humor csakis tiszta népies nyelven nyerhetett kifejezést. Ezért nem fogadta magába négy század műirodalma a saját műnyelvéhez nem illő adomákat, és azért nem akadt irodalmi színvonalon álló összegyűjtője és magyarázója. Elannyira, hogy a hodsa

élete körülményeiről is alig ismerünk valamit. És csak késő századok mulva, nem is a történetíró szavahihető lapjain, hanem a néplegendának apáról fiura szálló igéiben ha találunk egy-egy földerítő adalékot, és földi pályájának egy-egy halványodó sugarát. Naszreddin alakja ma már egy fogalommal finomult, a török néphumor meg nem hamisított fogalmává.

Az itt következő *lataifokat*, melyeket évekkel ezelőtt jegyezgettem össze, Kisázsziában Ájdin és Kónia vidékén gyűjtöttem. Valamennyije az élő kiejtést tükrözi vissza, és úgy szókins mint mondatszerkezet tekintetében, tisztábban mutatja a népnyelvet, mint a tudákos nyelvű népkönyvek sorozata. A szöveget, hogy szélesebb körben is hozzáférhetővé tegyem, török betűs átírással is közlöm, a jegyzetekben pedig a hangtani és szókinsbéli eltérésekről adok számot.

— *Lataiflar. Tréfák.* —

1. *Hożefendi bir gön öhöť virmek içün şamide öhöť iskemlesine cıřob: ej müslümannar, ben size ne dejejeđimi bilörmösöñöz, demiş. Orada olannar dađı: hajr bilmejiz deđönşe, hożefendi onnara: siz bilmeđönşe ben size ne söjlejeđim, demiş. — Bir gön jine öhöť iskemlesine cıřob: ej müslümannar, ben size ne söjlejeđeđimi bilörmösöñöz demiş. Onnar: evet bilöröz deđönşe, hoşa onnara: siz bildikten soñra ben size ne söjlejeđim, demiş. — Bunuñ üzerine orada olannar hođanıñ bu işine şaşob: eñer hoşa bir dađı böjle sorađađ olorsa, kimimiz bilöröz kimimiz bilmejiz demek özere söz bir edeller. Hoşa jine bir gön orada öhöť iskemlesine cıřob: ej müslümannar — ben size ne söjlejeđeđimi bilörmösöñöz, demiş; onnar: evet kimimiz bilöröz kimimiz bilmejiz demelerine: ne gözel, bilenner bilmeđennere öhretsön, demiş.*

1. Szószékre lépett egy nap a hodsza, és így szólt a hívökhöz: ‚Tudjátok-e oh müszülmánok, hogy mit leszek nektek mondandó?‘ — ‚Nem tudjuk‘, válaszolják a hivei. — ‚Ha nem tudjátok, hát akkor minek mondjam el‘, felelt vissza a hodsza. A következő napon ismét felmegy a szószékre, és megint azt kérdi a hiveitől, hogy tudják-e, mit akar nekik mondani. ‚Tudjuk oh hodsza‘, felelik ezúttal vissza. ‚No ha tudjátok, akkor minek mondjam el?‘ szól és leszáll a szószékről. A hívök megötköznek e feleleteken, és megbeszélük egymás közt, hogy hogyan fognak majd ki rajta. Harmad napra megint elkezdü a szószékről: ‚Tudjátok-e oh müszülmánok, mit leszek nektek mondandó?‘ A hívök egyik csoportja azt feleli, hogy: ‚tudjuk‘, a másik csoportja, hogy: ‚nem tudjuk‘. — ‚Pompás — szól erre a hodsza — a kik tudják, azok majd el fogják mondani a nem tudóknak‘.

2. *Bir gön hoşa bir göjde: ej adamlar bilmiş oloñoz ki bu göjöñ havasıle bizim şeheriñ havası bir dir, demiş. Neden bildiñ*

dejennere: bizim Aġ-šeherde ne deñli jıldız varsa, bu göjde-de oġadaġ jıldız var, demiş.

2. Egy napon így szólt egyszer a hodsza egy faluban: ‚Tudjátok meg oh emberek, hogy a mi városunk levegője ezzel a faluével egy és ugyanaz.‘ ‚Honnan tudod?‘ kérdik tőle. ‚Onnan — felelt a hodsza — mert éppen olyan csillagok vannak itt is, mint a mi Ak-sehir városunkban.‘

3. *Bir gön hoġa bir dernekde; ej arzadaşlar tañrına çoġ şükür ediñ ki deveje ġanad virmemiş, eñer deveje ġanad virejdi, evleriñiziñ üzerine ġonardı-da evleriñizi başlarıñıza ġıġardı, demiş.*

3. A hodsza így szólt egyszer egy gyülekezetben: ‚Hálát adjatok, oh földik, az istennek, hogy szárnyat nem adott a tevének. Ha szárnyasnak teremtette volna, házatokra szállott volna és házatokat rátok szakasztotta volna.‘

4. *Bir gön hoġa jajġanmaz içün bir hamama ġirmiş. Hamamiñ içerişinde kimse olmadıġından hoġanıñ ġanı sıġılob ġanıñiñ sıġındıñı ġidermek içün inşeden inşeye ırlamaġa başlamış. Gendö sesi gendösöne pek gözel geldijinden: eñnki benim sesim böjle gözel dir ejdirdi, niçün ezen oġomajom dejerek, hemen hamamdan çıaraz çamaşırını ġejöb doġroġa bir şami minaresine çıġmış-de ġaba aġızdan jüsek sesle ezen oġomaġa başlamış. Aşşarıdan bir adam buña: bheġ ököz heref, böjle pis sesile orada baġırob-da eşidenneri niçün inşidi-jöñ dedikte, hoġa hemen minareden aşşarı inerek: ā nolajdı bir eji adam borada daġı bir hamam japajdı-da bizi bu pis sesden ġorta-rajdı, demiş.*

4. Fürdőbe ment egyszer a hodsza. Mivel senki se volt még a fürdőben, elfogta az unalom, és hogy szórakozzék egy kissé, énekelgetni kezdett. Nagyon megtetszett neki a hangja, és gondolva magában, hogy ezzel a hanggal ezánt is imádkozhatik, ott hagyja a fürdőt, felmegy egy *dsáminak* (templom) a *mináréjáb* a (torony), és meglehetősen durva hangján *ezánt* kezd énekelni. Meghallja az utczáról egy ember, és felkiált a hodsához: ‚Oh te mihaszna ember, minek bántod az embereket ezzel az ocsmány hangoddal?‘ A hodsza leszáll a mináréról, és így szól: ‚Kár, hogy nincsen ezen a helyen is egy fürdő, hogy ilyen ocsmány hangtól szabadulhatnánk.‘

5. *Bir geze hożaja düşünde doĵoz aĵca virmişler. Hoża: hele on aĵca ediñ, dejö ĵouĵa ederken, ojanob bazar-ki elinde bir nesne joĵ. Hemen gözlerini ĵapajob elini ozadarayĵ: getörön bari doĵoz aĵca olson verön, demiş.*

5. Kilencz parát kapott egyszer a hodsza álmában. ‚Tízet adjatok legalább‘, veszekedik a hodsza, és a mint felriad az álmából, látja hogy üres a keze. Nagy gyorsan behunyja a szemeit, a kezét meg kinyújtja és így szól: ‚No nem bánom, legyen hát kilencz para.‘

6. *Bir gön hoża ĵirda gezerken ĵarşıdan gendüne doĵro bir ĵac atlıñiñ geldijini görönze, ĵapıĵay bir mezerlik janına gelmiş, sırtını sojonob bir mezeriñ içine ĵirmiş. Atlılar janına ĵaylaşınĵa gendösönö göröb: bire adam borada ne jatijöñ demişler, hoza-da bir laf bolamajob: ölölerden idim, boraja ejlenmeje ĵıĵtim, demiş.*

6. A mezőn sétált egyszer a hodsza, és néhány lovast pillantott meg, a kik egyenesen feléje tartottak. Hirtelen lekapja magáról a ruháit, és a közeli temetőnek egyik sirja mellé búvik. A lovasok megpillantják és kérdik tőle, hogy mit keres ezen a helyen. A megszeppent hodsza azt feleli rá: ‚Halott vagyok, egy kissé kijöttem a siromból, hogy sétáljak egyet.‘

7. *Bir gön bir ĵadın hożaja bir kahat veröb: hoĵefendi size jalvarırım ki şu kahadımı oĵojoñoz; meñer bu sırada hoza daha oĵomay bilmez imiş, otandıĵından-da oĵomay bilmem dejemejüb, ĵadından kahadı alarayĵ: döletlu inajetlu efendim hazratları sözlerile bir dostoñ bir dosta ĵazaĵarı bir kahat gibi oĵamaĵa başlajınĵe, ĵadın: ā efendi bu öjle bir sevgölö kimseden gelmiş kahat olmajob, anĵay bizim eviñ dapı kahadı dir, dedikte: ā hanım efendi öjle söjle-sene ki saña dapı kahadı gibi oĵojajım, demiş.*

7. Egy asszony jön egyszer a hodsához, oda ad neki egy levelet, és kéri, hogy olvassa el neki. A hodsza nem igen tudott olvasni, de minthogy szégyelte ezt bevallani, veszi a levelet és olvassa, hogy ‚Nagyságos, méltóságos uram‘, és így tovább, a mint egyik jó barát a másikának írni szokott. Az asszony oda szól neki, hogy nem egy jó emberétől való levél az, hanem házának az adólevele. ‚Miért nem mondtad elébb, — felelt a hodsza — akkor más-képp olvastam volna.‘

8. *Bir gön hoža bir jesillik bažčasına girerek, boldoŷo havinč šal-am torp gibi otları jolob ʔojmona čuvala doldordoŷo sirada, bažcaži janına gelör ; hožaja jazlajaray : borada ne geziŷon dejö soronža, hoža ne diježejini šaširob bažcažiŷa : oŷol hanja gečen gönki esen o ʔasırŷa jožmo, işde beni boraja attı idi der. Bažcaži dotalım ki ŷjle olson, ja bonnari kim joldo dedikte, evet evet ben joldom, čünki ʔasırŷanıñ güžlü olmasi beni oradan oraja attıŷından her hanŷı ota japišdımisa elimde ʔaldı der. Bažcaži ʔizaray : ja bonnari čuvala ʔojnoña kim doldordo, demesine : işde ben-de bora-sini döšönijom a, demiš.*

8. Egy veteményes kertbe tévedt egyszer a hodsza, és a mi czékla, répa, retekféle csak a keze ügyébe esett, azt mind beledugta a zsákjába. Meglátta a dolgot a kertész, és ráförmed a hodsára, hogy mi keresni valója van itt. A hodsza nem tudván, hogy mit mondjon, azt feleli neki, hogy a minapi nagy vihar hajtotta ide. 'Hát ezeket ki tépte ki?' kérdi a kertész, rámutatva a kitépett veteményekre. 'A nagy vihar ide-oda dobált — feleli a hodsza — és a mibe csak fogózkodtam, mind a kezemben maradt.' — 'Hát a zsákba ki töltötte őket?' kérdi a kertész nagy haraggal. 'Épp ezen gondolkozom én is', volt a hodsza válasza.

9. *Bir gön hoža Konjaja geder. Čaršida gezerken bir halvaži duženüne girerek hemen halva jemeje bašlar. Halvaži böjle parasiz marasiz halvasiniñ jendijine ʔizaray, hožanıñ jazasından dotob ormaŷa döŷmeje bašladıŷı sirada, hoža : ā borasi ne gözel šeher imiš, adama döŷe döŷe güžüle havla jedirijollar, demiš.*

9. Kóniába ment egyszer a hodsza. A mint a csársiban sétálgatott, betért egy *helvatsi* (édesség [helva; készítő] boltjába, és hozzálátott az evéshez. A *helvatsi*, a mint látta, hogy csak potyára fogyasztják az ételeit, galléron ragadja a hodsát és jól elveri. 'Milyen derék város ez a Kónia, — mondja a hodsza — ütesek kíséretében etetik meg az embert *helvával*.

10. *Hoža orož-aji geldikte, ajiñ ʔacı oldoŷonda jañilmamay ičün bir čölmeje her gön birer daš ataray, gönnerin sajisini beller-miš. Hožanıñ bir ofaz ʔizi-da babasiniñ čölmeje daš attıŷını görerek, bir avož daš atmış. Orož-ajiniñ jıŷırmı bešinzi gönö, herefiñ biri hožadán : boŷon ajiñ ʔacı dejö sorar, hoža-da azaŷıŷ ejleñ ʔacı oldo-rono saña dosdoŷrö söljelejim dejerek eve gelör. Čölmekdeki dašlari*

birer birer sajob jöz jîrîrmî görönže: ben eñer bonnariñ hepesini sölsem baña güleller ve señ deli olmoşsoñ deller, ejösö birez aşşarı olson söljerim dijerek, geri gelöb: boyon ajiñ rîrç beşi olmoş der. Orada bolonannar: şanıñ hožefendi, ajiñ hepesi otoz göndör, sen nasıl rîrç beşi olmoş dejöñ dejönže, hoža: ü çardaşlar aşşarı bile söljedim, eñer cölmekdeki daşlarıñ sajisına baçarsañız, boyon ajiñ jöz jîrîrmi beşi dir, demiş.

10. A mint elérkezett a böjtölések hónapja (Ramazán), egy nagy edényt vesz elő a hodsa, és hogy a napok számát el ne felejtse, minden nap egy-egy követ vetett az edényébe. Egy kis leánya volt a hodsának, a ki az apja példáját látva, ő is beledobogál egyet-egyed. A böjtölések huszonötödik napján kérdi tőle valaki, hogy hányadik napot böjtölik már. ‚Várj egy kissé, — mondja a hodsa — mindjárt megmondom‘ és ezzel siet haza felé. Otthon előveszi az edényét és a mint kezdi a köveit számlálgatni, száz huszat talál benne. ‚Ha valamennyit bevallom, — gondolkozik a hodsa — kinevetnek és azt fogják rám, hogy megbolondultam. Legjobb lesz, ha eltágadom a javát.‘ Azzal visszatér, és mondja, hogy ma a hónap negyvenötödik napja van. ‚Oh hodsa — mondják neki — hisz harmincz napból áll az egész böjthónap, hogy mondhatsz hát ilyet‘. — ‚Még keveset is mondtam — feleli a hodsa. Ha az edényem kövei után indulnék, százhuszadik napja volna ma a hónapnak.‘

11. *Hožaja: aj jeñi oldoxta eskisini ne japallar, demişler. Hoža daçı: rîrpallar rîrpallar, jildiz japallar, demiş.*

11. Azt kérdezték egyszer a hodsától, hogy ujholdkor mit csinálnak a régivel. ‚Szétdarabolják, és csillagokat csinálnak belőle‘, volt a hodsa válasza.

12. *Hoža göcile şeherden cîçob getmek ister, meñer bir devesi varmıs: bari deveje binöb kejfîle gedejim jajan getmejejim dejerek, deveje binöb göcile gederken, deve gökrejüb hožaji jire voraray üzerine cöker. Hoža baçırır, orada bolonannar bunu çortarıllar. Birezden sönra ajılaray: ej müslümannar gördönüz-mö şol oçorsoz deve baña neler ejledi, doron şunı baña dotoñ boçazlajajım, demiş.*

12. Útra kél egyszer a hodsa, és mivel egy tevéje is volt, gondolta magában, hogy ráül és azon teszi meg az útját. A teve azonban annyira megijedt valamitől, hogy a hodsát ledobta és rátérdelett. A hodsa kiáltozására oda futnak az emberek, és nagy

nehezen kiszabadítják a teve alól. A mint kissé magához tért, így szólt: „Látjátok műszülmánok, hogy mit tett velem az az átkozott teve. Fogjátok meg, hadd vágjam ketté a nyakát.”

13. *Bir gön hoža jomortaniñ doջozono bir aղչaja alob, bašja bir jırde onono satarmiš; ničün böjle doջozon alob onono satañ dediklerine; hoža: zijan kerdandir, dostlar bizi ališ verište gürsönnər, demiš.*

13. Kilencz tojást vesz egyszer a hodsa egy akcsáért, és ugyanannyi pénzért tizet ad el. Kérdik tőle, hogy miért vesz kilenczet és árul tizet. „Csak azért, — feleli a hodsa — hogy barátaim lássák, hogy foglalatokodom valamivel.”

14. *Bir gön hoža řisa čamašir gejüb žamıde namaz řilaržan ejeldikte eñsesinde olan adam hožaniñ daššajlarını gürerek hemen dotob sižar. Hoža daži imamiñ daššajlarını sižar. Imam dönüb hožaja: nejleñ dedikte, arđımdaki adama sor, demiš.*

14. Kurta ruhát ölt fel egy nap a hodsa, és megy a dsámiba imádkozni. A mint imádkozás közben előre hajlik, a háta megett levő ember meglátja a tojásait és megszorítja. Erre a hodsa is megszorítja az elötte imádkozó imámét. „Mit csinálsz”, rivall rá az imám. „Kerdezd meg a hátam mögött levő embert”, feleli a hodsa.

15. *Hoža bir gön írmaž kenarında otororžan on dene gözsöz adamlar gelör, gendölerini írmaždan gečörmek ičün hožajle birer pola bazarlıž edeller. Hoža bonnari gečörörken birini írmaž toparlajob götörör. Körler bařırmaža čıřırmaža bašlajınže, hoža: ničün bařırob čıřırıjorsoñož, bir pol egsik veriñ, demiš.*

15. Egy folyó partján üldögélt egyszer a hodsa. Tiz világtalan ember jött arra felé, és megalkudnak a hodsával, hogy egy-egy pulért átviszi őket a vizen. A mint átkelőben van velök, egyet elragad belőlök a viz. A vakok erre nagy siránkozást, jajveszékést csapnak, a mire így szól a hodsa: „Miért siránkoztok annyira, egy pul-lal kevesebbet fogtok fizetni.”

16. *Bir gön hoža řirda gezerken bir tanaja irast gelüb ořollar, eve gečörüb bořazlar derisini sažlar. Tana sahabı ařlajuraz, hožaniñ eviniñ janına gelör. Hoža řarısına eder; ā řari šu tananiñ derisini čıžar ki šü-herefiñ jüzünü řara ejlejejim, demiš.*

16. A mezőn sétálgatott egyszer a hodsa, meglát egy borjut,

ellopja, haza viszi, levágatja és a bőrét elteszi. A borju gazdája eközben keresi a borját, és betéved a hodsa házába is. A hodsa így szól a feleségének: „Hozd ki azt a borjubőrt, hadd tömjem be be ennek az embernek a száját (hadd tegyem feketévé az arcját)“.

17. *Bir gön bir adam avoşonoñ içine bir jomorta alob, hoşaja: şu avoşomda olanı bil, saña bir çajjanalıñını verejim der. Hoşa nasıl oldoşono sölje bilöröm, dedikte; heref: dişi aχ içi sarı dir der. Hoşa: bildim bildim şalğamı ojmoşlar içine avoş otortmoşlar, demiş.*

17. Egy tojást vesz egyszer egy ember a markába, és azt mondja a hodsának, hogy: „ha kitalálok, mi van a tenyeremben, megajándékozlak valamivel“. — „Mondd, hogy milyen és kitalálok“, mondja a hodsa. „Kivülről fehér, belülről sárga“, feleli az ember. „Megvan, megvan, — örvendez a hodsa — fehér répát vajtak ki, és sárgát tettek bele.“

18. *Bir gön bir heref bazarda gezerken hoşaja irast gelür. Boşon ajiñ ücümö joşsa dördömö dedikte, hoşa: bilmem aj alob sattırim joşdor, demiş.*

18. A hodsával találkozik egyszer egy ember a bazárban. „Hányadika van ma, harmadik vagy negyedik?“ kérdi az ember. „Nem tudom, hónapokkal nem kereskedem“, válaszolt a hodsa.

19. *Bir gön hoşa omozona bir vedreven alob, bir baçca dovırına dajajob joşçarı cıçar, soñra joşçarıdan içeri girer. Bostanşı bunn göröb: sen kim siñ bunda ne arañ, dedikte, hoşa çarçapoz vedreveniñ janına gelöb: vedreven satarım. Bostanşı: heç burada vedreven satılir-mı der, hoşa: behej bilgisiz heref, vedreven neredede olsa satılir, demiş.*

19. Egy létrát kap egyszer a hodsa a vállára, oda támasztja egy kert falához, felmászik rá, és bemegy a kertbe. Megpillantja a kertész és kérdi tőle, hogy mit akar. A hodsa nagy gyorsan oda siet a létrájához és így szól: „Létrát árulok“. — „Itt szoktak létrát árulni?“ kérdi a kertész. „Oh te tudatlan ember, — szólt a hodsa — létrát ott árulnak, a hol van.“

20. *Hoşa bir gön dacožlarını birer birer dotob bojonnarına birer parça piştambal delöb geörör, mejdana bonnarı salı verör. Orada olannar hoşanıñ janına biriköb: bonnara noldo deller. Hoşa: anaları öldö jasını dotallar, demiş.*

20. Összefogdossa egy nap a hodsza a tyukjait, és mindegyiknek a nyakára egy-egy ruhadarabot illeszt. „Hát ezeket mi lelte?” kérdik a hodsától. „Az anyjok halt meg, azt gyászolják”, feleli a hodsza.

21. *Bir gön hoʒaniñ tarlasına bir ököz girer. Hoʒa eline bir dehnek alob üzerine vardıǵta ököz ʒaçar. Bir hafta soñra bir adam ʒañlıja ököz ʒošaray gedijor oldoʒono hoʒa görönʒe, eline bir čomaʒ alob ököze bir ʒač čomaʒ voror. Heref: bire adam benim öközömden ne isteñ, dedikte: sen čoʒ söjleme bilgisiz it, o suçun bilör, demiš.*

21. A hodsza mezejére odatévedt egyszer egy ökör. Botot ragad a hodsza, de az ökör elfut. Egy hét leteltével látja a hodsza hogy ez az ökör egy taligába van befogva, ismét botot ragad és ráhuz néhányat. „Mit akarsz a jószágomtól?” förmed a hodsára a taligás. „Tudatlan eb, — szól rá a hodsza — ismeri az már a bűnét.”

22. *Bir gön hoʒa írmaʒ kenarında aptas alıʒyan, paboʒono su alob geder. Hemen kenara čıʒob bir osroʒ čekeren: al aptasiñi ver paboʒono, demiš.*

22. Egy folyó partján végzi a hodsza az abdestjét (vallásos mosakodás), és fél papucsát véletlenül elragadja a víz. Félre ugrik a hodsza, elszellenti magát és így szól: „Fogd az abdesztemet, a papucsomat add vissza.”

23. *Bir gön hoʒa ʒoñšolarını čaʒraray söjler ki: ben ölöʒek bir eski mezere ʒojoñ. Goñšolar: ničün deller; hoʒa: sorʒo ferishteleri geldikte ben soroldom, görmezmosöñöz mezeröm bile eski dir derim, demiš.*

23. Összehívja egy nap a hodsza a szomszédjait és azt mondja nekik, hogy ha megtalálna halni, egy régi temetőbe temessék. Miért? kérdik a szomszédjai. „Azért, hogy ha a kérdező angyalok vallatóra fognak, azt felelhessem neki, hogy: engem már kikérdeztek, látod ime a sirom is régi.”

24. *Bir gön hoʒa su dökmek ičün bir kenefe girer, bir gön bir geʒe otoror; meñer janında bir poñar varimış, heč dormadan širil širil aʒarmış. Hoʒa: čišim tökenmedi sañır. Bir heref gelöb: bahaj adam, ne čoʒ otordoñ dedikte, hoʒa: čišim tökenmedi ki ʒāʒajım, demiš.*

24. Vizelleni kezd egyszer a hodsza és egy nap egy éjjel meg se mozdul ültő helyéből. Egy forrás volt a hodsza közelében, és

mivel annak egyre csörgedezett a vize, azt hitte hogy egyre ő vizell. ‚Miért nem kelsz már fel?‘ kérdi valaki tőle. ‚Hát nem hallod, hogy nem fejeztem még be?‘, méltatlankodik a hodsa.

25. *Bir gön hoža bir ata binmek ister. At jūsek oldoḡondan binemez. Haj gidi pis deḡob, ardına bazar kimse joxtor ; biz-de čoḡoḡ iken kirli oḡorsoz deḡlidik, demiš.*

25. Lóra akart egyszer űlni a hodsa. Olyan nagy volt a ló, hogy nem űlhetett rá. ‚Hej semmiházi‘ — szólt a hodsa, hátra néz, senki sincs ott. — ‚Gyermekkoromban nem voltam ám ilyen piszkos és ügyefogyott‘.

26. *Bir gön hoža hamama giröb, keseḡi buña kese sörerken bir janından bir janına dönüŷek, keseḡiniñ daššaylarını dotar. Hoḡaja : nejleñ dedikte ; behej heref, ben seni döšmejesöñ deḡo dotom, demiš.*

26. A fürdőbe ment egyszer a hodsa és a mint dörzsölni kezdi a szappanozó, megfogja a tojásait. ‚Mit csinálsz hodsa?‘ kérdi a szolgál. ‚Megfogtalak, hogy el ne essél‘, feleli a hodsa.

27. *Bir gön Aḡ-šeheriñ čoḡoḡlari hoḡajı hamama götöröllei ; her birisi giḡliŷe jannarına birer jomorta alaraḡ, sojonob ičeriye gideller. Göbek dašında otordoḡlari sırada : geliñ siziñle jomortalajalım, kim jomortalamazsa hamamiñ aḡčasını o versöñ deḡo söz bir edeller. Soñra čoḡoḡlar davoḡ gibi pıḡıtay pıḡıtay diḡerek, baḡırob barabar getördökleri jomortalari daš űzerine brayıllar. Hoḡa bonnari görönze, hemen horoz gibi čirpinob ötmeje bašlar. Čoḡoḡlar : ne japijoñ dediklerinde, hoḡa : bu deñli davoḡlara bir horoz gerek deḡlmi, demiš.*

27. Az ak-sehírbeli gyerekek fürdőbe vitték egy nap a hodsát. Mindegyik egy tojást vett titokban magához, és úgy mentek a fürdőbe. A mint az izzasztó kövön (göbek-taş) űltek, azt mondja az egyik, hogy játsszanak tojásdit, és abban állapotnak meg, hogy a ki nem tojik, a fürdőpénzt az fizeti a többiért is. Erre a gyerekek kotkodácsolni kezdenek, és mindegyik egy-egy tojást tesz le a köre. A hodsa, a mint ezt látja, egyszerre csak kukorékolni kezd. ‚Mit csinálsz?‘ kérdik tőle a gyerekek. ‚Ennyi sok tyuk közt csak elkél egy kakas‘, volt a hodsa válasza.

28. *Bir gön hoĵa ĵaralar geĵĵb dıŝŝarı ċıĵar. Bunu ĵörenner hoĵaja : noldoñ deller. Hoĵa oĵlomoñ babası dönĵasını deñiŝtirdi, anıñ ĵasını dotıĵom, demiŝ.*

28. Feketét öltött egyszer a hodsza és úgy ment ki az utczára. Kérdezik tőle az okát. „Fiamnak az apja halt meg, azt gyászolom“, volt a hodsza válasza.

29. *Bir gön hoĵa ozaĵdan gelörken gendönö jañĵinnik alır, bazar ki poñarıñ lülesine bir aĵaċ soĵmoŝlar. Hoĵa su iċejim deĵö, aĵaĵı ċıĵardıĵı gibi su ĵöŝle aĵob hoĵanıñ üstünü baŝını isladır. Hoĵa darılob : iŝte böĵle deli deli aĵdıĵıñ iċün ĵötüne aĵaĵ soĵmoŝlar, demiŝ.*

29. Messziről jött meg egyszer a hodsza, nagy melege is volt, és látja, hogy egy kutnak a csövébe egy fadarab van beledugva. Inni akar egyet a hodsza, és a mint kirántja a fadarabot, kiömlik a víz és fejét, arczát összevizezi. Bosszankodik a hodsza és így szól: „Bizonyosan azért dugták a fenekedbe ezt a fadarabot, mert olyan bolond módra folydogálsz.“

30. *Bir gön hoĵa bir ĵaċ ĵarpuz alob daĵa ĵeder. Susazob ĵarpuzoñ birisini keser, datsız deĵö atar. Sözoñ soño hepesini keserek bireziñ jeĵĵb artıĵınıñ üzerine iŝer. Soñra odon kesöb, birezden soñra ĵine susazır, suĵu bolmajınĵe kesilen ĵarpusların janına varob. ŝuña deöhmöŝ, buña deöhmemiŝ diĵerek, hepesini ĵemiŝ.*

30. Néhány dinnyét vesz egyszer a hodsza, és viszi a hegyek közé. A mint megszomjazik, felvágja az egyiket, de, mert izetlen volt, eldobja. Felvágja egymásután valamennyit, egy keveset eszik belölök, a többire meg rávizell. Favágás közben ismét megszomjazik, és minthogy vizre nem akadt, az eldobott dinnyedarabokhoz megy, és „ez megérett, ez nem érett meg“, valamennyit megeszi.

31. *Bir gön hoĵa ŝehere gelörken bir iki adama oĵrar. Bunnara : nerĵe ĵedıĵorsoñoĵ dedikte, bunnar : daŝŝaĵıĵıñ dıbine ĵedıĵoroz deller. Hoĵa : aĵŝam olonĵeĵedek sikimiñ baŝına ċıĵarsoñoĵ, demiŝ.*

31. A városba megy egyszer a hodsza, és az úton egy-két emberrel találkozik. „Hová mentek?“ kérdezi tőlük. „Tököd fenekére“, felelik. „No — mondja a hodsza — estig majd csak eljuttok farkom kupakjáig.“

32. *Hožaniñ bir řuzusu varmıs, pek çoř beslermis. Bir gön iarannarı gelöb : hoža, jarın kijamet řopařazmıs, gel bu řuzuju bořazlajalım jıjelım, deller. Hoža inanmaz, biri daha gelöb böjle söjler. Hoža gerçek sanob řuzuju bořazlar, ondan arzasına alob bir sejr jerine gedeller, orada atař jayob řuzuju řizartmařa bařlar. Bu sırada arxadařlar sırtlarını sojonob hořaja brařillar, her biri bir jana ojnamařa gedeller. Hoža bu çamařıların hepesini atařa orob jayar, birde bonnariñ řarınnari ažiçob geldiklerinde, göröller ki çamasırların hepesi jañob kül olmoř. Hořaja : bonnari kim jaydı, hoža : jarın kijamet řopařaz, çamařırı nejlježeķsiñiz, demiř.*

32. Egy bányája volt a hodsának, nagyon gondosan táplál-gatta. A barátjai meglátogatják egy nap és azt mondják neki, hogy holnap lesz a végítélet, jó lesz a bányánkát levágni és megenni. A hodsá nem hiszi, de megint jön egy ismerőse, az is azt mondja. Most már valónak hiszi a dolgot, fogja a bányáját, levágja. Kiviszik a mezőre, tüzet raknak és kezdik a bányahust pörkölgetni. E köz-ben levetik az emberek a ruháikat, rábizzák a hodsára, és jobbra-balra sétálni mennek. A hodsá veszi a ruhadarabokat és bedobálja a tűzbe. Mikorára megéheztek, visszakerülek a sétálók, és látják, hogy hamuvá vált a ruhájok. 'Ki cselekedte ezt?' kérdik a hodsá-tól. 'Ugvis itt az ítélet napja, — nyugtatja meg őket a hodsá — nem lesz többé ruhára szükségetek.'

33. *Bir gön hožaniñ evine bir ořro geder, her nesi varsa alob geder. Hoža daži gerje řalanını toplajob ořronoñ ardına döřer. Ořro evine girönje, hoža-da ardında řapoja jetisör, Ořro : nejisteñ dedikte, hoža : ja biz bu eve göçmedik-mö, demiř.*

33. Egy tolvaj lopózkodik be egyszer a hodsához, összeszed mindent és ellillan vele. A hodsá erre összeszedi, a mi még maradt és utána megy a tolvajnak. A mikor mindaketten oda érnek a tolvaj háza kapujához, kérdi a tolvaj a hodsát, hogy mit akar. 'Hiszen ide hurezolkodunk', feleli neki a hodsá.

34. *Bir gön hořaja bir řaç efendiler gelöb : sen ořor jazañ amma jarisže bilmezson deller. Hoža : niçün bilmem, der. Eñer bilörseñ, bize bir parça ořo-da dāñlejelım deller. Hoža : reftem beřaj serviler gördöm dořoz řurdem, amedend bir řaçını aparladım bir řaçını řirla mirevet, dedikte efendiler dönöb gedeller.*

34. Néhány uri ember jön egyszer a hodsához és így szólnak

hozzá: ‚Irní, olvasni tudsz ugyan, de perzsául nem értesz.‘ — ‚Hogy ne értenék,‘ mondja a hodsá. ‚Ha értesz, olvass nekünk egy keveset,‘ mondják neki. A hodsá elkezd: ‚reftem bezah kilencz pálmát láttam 7urdem, amedend néhányat leszakítottam, néhányat meg hírla hírla mi reved.‘ Az efendik megszégyenülten távoztak.

35. *Bir gön hožaniñ birez ažčasini o7orlamišlar. Hoža: ej tañrim, seniñ neje istejiñ var ki benim ažčami ellere aldirdiñ dejö ba7ıraraz, žamije varob dañ jiri a7arınžejedek a7lar. Meñer deñizde bir gemi fortonaja o7rar, ičinde olannar diššarija sa7lanže čızar-saz, hožaja birez ažča virelim, demisler. Tañrinuñ jardomle gemi sa7lanže diššarija čızar, o7ada7 ažčaji hožaja vermišler. Hoža: čo7 se7, bir geže žamide ačı7 jatob a7lamazla tañri benim ažčami gön-derdi, demiš.*

35. Ellopták egyszer a hodsának egy-két paráját. ‚Oh Allah, — fohászkodik a hodsá — mi a te szándéked, hogy a pénzemet mással elvéteted,‘ és nagy siránkozva elmegy a dsámiba, a hol hajnal hasadtáig jajveszékel. E közben vihar támad a tengeren, és a hajón levők megfogadják, hogy ha megmenekülnek, néhány akcsát adnak a hodsának. Allah segedelmével partot értek, és jó sok pénzt ajándékoznak a hodsának. Különös, — szólt a hodsá — alig hogy egy éjjelt töltök a dsámiban és Allah már visszaküldi a pénzemet.

36. *Bir gön hoža 7oñšosınudan bir 7az7an alob, isini gördökten soñra ičine bir teñžere 7o7ob, sahabına verör. O adum: bu teñžere ne dir dedikte, hoža: 7az7an do7ordo der. Goñšoso sevinerek alir. Bir gön hoža jine 7az7ani alob birez 7ollanir, sahabi bazar ki 7az7an gelmez, hožaniñ evine gelöb 7az7ani ister. Hoža eder: sen sa7ol, ol 7az7an öldö. Heč 7az7an ölor-mö dedikte: do7ordo7ona inanirsin-de öldöjöne inanmazmišniñ, demiš.*

36. Kölesön kér a hodsá a szomszédjától egy kazánt, és a mikor már nem kellett neki, egy kicsike kis kazánt tett még bele és úgy vitte vissza. Kérdi tőle a szomszédja, hogy mit keres benne az az edény. Azt feleli rá a hodsá, hogy a nagy kazán szülte a kicsit. Megörül neki a szomszéd és elfogadja. Egyszer megint kéri a hodsá a kazánt, jó darabig használja, és mikor látja a gazdája, hogy nem hozzák vissza, elmegy érte a hodsához. ‚Te életben légy, a

kazánod meghalt', mondja a hodsa. 'Hát meghallhat egy kazán?' kérdi a szomszéd. 'Ha elhitted, hogy szülni tud, azt is hidd el hogy meghal,' válaszolt a hodsa.

37. *Bir gön hoşa mezerlik arasında gezerken bir goşa göpek bir mezer daşını pisledijini görerek, eline bir dehnek alob göpeje vormaz istejönşe, göpek daşı hoşaja örer. Hoşa görör ki gendönö jaralajaşax, çapıgaz: geç jıridim geç, ben saña demijöm, demiş.*

37. A temetőben sétált egyszer a hodsa, és látja, a mint egy kutya berondit egy sirkövet. Elővesz egy követ, hogy rádobja a kutyára, de megijed az állat fogvicsorgatásától. 'Menj csak Isten hírével — csitítja a hodsa — nem szóltam semmit'.

38. *Bir gön hoşa bir lejlek dotob evine götürör, biçazla bornono ajaylarını kesöb, bir jire çıxarır brazır; işde simdi ruşa benzediñ hajdı git, demiş.*

38. Egy gólyát fogott egyszer a hodsa, és viszi haza. Levágja az orrát és a lábát, kiteszi az utczára, és így szól: 'Most már inkább hasonlítasz madárhoz, mehetsz'.

39. *Bir gön hoşa çorba içerken aşızi janmaşa başlajınşe başıraray soşaya çıxar. Savoloñ çardaşlar, çarnımda jañın var, demiş.*

39. Levest szürcsöl egyszer a hodsa, és úgy megégeti a száját, hogy ordítózva kiszalad az utczára. 'Meneküljetek emberek — kiáltoz — tűz ütött ki a gyomromban.'

40. *Bir softa arabı aşemi hindistani, ozatmajalim bütün dön-jajı dolaşob, kimse bunuñ soraşayına çarşılık verememiş. Bir adam buña hoşajı söjlemiş ki: anşax hoşa seniñ sözöñe çarşılıx vere bilör demiş. Softa daşı Aş-sehere gelörken bir aşçalox nar alır, çojnuna çojob Aş-seheriñ tarlalarından geçerken görör ki bir heref çift sörer. Meñer hoşa imiş. Janına varob görör ki ajaylarında çarıx, sırtında kebe bir hoşaja benzer adam dir. Hoşaja salam verdikte, hoşa-da salamını alır ve: Müllefendi neje geldiñ, dedikte: bir sorço soraşajım bilöñ-mö der. Hoşa: bilöröm der. Softu: fılan ne dir bil dedikte, hoşa eder: parasız anañ babaña bile virmez, sen baña ne veriñ der. O adam çojnonda ki narı verör. Softa bir daha sormax ister. Hoşa: çox boş-boşazlıx etme, jörö var nar getör-de soña sor*

dedikte, softa: bu Aḡ-šeheriñ ċifġisi bōjle, ja bilġiġi nasil dir, dejerek ġendō jolona ġetmiš.

40. Egy szofta járta be egyszer Arabiát, Perzsiát, Indiát, szóval az egész világot, és kérdéseire senki sem tudott feleletet adni. Valaki azt mondta ennek a szoftának, hogy csak a hodsza fog a kérdéseire felelhetni. Eljött hát Ak-sehirbe, vesz egy akcsáért gránát almát, a gelebébe dugja, és a mint a város határa felé közeledik, látja, hogy ott szánt-vet egy ember. A hodsza volt. Feléje közeledik a szofta, üdvözlí és a hodsának arra a kérdésére, hogy mi járatban van erre, azt feleli, hogy egy kérdése van, meg tud-e rá felelni. ‚Meg‘ — feleli a hodsza. A szofta kérdez tőle valamit, a mire a hodsza azt mondja, hogy ingyen még anyád se ad apádnak semmit, hát te mit adsz nekem? A szofta előveszi a gránát almát és azt adja oda. A hodsza megeszi és a feleletet is megadja. A szofta még egy kérdést akar hozzá intézni. ‚Ne locsogj annyit — mondta neki a hodsza — hanem menj, hozz elébb gránát almát, aztán ismét kérdezhetsz‘. A szofta erre így szólt magában: ‚Ha az ak-sehiri parasztok ilyen furfangosak, hát még milyenek a tudósai‘, és azzal útjára kelt.

41. Bir ġon hoġa ġörör ki bir poñar bašinda pek ċoġ ördekler ojnajor, hoġa ġošob dotajim, derken řaċallar. Hoġa daġi eline birez ekmek alob poñar bašinda otorob suja ekmek batirir jer. Bu sirađa bir adam ġelōb: ne jeñ dedikte, ördek ċorbaš jeġōm, demiš.

41. Látja egyszer a hodsza, hogy egy tó vizében sok kacsa uszkál; meg akarja őket fogni, de elröppennek előle. A hodsza egy darabka kenyeret vesz a kezébe, leül a víz mellé, belemártja a kenyeret és eszegeti. ‚Mit eszel?‘ kérdi tőle egy ember. ‚Kacsa levest‘ feleli a hodsza.

42. Bir ġon hoġa bir řijer alob evine ġiderken bir ċajlaġ řuši řijeri řapob geder. Hoġa arġasından baġa řalir. Hoġa daġi hemen biriniñ elinden řijeri řapob bir daš üzerine ċiġar. Heref: bire hoġa nejleñ dedikte, hoġa: ġendōmō deñemek iċün ċajlaġ oldom, demiš.

42. Májat vásárol egyszer a hodsza, és a mint hazafelé viszi, egy gólya lerepül és kikapja a kezéből. Erre fogja a hodsza, kikapja a májat egy szomszédjának a kezéből és felmászik vele egy köre. ‚Mit művelsz hodsza?‘ kérdi tőle a jámbor. ‚Gólya lettem én is,‘ felelte a hodsza.

43. *Hožadán bir adam oryan ister. Hoža ičeri giröb çiyar : oryana un sermişler der. Heref : heç oryana un serölör-mö, dedikte, hoža : işde virmeje göjñöm olmajınže serölör, demiş.*

43. Egy kötelet kértek egyszer kölesön a hodsától. A hodsá bemegy a szobájába, aztán kijön és azt mondja, hogy lisztet terítettek rá. „Hogy lehet kötélre lisztet teríteni?” kérdik tőle. „Ha nem akaródzik oda kölesönözni, akkor lehet rá teríteni,” válaszolt a hodsá.

44. *Bir gön hožaniñ janına bir adam gelöb göröšör, gerö čekölör, bu daha čekölör. Hoža sormaz jañazlığ olmasın, sen kim siñ bilemedim dir, heref : bilemediñ-de ja niže göröšdöñ dir. Hoža : γαβογοñ γαβογομα, zibiniñ zibiniñma benzedijinden seni gendöm sandım, demiş.*

44. Egyszer egy ember jön a hodsához látogatóba, beszélgetnek, és aztán távozni készül. „Ki vagy te tulajdonképen, — kérdi a hodsá — nem ismertelek eddig. — „Ha nem ismertél, mért fogadtál ismerősöd gyanánt?” kérdi tőle a másik. „Úgy hasonlít a turbánod az én turbánomhoz, és a kaftánod az én kaftánomhoz, hogy saját magammal tévesztettelek össze,” felelte a hodsá.

45. *Hožaniñ bir hastasi varmiş, nasıl oldoγono sormayca gelennere : gün doγarγan saγ-idi, šindi öljör, demiş.*

45. Egy betegje volt egyszer a hodsának, a kit ő gyógyított. Jönnek hozzá és kérdezősködnék a beteg hogylétéről. „Napkeletkor még épkezláb volt, most halálán van,” felelte a hodsá.

46. *Bir gön hoža tavoylarini bir γaosaraja doldorob, Sivrihisara giderken zavallilar boñalmasın, bari salı-verejım deγo hepesini koj-verör. Her birisi bir janna γaçallar. Hemen hoža eline bir dehnek alob horozo önöne γatob : geze jariši dañ jiri aγardıγini biliñ-de göndöz doγro jolo ničün bilmeñ, demiş.*

46. Összeszedi egyszer a hodsá a tyukjait, egy kasornyába teszi és viszi őket Szivri-hiszárba. Útközben, hogy valahogy meg ne fulladjanak, ki engedi őket a szabadba. A hány, annyi felé szaladt. Erre veszi a hodsá a botját, a kakast üldözőbe veszi és így korholja: „Éjfél után ha azt tudod, hogy hol hasad a hajnal, mért nem tudod fényes nappal az egyenes utat?”

47. *Bir gön hoža jol kenarında bolonan bir mezerlik arasında gezerken bir eski mezere döşer, gendönö ölö jerine rojob: görejim sorrožo feristehleri gelör-mü, derken bir çañ sesi geldijini işidör. Haj kijamet ropijor, dijerek mezerden diššarije čixtiği gibi meñer göž gelijormoš, řatırlar örköb bir birine řarišiv. Göcö baši hožaja: sen ne siñ der. Hoža: ölö idim boraja gezmeje čixtim dir. Göcö bašile ušşaxları ellerine birer sopa alaray: biz saña šindi bir güzelže sejr ettirelim dejö hožaji šim-siği döherler, bašini gözönö jarallar. Hoža evine gelör, řariši: behej hoža noldoñ nerde idiñ. Hoža: ben öldöm mezerde idim der. Garışı: efendi obir dünjada ne var dedikte, göc řatırlarını örkötmesseñ, bir nesne joytor, demiš.*

47. A temetőben sétál egyszer a hodsá, és megpillant egy jó régi sírkövet. Holtnak tetteti magát, hogy lássa vajjon eljönnek-e hozzá a kérdező angyalok. Egyszerre csak harangszót hall. „Itt az ítélet napja” kiáltja el magát és futásnak ered. Egy karaván haladt volt el arrafelé, az öszvérek megijedtek és egymáshoz verődtek. „Ki vagy ember?” kérdi a hodsától a karaván főnök. „Halott vagyok, egy kis sétára jöttem elő”, feleli a hodsá. „No majd megsétáltatlak én”, mondja az ember, és azzal szolgáinak egy-egy botot ad a kezébe, és jól agyba-főbe verik a hodsát. A hodsá menekül és a mint haza érkezik, kérdi a felesége, hogy mi lelte, hol volt. „Meghaltam, a temetőben voltam”, szólta a hodsá. „Hát mi van a másvilágon?” kérdi a felesége. „Ha a karaván öszvéreit meg nem ijeszti, nincsen semmi különös”, felelt a hodsá.

48. *Bir gön hožaji elčilikle Kürdüstana göndermişler. Oraja vardıřta kürd bejleri hožaji pek güzel ađırlallar. Hoža gürkünü gejöb, bejiñ janina gettikte osoror. Hožanıñ ušşaxı: jañazlıđ ettiñ efendim, dedikte: sen sus kürdler türkce osormađı aññamazlar, demiš.*

48. Kurdisztánba küldték egyszer a hodsát követségbe. A mint oda ért, a kürd bejek nagyon szépen fogadták a hodsát. A hodsá leveti a bundáját, és a mint a bej közelébe indul, elszellenti magát. „No meg van a szégyen,” sugja oda neki a szolgálja. „Hallgass, — kiállt rá a hodsá — hisz a kürdök a török szelet meg sem értik”.

49. *Bir gön hoža mullası İmatile řord avına gedeller, řordoñ inine girer; meñer řord dišsarıda imiš. Gelöb inine girerken hoža řorřozondan dotar. Gurd ešinöb İmadiñ gözöne toz geder. Hožaja:*

bu toz ne dir dedikte, hoža: eñer řordoñ řojrořo řoparsa, o zaman görörsöñ tozo, demiş.

49. Farkas vadászni megy egyszer a hodsa Imáddal a mollájával, és bemegy a farkas barlangjába. A farkas künn járt valahol, és amint visszatér a barlangjába, a hodsa megragadja a farkát. A mint a farkas kapirgálni kezd, por megy Imádnak a szemébe. Miféle por ez, kérdi a hodsától. „Majd ha a farka is elszakad a farkasnak, akkor látsz csak port”, felelte a hodsa.

50. *Bir gön hoža bir ařaca cıřob otordořo dalı gesmeje bařlar. Aşşarıdan bir heref geđerken: bire adam neñleñ, sindi döşežeksöñ dedikte, hoža buña heç seslenmez, birde hemen dal kesildiji gibi hoža jere döşer. Andan řāřaray herefiñ arşasından jetişöb: bire adam, sen benim döşežejimi bildiñ, öležejimi-de bilöñ dijerek, soronża heref bazar ki řortolmajařaz; hožaja: eşşejine ařırže jük vor, jožuša sür, bir kelle osordořta řanıjıñ jarıřı geder, ikinşide hepesi cıřar der. Hoža daji öjle edöb ikinşide: işde ben öldöm dejöb jatır. Bir řaç gönden soñra bunu bilenner bařına uşşub, göröller ki ölmöş. Hemen bir sal ařaři icine řojob evine götöröken bir cümirlı jire gelöb: nasil geçelim dejö söjleşöllerken, hoža bařını řaldırob: niçün řouřa edersüñiz, ben sařıřan, şuradan geçerdim, demiş.*

50. Felmászik a hodsa egy fára, és kezdi azt az ágat levágni, a melyiken ül. Lentről felkiált hozzá egy ember: „Mit művelsz hodsa, leesel a fáról”. A hodsa nem szól semmit, hanem a mint ketté vágta a fát, lepottyant a földre. A hodsa utána siet annak az embernek és így szól hozzá: „Ha tudtad hogy le fogok esni, azt is kell tudnod, hogy mikor halok meg”. Látja az ember, hogy nincs szabadulás tőle, és azt mondja neki: „Terheld meg jól a szamaradat, hajtsd a hegyre, a mikor előszörre szellent, a fél lelked száll el, másodszorra pedig egészen meghalsz”. Szót fogad a hodsa, és a mint a második is megtörténik, elterül a földön, hogy ő meghalt. Megtudják ezt az emberek és elmennek érte, hogy hazavigyék. Ráfektetik egy fára és a mint viszik, eljutnak vele egy mocsaras helyig. A mint tanakodnak, hogy hogyan kerüljék meg a mocsarat, felemeli a hodsa a fejét és így szól: „Mit tanakodtok? mikor még éltem, erről kerültük meg ni”.

51. *Bir gön hoža jir altında bir ařır japmař ister. Jiri řazarřan řoñşonoñ ařırına geçöb, bir cöř ököz görör. Hoža sevinerek*

yarışınıñ janına gelüb: eski gönnerden çalma bir aźır doloso ököz boldom, baña ne ajdınlıç veröñ, demiş.

51. Egy földalatti istálót akar egyszer a hodsza építeni. A mint ássa a földet, a szomszédja istállójára bukkan, a hol sok volt az ökör. A hodsza megörül, oda siet a feleségéhez és azt mondja neki: „Jó hírt hozok asszony. Egy régi istállóra bukkantam, tele van még ökrökkel“.

52. *Hoşanıñ evde iki řizi varmış. Babalarına göröşmeje gelöller. Hoşa: geçinmeñüz nişe der dejö sorar. Gızlarıñ biriniñ eri tovlaşı imiş: eñer jařmor jařmazsa erim çoç tovla kesti, baña çamasır japaşaç, demiş. Obör řiziñ eri ekinži imiş: erim çoç ekin ekdi, eñer jařmor jařarsa, baña çamasır japaşaç, demiş. Hoşa-da ikiñiziñ biri jaraři jer amma hañřınız jer bilmem, demiş.*

52. Két lánya volt a hodsának, látogatóba jönnek egyszer hozzá. „Hogy mint van sorotok?“ kérdezi az apjuk. Az egyik, a melyeknek téglavető volt a férje, azt felelte: „Ha nem esik az eső, sok téglát készít majd a férjem és ruhát kapok tőle“. A másik a kinek földműves volt az ura, így szólt: „Sokat szántott az uram és ha eső fog esni, ruhát kapok tőle“. Hm, hm, szólt a hodsza — valamelyikötök a rövidebbet fogja húzni, de hogy melyikötök, azt nem tudom“.

53. *Bir gön hoşa Sivri-hisara varob görör ki çoç adamlar bir jire gelmişler, aja bařjollar. Hoşa: bizim šeherde çañlı tekerleji gibi aři göröller-de kimse bařmaz, burada ofaźıç aja ne deñli adam birikmös bařjollar, demiş.*

53. Szívri-hiszárba megy egyszer a hodsza, és látja, amint összegyülekeztek az emberek s nézik a holdat. A hodsza ily szókra fakad: „A mi városunkban olyan holdat látnak mint a kocsi kereke és még se nézik. Itten meg ilyen kicsinyke holdra hányan gyülekeztek össze hogy nézzék“.

54. *Bir gön hoşa bir šeherde su terezilerini göröb, bunnar ne dir dejö sorar. Önnarda: bizim šeherimiziñ bunnar siki diller der. Hoşa: bunnara göre amlarıñız-de olmalı dir, demiş.*

54. Vízvezető csöveket lát egyszer a hodsza egy városban. Megkérdezi egy embertől, hogy mi az. „Ez a mi városunknak a penise“, mondják neki. „No akkor ennek megfelelő vulvátoknak is kell lenni“, jegyzi meg a hodsza.

55. *Bir gön hoža : ej tañrim baña biñ altın ver, doşoz jüz doşsan doşoz vırseñ istemem, der. Bir jahodi 7oñşoso varmiş, diñler imiş. Hemen bir eñzına doşoz jüz doşsan doşoz altın 7ojob deñemek iñün hožanıñ başasından atar. Hoža sözömöz jerini boldo dejöb eñzını alır, aćob sajar ki bir egsik : bunu viren tañrı birini dađı vırör dejöb altınnarı alır. Jahodi işi eñzob, hemen hožanıñ 7aposona gelöb ; göndözön eji olsoñ hožefendi, bizim altınnarı vır, dedikte hoža : bire bezirgan, sen deli-mi oldoñ ? ben tañrımdan istedim o baña verdi, ne demek olson sen baña altın atasıñ. Jahodi : ažanıñ ben sañu saza ettim, bir egsik olsa almam dedijñ iñün ben-de attım der. Hoža : ben altınnarı aldım der, jahodi : hajdı töfekçi başıja gedelim dedikte, hoža : ben jajan getmem dir. Jahodi bir 7atır getörör, hoža : eji amma bir gürk gerek dir. Jahodi birde gürk getörör. Bunnar 7ažob töfekçi başıja gedeller. Töfekçi başı sordožta, jahodi : şu adam benim bu deñli altınımı aldı, şimdi virmijör dedikte, töfekçi başı hožanıñ jüzüne bazar. Hoža : efendim, ben her gön tañrıdan biñ altın isterdim, bir egsik virdi aldım, bu jahodi götö adam dir, şindi arıamdaki güрке ve bindijim 7atıra-da sahab eñzar dejönže, jahodi : aman efendim annar-da benim bir dedikte, hemen töfekçi başı : bire hajluz jajıaražı jahodi, dejöb başına voraraz oradan 7ovar. Hoža gürkü, 7atırı alob evine getmiş.*

55. Egy napon így fohászcodik a hodsa : „Óh Allah, ezer aranyat adj nekem, de ha kilenczszáz kilenczvenkilenczet adsz, el nem fogadom. Meghallotta ezt egy zsidó szomszédja. Beletesz egy zacskóba kilenczszáz kilenczvenkilencz aranyat és a kéményen át bedobja a hodsához. „Meghallgatták a kérésemet“, gondolja a hodsa és a mint olvassa a pénzt, látja, hogy egygyel kevesebb. „A ki eny nyit adott, az még azt az egyet is adhatja“, gondolja magában és elteszi az aranyakat. A zsidó megneszeli a dolgot, odasiet a hodsához és jó napot kíván neki és kéri az aranyait. „Megbolondultál, kereskedő? — mondja a hodsa. — Én Allahtól kértem és ő megadta.“ Hiába mondja a jahudi hogy ő csak tréfált, hogy hallotta a mint ezer aranyat kért és kevesebbet nem ; a hodsa Alláhval hozakodik elő. „Menjünk a bíróhoz“, mondja a jahudi. „Gyalog nem megyek“, mondja a hodsa. Öszvért kellett a jahudinak hozni. „Bunda nélkül se mehetek áun“, mondja a hodsa. Bundát is kapott az útra, prémeset ; úgy mennek a bíró elébe. A jahudi elmondja a panaszát, hogy a hodsának ezer aranyat adott, és nem akarja neki vissza-

adni. Ránéz a bíró a hodsára. ‚Efendim — kezdi a hodsá — napok óta imádkozom Allához ezer aranyért, egy híján megadta. A milyen gonosz ember ez a jahudi, még a rajtam levő bundát és az öszvért is, a melyen ide jöttem, azt is a magáénak képes vallani.‘ — ‚Uram — vágott a szavába jahudi — azok is az enyéim.‘ Haragra lobban a bíró, összeszidja és kikergeti a jahudit. A hodsá pedig indul az öszvérével és bundájával hazafelé.

56. *Bir gön hoža bir dühüne geder. Čamaširi eski oldořondan buña kimse bojoroň efendi demez. Hemen hoža geri eve gelüb gürkünü jejöb geder. Gapodan hozaji řaršolajob ařirlajarax sufra bašina otordob: bojoroň hožefendi deller. Hoža daži gürkünüň jiñni dotob: bojoroň gürküim der. Oradakiler hožaja: nejleň dediklerinde: eň dořroso, bu ařirlıř gürke dir, aşı-da o jesön, demiş.*

56. Lakodalomba megy egy nap a hodsá. De mert kopottas volt a ruhája, alig hogy megtessékelik. Kapja magát a hodsá, haza megy, felölti az új bundáját és úgy tér vissza. Ekkor már az ajtóig jönnek elibe, asztalfőre ültetik és ugyancsak kínálgatják. A hodsá veszi a ruhája széleit és így szól: ‚Tessék ruhám, tessék.‘ — ‚Mit csinálsz?‘ kérdik tőle. ‚A ruhámat illeti a tisztesség, az ételt is ő had egye,‘ feleli a hodsá.

57. *Bir gön hoža bir šehere gedüb görör ki бүтүн адамлар jejöb ićmekde. Hožaji ařirlajob jemek viriller, meñer o jil darlıř imiş. Hoža jejöb ićtikden soñra: ne ořozloř šeher dir, der. O adam-lar: behej heref sen deli mi sön, bojön bajram dir, herkes güşünüň jettiji dejin, evlerinde jemek japallar, boraja getöröller, aniñ ićün jemek çoxtor dejönže, hoža: nolajdı her gön bajram olajdı, demiş.*

57. Egy városba jut el egyszer a hodsá, a hol mindenkit evés-ivásban talál. A hodsát is kínálgatják, ételt adnak neki, holott szűken voltak abban az esztendőben. Jóllakik a hodsá és mondja, hogy milyen nagy itt az olesóság. ‚Megbolondultál hodsá? — mondják neki. — Bajram van ma, otthon sütnék-főznek, idehozzák, azért olyan sok az étel.‘ — ‚Be jó volna, ha minden nap bajram volna,‘ mondja a hodsá.

58. *Bir gön hoža bazara bir inek götöröb gezdörör gezdörör satamaz. Birisi gelüb: bu ineji nićün satmazsiñ dedikte, hoža: sabadan belli gezdöröröm ve bu deñli öhdöm satamadım, der. Hemen*

heref ineji alob : řiz ōlan řiz alti ajlıř gebe dir, dijerek gezdörmeje bařlar, anı-da alıřılar gelöb artıř bahailē alıllar. Hořa řařob ařca-sını alarař evine gelör. Meñer hořanın řizina dühünřiler gelmiř ; řariři : ā efendi řiziña dühünřiler geldi, sen birez dor ben gedejim annarıñ janına, oldořce öhejim belki bejenillerdr alıllar, dejönže hořa : a řari řayıñ sen ařizini aćma, ben řindi bir öhmek öhrendöm öjle öhejim, bař nasıl bejenöller dejöb dühünřileriñ janına gelör. Eř hořa sen řadınarıñ janında ne arañ, git-te anası gelsön, dedikle-rinde hořa : anası řiza bařıřor, hünerlerine bařtıřı řořtor, biz sinan-řılı adam oldořomozdan her zaman hünerlerine bařarıř, ne sorar iseñiz benden soroñ der. Gadınnar : bize řiziřin hünerlerinden birez söjle iřidelim, dediklerinde hořa dařı : řiz olan řiz alti ajlıř gebe dir, eñer eřmazsa benim dir, dejönže řadınnar bir birine bařob hemen gedeller. Garıřı der ki : ā hořa nićün böjle dediñ iřde dühün-řileri řaćırdıñ, hořa der ki : ā řari sen řorřma, bütün řeheri gezse-ler bu öhöšte ve örnekte řiz bolamajob ğine gelöller. Eñer ineji öjle öhmeje idik, kimse almazdı, demiř.

58. Egy tehenet visz egyszer a hodsa a vásárra, de nem akad vevője. Egy ember jön hozzá, átveszi a tehenet és alig, hogy hirdeti, hogy érintetlen tehén, hat hónapos vemhes, megveszik tőle jó áron. A hodsa csodálkozik rajta, veszi a pénzt és megy vele haza. E köz-ben kérők jönnek a házába és mondja a felesége, hogy várjon egy kissé, ő majd oda megy a kérőkhöz, hátha vevője akad a lánynak. A hodsa azonban így szól : 'Te csak maradj veszteg, én olyas vala-mit tanultam ma, hogy megkedveltetem vele a lányunkat. Azzal odamegy a lánykérőkhöz, a kik így szólnak hozzá : 'Mi keresni valód van asszonyok közt, az anyja had jöjjön, azzal beszélgetünk. Azt feleli rá a hodsa : 'Az asszony nem ismeri úgy a lánya becsét, mint én, csak tőlem kérdezzétek a tudni valótokat'. — 'No hát mondd, had halljuk', hagyják rá az asszonyok. 'A lányom — kezdi a hodsa — érintetlen még, hat hónapos vemhes'. Az asszonyok összenéznek és legott elmennek. 'No látod — mondja a felesége — most elriasz-tottad a kérőket'. A hodsa biztatja, hogy ha az egész várost bejár-ják, se találhatnak ilyen tulajdonságú lányt; majd visszajönnek érte. 'A tehenemet se vették volna meg, ha nem így ajánlottam volna'.

59. *Hořa sariřini sarmař ister, bir tevir ořono getöremez. bozar ğine surar ğine gelmez, řanı sıřılıb sariři bazara eřarıř. Bir*

heref alaşağ olonşa, hoşa gizlişe der ki: çardaşım saçıñ bu sarıçı alma ožo gelmez, demiş.

59. A turbánját akarja egyszer a hodsá megkötni, de nem találja a végét sehogyse. Elfogy a türelme, fogja és elviszi a vásárba. A mint meg akarja tőle egy ember venni, oda sugja neki a hodsá: 'Valahogy meg ne vedd ezt a turbánt, nem találod meg a végét'.

60. *Bir gön hoşaja bir adam gelüb: ver ajdınlıçıñı oγloñ oldo demiş. Hoşa daçı: oglom oldoısa tañrı sevensün, saña ne, demiş.*

60. Azzal lepi meg egyszer a hodsát egy ismerőse, hogy adja az ajándékot, mert fia született. 'Ha fiam született, az Isten örvendjen, neked mi közöd hozzá?' felelt a hodsá.

61. *Bir gön hoşaja bir adam gelüb eşşejini ister. Hoşa daçı: sen burada dor, ben varajım eşşejime danışajım, eñer göjñü olorsa virejım dijerek, içerişe gıver. Birez dorob gelör. Eşşejin göjñü olmadı ve baña dedi ki: beni ellere verörseñ hem çolaçima vorob hem avratıña söveller, demiş.*

61. Kölcsön kéri a hodsától a szamarát. 'Várj — mondja neki a hodsá — hadd tanácskozzam veled, hogy akarózik-e neki'. Betér a házába és kis vártatva azzal jön vissza, hogy a szamara nem akar menni és azt mondta neki, hogy 'ha odaadsz, a fülemre vernek és a feleségedet szidják'.

62. *Bir gön hoşa eşşejine binüb baççaja geder, su dökežeji gelüb arçasından binişini çıçarob, semerin üstüne çor. Bir oçro gelüb binişi alır geder. Hoşa gelüb görör ki biniş joç, hemen eşşejin sırtından semerini alob gendü arçasına çor: getör binişimi al semerini, demiş.*

62. Ráül egyszer a hodsá a szamarára és megy rajta a kertjébe. Útközben le kellett róla szállnia és míg elvégzi a dolgát, leveti a felsőjét és ráteszi a nyeregbe. A közben lelopja egy tolvaj a felsőjét. A hodsá a mint ezt látja, leveszi a szamaráról a nyeret, rákötí a saját hátára és így szól a szamarához: 'Ha visszahozod a felsőmet, megkapod a nyergedet.'

63. *Bir gön hoşa eşşejini jıtırüb birine sorar, heref eder: fılan şeherde çadı olmoş, dejinşe, hoşa: gerçek dir ben şaçırtlerimi oçodorçan, çolaçlarını diküb diñlerdi, demiş.*

63. Elveszett egyszer a hodsa szamara és kérdi valakitől, hogy nem látta-e. „De igen — feleli neki — ebben és ebben a városban bírónak választották meg.” „Igazad lesz — mondja a hodsa — mert mikor a tanítványaimat tanítottam, egyre hegyezte a fülét és úgy hallgatott.”

64. *Bir gön hoža odon kesöb eššejine jükledör, gelörken eššek jörömez olor. Bir adam gelöb eššejin ĩćina birez nišadİR sörer. Eššek onža jörör-ki hoža jetišemez olor. Bazajim šu nasil nesne dir dijerek gendi ĩćina-da birez söronže ĩći janmaža bašlar. Hemen hoža dabannari ĩaldırİb eššekden önzö eve gelör. Evde dayi doramajob dolašırzan ĩarisine eder : eñer baña jetišmek isterseñ, sende birez nišadİR söR, demiš.*

64. Fát vág egyszer a hodsa, rárakja a szamarára és a mint jödögélnék hazafelé, egyszerre csak megáll a szamár, nem bírja tovább. Egy ember vetődik arra felé, a ki egy kevés szalmiákot tesz a szamár hátuljába. Erre olyan futásnak ered, hogy nem tudja utolérni a hodsa. Kiváncsi lett erre a szerre és a mint magának is oda tesz egy keveset, erősen kezdi égetni. Szedi a lábait és elébb érkezik haza, mint a szamara. Otthon sincs nyugta, futhatnékja támad és azt mondja a feleségének: „Ha utól akarsz érni, te is dörögöld be magad egy kis szalmiákkal.”

65. *Bir gön hožaniñ evine bir adam gelöb eššejİ ister. Hoža : eššek evde joxtor dirken eššek İceriden añizmaža bašlar. Herif : efendi eššek evde joy deñ, İšde İceride baĩırİjor dejönže, hoža : ne šašĩin adam siñ, eššejje İmanİrsİnda aĩ saĩalim İle baña İnanmazsiñ, demiš.*

65. Egy ember jön a hodsához és kéri tőle a szamarát. „Nincs itthon”, mondja a hodsa; de már is ordítóz bentről a szamár. „Azt mondod, hogy nincs, pedig hallod, hogy ordít”, mondja az ember. „Együgyü ember — szól a hodsa — a szamárnak hitelt adsz, ilyen ősz szakállú embernek meg mint én, nem?”

66. *Bir gön ĩarisina : ölmöš adamİ neden bilöñ dedikte, ĩari : ajaĩı soĩor, andan bilöröm demiš. Bir gön hoža odona gederken eli ajaĩı öšömoš. Ha ben öldöm, dejöb bir aĩaciñ altİna jatar. Gurdlar gelöb eššejİ ĩirler, hoža jattıĩı ĩirden : eĩi boldoñoz sahabi ölmöš eššejİ, demiš.*

66. Kérdi egyszer a hodsza a feleségétől, hogy miről ismeri meg a halottat. ‚Arról, hogy a keze-lába kihül,‘ feleli az asszony. Fáért megy egyszer a hodsza és eközben úgy megfázott a keze-lába, hogy azt hitte, hogy holttá vált, s le is feküdt egy fa alá. A farkasok ráakadtak és a mint felfalták a szamarát, így szólalt meg a hodsza : ‚Ti ugyan ráakadtatok a gazdájára veszett szamarára.‘

67. *Bir gön hoža odon keserken eššejî ħurdlar jejüb hožajî ħördökte ħaçallar. Bir adam görüb : bire varda deĵî eaĳirir. Hoža : bire adam ne eaĳirirsîñ, toĳ ħurda joĳoš joĳĳari siĳindi çekdiröñ, demiš.*

67. A mint fát vágott egyszer a hodsza, farkasok támadtak a szamarára és felfalták, aztán meg megpillantják a hodsát és futásnak erednek. Egy ember jön arra felé és kiáltja, hogy vigyázz. ‚Ne kiáltozz ember — mondja a hodsza — a hegynék mennek a farkasok, teli gyomorral vannak ; minek őket kinozni?‘

68. *Bir gön hoža eššejî bazara getörüb giderken, essejîñ ĳojroĳona čamir bolašir. Hemen ĳojroĳî kesüb hejbeje ĳor, bazara vardoĳta satlıĳa čıĳarir. Bir adam der ki : ĳojroĳsoz eššejî ne ĳapmalı, hoža : siz bazar ediñ, ĳojroĳî ĳabanda deĳl dir, demiš.*

68. A vásárra viszi a hodsza a szamarát, és a mint mennek, besározódik a szamár farka. A hodsza hamarosan levágja a besározott farkot, az iszákjába teszi, és a vásárra érve kínálgatni kezdi a szamarát. Egy ember megvinné, de nem tudja, hogy mit kezdjen egy farka nélküli szamárral. ‚Te csak vedd meg — biztatja a hodsza — a farka bent van az iszákomban.‘

69. *Bir gön hoža ozaĳ jerden gelörken eššejî pek susamîš oldoĳondan, bir gölde birez su görönže doramajob göle seħirdir. Meñer gölön dört ĳani ĳüsek imîš, döšezeĳi zaman gölden ĳurbaĳalar ötmeĳe bašlajîñza eššek örküb gerĳe ĳaçar ; hoža eššejî dotob : čoĳ ĳašajîñz göl rušlari deĳob, bir avoš aĳča göle ataraĳ, varîñ šekerlemeĳe veriñ-de jeĳîñ, demiš.*

69. Messziről jött egyszer a hodsza, és nagyon megszomjazott a szamara. Egy kevés vizet pillant meg a tóban, és egyszerre csak oda ugrat. Magasak voltak a tó partjai, és a mint leesőben volt, a tavi békák kuruttyolni kezdtek, a szamár megijed és visszahököl. A hodsza megfogja a szamarát, egy marok penzt dob a tóba, és így szól : ‚Neszték tó madarai, vegyetek érte czukrot és egyetek.‘

70. *Her nesneji bilör üç kejiş çîzob ortalıçı gezerken Ala-eddin xanıñ ülkesine gelöb, orada olannarı azdırmaça başlallur. Xan bun-narı getörerek doçro jola çayırır, bunnar : bizim soraşayımıza çar-sılık verörseñiz joloñoza girer sözönözö dotarız, deller. Xan daçı bilgic adamları toplajıb soraşaylarına çarsılık virmelerini bojoror, çarsılık vireçek hoşa Nusrettinden başça kimse joçtor dejö xana söjleller. Hemen çan bojorob hogajı gendi janına getöröller. Hoşa xana salam veröb kejiñi sordoçtan soñra : beni niçün getörttönöz der, çan jir gösteröb kejişlere çarsılık vermeji bojoror. Hoşa kejişlere : soraşayıtız nesne ne dir der. Hemen kejişin biri ileri gelöb, dejnehile eşsejiñ öñ ajaçınıñ bastıçı jiri gösterör : işde dünjanıñ ortası bura dir, der. Kejiş : neden belli dir dedikte, hoşa : güvenmez iseñ ölc, artıç gelörse ben buradaçım der. Kejiş alt olob çalır. İkinçisi : bu şeherde çac dene jıldız vardır der. Hoşa : benim eşsejimiñ üzerinde ne deñli çil varsa, onça dir der. Kejişde : neden belli, dejjönçe, inanmazsañ saj, eñer eqsik gelörse, işde ben buradaçım der. Kejiş eder : heç eşsejiñ çilı saçılırmı, hoşa : heç gökdeki jıldız saçılırmı, dedikte bu-da alt olor. Üçünçüsü gelöb : eñer benim daçı soraşayına çarsılık verörseñ hepemiz jola gelöröz dir. Hoşa daçı : söjle bazajım der. Kejiş : şu benim saçalimde çac çil var dir, hoşa daçı : benim eşsejiniñ çojroçonda çac çil varsa, onça dir der. Kejiş neden belli dejjönçe, hoşa : behej adam inanmazsañ saj der. Kejişin gönölö olmaz. Hoşa : eñer gönölöñ çojise gel bir çil seniñ saçalından bir çil-da eşsejiñ çojroçondan çoparalım, bazalım nasıl gelör dedikte, kejiş görör ki olor iş deçil, hoşaja köle olob çalillar.*

70. Mindent tudó három szerzetes járta be egyszer a világot, és *Ala-eddin khán* birodalmát is útba ejtvén, kötekedni kezdenek az emberekkel. A khán az igaz hitre akarja őket téríteni, de a szerzetesek csak úgy hajlandók rá, ha kérdéseikre meg tudnak felelni. A khán összehívhatja a tudósait, hogy megadják a feleletet, de ezek azt mondják, hogy csak egy Naszreddin volna rá képes. Legott elküld a hodsáért, és magához hívhatja. Szelámot ad a hodsá a khánnak, és kérdi tőle, hogy miért hívatta. A khán helyet mutat neki és felszólítja a felelet adásra. A hodsá odafordul a papokhoz és kérdi tőlük, hogy mire akarnak tőle feleletet. Előáll az egyik és kérdi a hodsától, hogy hol a világ közepe. A hodsá odalép a szamarához, rámutat a botjával az elülső lábai egyikére, és azt mondja, hogy itt a világ közepe. „Miről tudod?” kérdi a pap. „Ha nem

hiszed, — válaszol a hodsza — mérd meg, és ha nem úgy lesz, felelek érte.' A második pap azt kérdi tőle, hogy hány csillag van ebben a városban. Azt feleli a hodsza, hogy annyi, a hány szál szőre a szamarának van. 'Hogyan bizonyítod be?' kérdi a pap. 'Ha nem hiszed, számláld meg, és ha nem úgy lesz, felelek érte', szolt a hodsza. Előáll a harmadik pap és így szól: 'Ha az én kérdésemre is megfelelsz, áttérünk mind a hárman.' — 'Kérdezz', mondja neki a hodsza. 'Hány szőrszál van a szakállamban?' kérdezi a pap. 'Annyi, a hány szőrszál a szamaram farkán van', feleli a hodsza. 'Hogyan sejtet?' kérdi a pap. 'Ha nem hiszed, számláld meg.' A papnak nem igen akarózik. 'Ha nincsen hozzá kedved, — mondja a hodsza — jer, tépjünk egy-egy szálat a te szakálladból és egyet egyet a szamaram farkából, és akkor meglássuk.' A papok belátták, hogy le vannak győzve, és ott maradtak szolgálai a hodsának.

71. *Bir gön hoža bir bōjōk tablaļa ūc dene erik ʒojob beje armažan gōtōrōrken, jōlda erikler o jana bu jana ojnar. Hoža dari-lob : šindi sizi jerim, ojnāmajīñz der, jōrōdōkče erikler ojnar. Hoža erijīñ ikisini jer, birini tablaile beje gōtōrōr, ōñōne ʒor. Bejīñ hošona gedōb čōž ažča virōr. Hoža bir ʒač gön soñra bir což paņžar alīr, jīne beje gōtōrōrken bir heref hožaja eder : bunnarī nerje gōtōrijōñ, hoža : beje gōtōrijōm. Heref eder : inžīr gōtōrseñ daha eji dīr, hoža daži birež inžīr alob gōtōrōr, bej daži bojorob inžīrleri hožaniñ bašīna vorollar. Hoža sevinōr. Bej : niēūn sevinijōñ dedikte, hoža : bir čōž paņžar getōrijōrdom, eñer paņžar getōrejdim, šindi bašim jarīlārdī, demiš.*

71. Három nagy szilvaszemet tesz egyszer a hodsza egy deszkalapra és viszi a bejnek ajándékol. A mint az úton ide-oda gurulnak, megharagszik a hodsza a szilvákra, kettőt megesz belőlök, és egyet elvisz a bejnek. A bej szívesen fogadja és megajándékozza a hodsát. Egy pár nap mulva répát akar vinni a bejnek, és a mint halad az úton, kérdi tőle egy ember, hogy hová viszi a répákat. 'A bejnek viszem' feleli a hodsza. 'Fügét vigyél inkább', ajánlja neki az ember. A hodsza szót fogad, fügét vesz és azt viszi a bejnek. A bej fogja a fügéket és a hodsza fejéhez csapdotatja. Örül ennek a hodsza. 'Min örvendezel annyira?' kérdi tőle a bej. 'Azon, hogy ha répákat hoztam volna, összezúzódott volna már a fejem', válaszolt a hodsza.

72. *Bir gön hoža jine beje geder, bej-de bunu ava götörör ammu bir jörömez ata bindörör. Jaŕmor jaŕmaya baŕlajınže herkes atını özeñgilejerek 7açar. Hožaniñ atı 7ačmaz. Hemen čamasırını čizarob altına alır. Jaŕmor dindikte 7oroža gejüb beje jetišör, bej ŕaşob: islanmadıñ-mı der. Hoža: bu at pek geskin oldoyondan beni oçordo islanmadım, der. Bej bu atı baŕ tarlaja baŕladır. Bir gön bej jine ava gidöb o belli ata gendö biner, hožajı baŕža ata bindörör, jine jaŕmor jaŕob herkes 7açar, Bej ol atla 7alob islanır. Hožaniñ sözöne darılob ertesı gönö hožajı čaŕırob: saña jaŕıŕır-mı jalan söjlejüb beni jaŕmorda islattıñ. Hoža: ā bejim ničün darılırsıñ, heč azlıñ joŕmo, sende benim gibi čamasırını čizarob jaŕmur dindikte 7oroža gejej idiñ, demis.*

72. A bejt látogatta meg egyszer a hodsá, a ki magával viszi vadászatra, és ráülteti egy csökönyös lóra. Eső kezd elesni, mindenki megsarkantyúzza a lovát és vágat, csak a hodsáé nem akar menni. Úgy segít magán, hogy leveti a ruháit és maga alá teszi. A mint megszűnt az eső, ismét felölti a ruháit és utóléri a bejéket. Csodálkozik a bej, hogy meg nem ázott a hodsá. ‚Olyan szilaj ez a ló, — mondja a hodsá — hogy csak úgy repült velem és meg nem áztam.‘ A mint haza érnek, a főistállójába kötteti a bej ezt a lovat. Nemsokára ismét vadászatra mennek, maga a bej ül rá a lóra, és a mint ismét megered az eső, mindenki elvágat, csak a bej ázik meg a csökönyös lován. Megharagszik a hodsára, másnap magához hivatja és szemére hányja, hogy hozzá nem illő hazudozása miatt megázott. ‚Miért haragszol bejem?‘ — mondja neki a hodsá. — ‚Ha eszed lett volna, neked is magad alá kellett volna venni a ruháidat és nem áztál volna meg.‘

73. *Bir gön hožaja bej salıž gönderöb dejnek ojnamaŕa čaŕıır. Meñer hozaniñ 7oža bir öközö varmıs; eherlejüb üzeline biner, ojon jerine geder. Orada olannar bunu göröb göleller; bej: ej hoža bu öhöze ne ičün bindiñ, bu sehirdır-mı der. Hoža: ben bunuñ božajı iken sehirdijini gördöm at jetişemezdi, demis.*

73. Hirnököt küld a bej a hodsához, és verseny futtatásra hívja meg. Egy nagy ökre volt a hodsának, megnyergeli, ráül és elmegy a játék helyre. Amint az ott levők meglátják, nevetni kezdenek. Kérdi a bej a hodsától, hogy miért ült az ökre, hisz az nem futtat. Így felelt a hodsá: ‚még borju korában láttam, úgy futott, hogy ló nem érte utól.‘

74. *Temirleñk hoşanıñ eji sözönö almaş içün aşırlamağa çaşıırır. Hoşa daşı eşşejine binöb mullasile geder. Temirleñk buña jır gösterör. Hoşa başar ki Temirleñk bir ajaşını minderiñ altına soşmoş; meñer bir ajaşı topal imiş. Hoşa daşı bir ajaşını minderiñ altına soşar. Temirleñk řızob gendö gendöne: ben topal-ım, neji sene ve bir řan-ım dijerek hoşaja: seniñ eşşekten nereñ řalır dedikte: işde bu minderde otordoşomdır, dedikte, řan daha çoş darılob bunı inşideşek olor. Hele jemek vaştı bunnar jemeje başlallar. Hemen Temirleñk hoşanıñ üzerene tüşsirir, hoşa: řanıñ büjle japmaş řubat dejl-mi dedikte, Temirleñk: bizim şherde řubat dejldir der. Hoşa-da bir osroş éeker. Temirleñk jañazloş dejlmi dejö soronşa: bizim şherde jañazloş dejldir, der. Hele jemekler jenilöb kajveler içildikten soñra řāşob geder. Jolda Mullası: niçün jillendiñ bu řubat oldo, dejönşe, hoşa: imam osoronşa şamat sıcar, demiş.*

74. Meghívja egyszer a hodsát Timurlenk, hogy egy-két tréfaszót halljon tőle. A hodsá felül a szamarára és elviszi a mol-láját is. Timurlenk helylyel kínálja meg őket. Látja a hodsá, hogy a sáh a párna alá dugja a fellábát; tudvalevőleg sánta volt a fellábára. A hodsá is úgy tesz, ő is a párna alá dugja a fellábát. Bosszankodik a sáh, hogy ő sánta is, meg szultán is, és rászól a hodsára, hogy miben különbözik egy szamártól. „Abban — mondja a hodsá — a mi a párna alatt van.“ Ezen még jobban bosszan-kodik és felteszi magában, hogy visszafizeti neki. Elérkezik az ebéd ideje, hozzálátanak az evéshez. Timurlenk ráprüsszent a hodsára. „Nem illik ezt tenni sáhom“, mondja a hodsá, a mire a sáh azt feleli, hogy a mi városunkban ez nem szégyen. Erre elsze-lenti magát a hodsá. „Neveletlenség“, mondja erre a sáh, a hodsá azt feleli rá: „a mi városunkban ez nem neveletlenség.“ Megeszik az ételt, megiszszák a kávé, a hodsá elindul útjára. Az úton kérdi tőle a molla, hogy miért eresztett szelet, illetlenség volt tőle. Azt felelte rá a hodsá: „Ha az imám elszelenti magát, a község oda is rezelhet.“

75. *Bir gön hoşa bir řaz pişiröb řane götürörken jolda řarnı aşışob řaziñ bir budunu řoparob jer. Xanıñ janına gelöb řazi öñöne řor. Xan gördökte benimle ejleniřor dejö řanı şıřılır: hanı bununı bir ajaşı nerje getti dedikte, hoşa: bizim şheriñ řazları birer ajaşlı olor. Eñer inanmazsañ poñar başındaki řazlara baş der. Meñer poñarıñ başında bir sürü řaz varmış, hepesi birer ajaş*

üzereine dormoslar. Hemen Temirleñk mihter başıñı çağırob davolları vormasıñı bojoror. Davollar চালিনমাға başлајınže razlariñ hepesi iki ajaγlı olollar. Xan : gördön-mö dedikte, hoža : eñer o čomaγı sen jeseñ, dört ajaγlı olordoñ, demiş.

75. Libát sütött egyszer a hodsa, és a mint a khánhoz tart vele, útközben megéhezik, és az egyik libaczombot megeszi. Aztán oda jut a khán elé, és elibe teszi a libát. Meglátja a khán a csonka libát, és kérdi tőle, hogy hol a féllába. 'A mi városunkban csak féllába van a libának, — mondja a hodsa — ha nem hiszed, jer és nézd meg ott őket, a forrás vizénél.' A forrásnál épp ott volt egy sereg liba, féllábon állott valamennyi. Timurlenk hívhatja a fődobosát és ráparancsol, hogy üssön egynehányszor a dobjára. Alig hogy megtörténik, két lábba állanak a libák. 'No látod', mondja a khán. 'Ha te rád vernék azt a dobot, négy lábúvá válnál', felelt a hodsa.

76. Hoža γadi iken iki adam gelöb deller ki : bu adam benim γolayımı isirdi, obör adam : gendö isirdi, ben isirmadim der. Hoža birezden geliñiz ben siziñ sözönözü kesejim der. Bunnar gedinže hemen hoža γapojı γapajib γolayını dotob isirmağa čalışırgan arγası üstüne döşöb başı jarılır. Basına bir bez sararay γapojı ačar, jerine otoror. Ol adamlar geldikte : behej adam gendö γolayını isirma dejl döserde belki başı bile jarılır, demiş.

76. Mikor biró volt a hodsa, két panaszos jött fel hozzá. Az egyik azt mondta a másikáról, hogy 'a fülembé harapott'; a másik meg azzal védekezett, hogy 'nem én haraptam, maga harapott a fülembé.' A hodsa azt mondja nekik, hogy 'jöjjenek később, majd ítélkezik aztán. A mint elmennek, becsukja a hodsa az ajtót és a mint megfogja a fülét, hogy bele haraphasson, hátára esik és jól megüti a fejét. A sebet begöngyöli és ismét kinyitja az ajtót. A panaszosok megjelenvén, így szól hozzájuk : 'a maga fülembé nem haraphatott, mert elesett volna és a fejét is betörte volna.'

77. Bir geže hoža evinde jatarγan γaposınıñ öñönde bir göröltö γopar. Hoža : γāγ γarı mumu jaz, görejim ne dir, dejönže γarısi : otor be adam neñe gerek eliñ göröltösö der. Hoža dinlemejib jorγanı arγasına alob diššarı čiγinže biri jorγanı γapob γačar. Hoža titrejerek içeri girer, γarısi : efendi göröltö ne imiş dedikte, hoža : göröltö bizim jorγanıñ başına, jorγan getti göröltö bitti, demiş.

77. A mint fekszik egyszer az ágyában a hodsa, nagy zajt hall a kapuja előtt. Odaszól a feleségének, hogy keljen fel, gyújtson gyertyát, hogy szétnézhessen odakünt. Az asszony azt mondja neki, hogy sohse törődjék vele. A hodsa nem fogad szót, magára teríti a paplanját és a mint kimegy benne, valaki lekapja róla és elfut vele. A hodsa dideregve tér vissza, és mikor kérdi a felesége, hogy miért lármáztak odakünt, így felel a hodsa: 'Úgy látszik, a mi paplanunkon vesztek össze. A mint elvették a paplant, vége lett a lármának.'

78. *Bir gön hoşaja çarışi der ki: efendi şu oylanı al-da ben şu işi göreyim. Hoşa daçi oylanı alob gezdırirken hoşanıñ üstüne işer. Hoşa daçi oylanı jire indirerek üzerine işer. Çarışi: be adam niçün bøjle ettiñ dedikte, hoşa: eñer başçası idejdi ben sıçardım, demiş.*

78. Azt mondja egyszer a hodsának a felesége, hogy: 'fogd ezt a gyereket, míg elvégzem a dolgom.' A hodsa elveszi, és mialatt járkal, összevizezi a gyerek. Leteszi a gyereket a földre és ő is rávizell. 'Ha másé lett volna, akkor rárezeltem volna', volt a hodsa válasza.

79. *Bir gön hoşanıñ çarışi çamaşır jıjob hoşanıñ zibiniñi baççaja asar. Geşe oldoxta hoşa görör-ki baççada bir kimse var, çarışına: şu benim oçomo jajımı getür der. Çarışi getördükte hemen oço atob zibini vordoço gibi çapojo çapajob jatar. Birde göndöz oldoxta görör ki gendö zibini imiş, bir jandan bir jana delinmiş. Çoç şükür tañrım, eñer ben içinde olajdım, çoçdan ölerdüm, demiş.*

79. Fehér ruhát mosott a hodsa felesége, és a kaftán kiakasztotta a kertre száradni. Éjjeltájban kiment a hodsa és látja, hogy valaki van a kertben. Kéri a feleségétől az ijait, nyilait. A felesége odaadja neki, keresztüllövi a kaftánt, aztán becsukja az ajtót és lefekszik. Reggelre kelve látja, hogy az ő kaftánját lötte keresztül az ijjával. 'Hála neked oh Allah, — szolt a hodsa — ha benne lettem volna, rég meghaltam volna.'

80. *Hoşa ders oçotmaça gederken çemendere biner bazar ki mullaları arçada çalillar. Bøjle olmaz dejerek tersine biner; mullalar: efendi niçün bøjle eden dedüklerinde, hoşa: eñer doçru binersem siz arçamda çalırşıñız, bøjle binmek jajışır, demiş.*

80. Leczkére készül egyszer a hodsa, és a mint ráül a számarára, látja, hogy elmaradnak tőle a mollák. „Így nem lesz jó”, gondolja magában és visszájára ül a nyergére. Kérdik a mollák, hogy miért ül így megfordítva. „Azért, — válaszol a hodsa — mert ha egyenesen ülnék, a hátam megett maradtátok.”

81. *Bir geže hoža jatarzan eviniñ üzerinde bir oγro gezer oldoγono išüderek: a γarı ben geven geže eve girmek istediymide bu duajı oγojob ajiñ işiγına japişib bažadın indim der. Oγro işidöb birez soñra hožanıñ oγodoγo duajı oγojob ajiñ işiγıle bažadın aşıγı iner. Hoža dazi γāγob oγronoñ jayasına sarılır, γarıñına: tez mumu jay, oγrojo dottom dejönze, oγro: kerem et efendi erme, o dua sende bu aγıl bende iken, çoγ jañilirim, demiş.*

81. Egy éjjel, mialatt már feküdt, hallja a hodsa, hogy tolvaj járkál a házon. Így szól a feleségéhez: „A mult éjjel, a mikor haza akartam jönni, ezzel az imádsággal a holdvilágba fogózkodtam és a kéményen át leszálltam.” A tolvaj, a mint ezt meghallotta, elmondja a hodsa imáját és a holdvilágnál a kéményen át leszáll. A hodsa felkel, torkon ragadja a tolvajt és odaszól a feleségének: „Gyujts hamar gyertyát, megfogtam a tolvajt.” A tolvaj így rimánkodik a hodsának: „kegyelmezz effendim, azzal a te imáddal és az én eszemmel sokat tévedek.”

82. *Hožanıñ böjök bojnozlo bir öközö varmiş, sōjle ki iki bojnozo arasında otormaz ola bilörmös. Ököz her gön her geleden geldikce: bunuñ bojnozo arasında otorsam dejö istek edermis. Bir gön hoža öközö jatarzan görüb: haj sırasınıñ boldom dijerek iki bojnozo arasında otordoγta hemen ököz γāγob hožajı jire atar; hožanıñ aγlı başıñdan gülöb bir zaman bajılır γalır. Garısı gelöb başı uşunda aγlarzan, hoža gözlerini acöb: aγlama γarı, çoγ sıγıñdı çektim amma hele şimdi isteğimi aldım, demiş.*

82. Egy nagy szarvu ökre volt a hodsának, úgy hogy a két szarva közzé le is lehetett ülni. Nagy kedve támadt a hodsának, hogy a szarvai közé üljön. Egyszer a mint feküdt az ökör, felhasználta az alkalmat és odaült. Az ökör azonban felkel, és úgy a földhöz veri a hodsát, hogy eszméletét veszítette. Oda jön az asszony, és a mint siratja az urát, kinyitja a hodsa a szeméit és így szól: „Ne sirj asszony, sokat szenvedtem életemben, de most megkaptam, a mit akartam.”

83. *Bir gön hožaniñ evine bir çirsiz giröb çarisi : efendi erde çirsiz var dedikte, hoža : hiç tinma nola ki bir nesne bula elinden alırım, demiş.*

83. Tolvaj lopózkodik egyszer a hodsa házába. ‚Efendim, tolvaj van a házban‘, mondja az asszony az urának. ‚Meg ne mocczanj, — felel vissza a hodsa — hátha talál valamit, és akkor elveszem tőle.‘

84. *Bir geže hoža çarisile jatarçan : efendi azažij öte git der. Hoža daži çāğob pabužlarını gežüb iki gön gittikten soñra bir adama oçrajob: çar benim çarına sölje daka gidejim-mi joçsa jetermi, demiş.*

84. Egyszer a mint együtt volt a hodsa a feleségével, azt mondja neki az asszony, hogy menjen odébb. Felkel a hodsa, felveszi a papucsait és megy, megy, két napig meg sem áll. Találkozik egy emberrel, és azt mondja neki : ‚Menj és kérdezd meg a feleségetől, hogy még menjek-e, avagy elég lesz-e már.‘

85. *Bir geže hoža : bire aman çāç çari mumu jaz gönlöme bir söz geldi jazajım der. Garisi mumu jazdıçta jazı tayimini getöröb hoža daži jazar. Garisi : çanım efendi jazdıçını oço-da diñlejejim dejünže, hoža : ješil japraç araşında çara tavoz çizil borno, demiş.*

85. Felkelti egy éjjel a hodsa a feleségét és azt mondja neki : ‚Kelj fel, gyujts gyertyát, egy szó jutott eszembe, hadd irom fel.‘ Az asszony felkel, gyertyát gyújt és odahozza az íróeszközt. A hodsa ír valamit. Kéri az asszony, hogy olvassa el neki, a mit leirt. Ezt olvassa a hodsa : ‚Zöld levél között fekete tyuknak piros orra.‘

86. *Hoža hasta olob çoñšo çarılari joçlamaça gelöller. İşlerinden birisi : tañrı bilör amma sen ölörsöñ, üzeriñe ne deje aç-lajalım dedikte, hoža : sikişe dojmazdı deşü aç-lajın, demiş.*

86. Beteg lett egyszer a hodsa, a szomszéd asszonyok látogatni jönnek. Egyikök így szól : ‚Isten tudja ugyan, de meg fogsz halni. Mit mondjunk majd, ha elsiratunk?‘ Azt feleli a hodsa : ‚Azt sirassátok, hogy telhetetlen voltam veletek.‘

87. *Hoža her gön evine žijer getörörmöş. Garisi ojnaşile jejöb hožaniñ öñöne hamor mançası çormoş. Hožaniñ jöreji sıçlıob der ki : ben her gön žijer getörüm nerje gedijör ; çarisi : kedi çapıjör dedikte, hemen hoža çāğob paltajı dolaba saçlar. Garisi : paltajı nejleñ efendi dedikte, hoža : kediden saçlarım der. Garisi : kedi pul-*

tajî nejler, dedikte hoża : iki aẓçalıx ẓijere göz diken 7ırz aẓçalıx paltajî almaz-mî, demîş.

87. Májat szokott volt a hodsza haza hozni. Az asszony a szeretőjével megette, a hodsának pedig valami tésztafélét adott. Megunja a hodsza, és így szól a feleségéhez: ‚Hová lesz mindig az a máj, a mit hozok?‘ Azt feleli rá az asszony, hogy a macska kapja el. Erre fogja a hodsza és a baltát a szekrénybe rejti. ‚Mit csinálsz a baltával?‘ kérdi a felesége. ‚a macska elől rejtegetem‘, mondja a hodsza. ‚Minek a macskának a balta?‘ kérdi az asszony. ‚Ha egy két akesa értékű májra is feni a macska a fogát, hogyne félténém tőle a negyven akesányi baltámat‘, feleli a hodsza.

88. *Hożaniñ bir aẓçasî varmîş, her gön 7arışından gizler imîş. Bir gön 7arışî hamama gider, hoża erde jalîñiz 7alob aẓcajî bir köşeje saylar, gerü çekilöb : dotalîm ki ben öldüm, işde doran aẓca dir, demîş.*

88. Egy akcsája volt a hodsának, rejtegette a felesége elől. A fürdőbe megy egyszer az asszony, és egyedül lévén a hodsza, egy zugba rejti el a pénzét. ‚Ha meghaltam — gondolja magában a hodsza — legalább pénz is marad utánam.‘

89. *Bir gön hożaniñ 7arışî çamasîr joma7a çaj basîna gider, sabîni mejdana 7ojob çamaşîra başlar. Hemen bir 7ara 7ar7a gelöb sabîni 7apob gider. 7arışî : behej efendi jetiş 7ar7a sabîni 7aptî dedikte, hoża : a 7arı sen heç tînma, aniñ üstü bizden 7ırîlî dir, varsîn gendösönü jajzasîn, demîş.*

89. A folyó partjára megy egyszer a hodsza felesége, hogy fehérruhát mosson. Leteszi a szappant és hozzá lát a mosáshoz. Egyszerre csak leszáll egy fekete holló és elkapja a szappant. Kiáltja az urának, hogy fusson a holló után. ‚Ne bántsd, — mondja a hodsza — piszkosabb az mint mi, hadd mosakodjék meg ő is.‘

90. *Bir gön hoża ile avradî söz bir edeller ki her jedî gönde bir kerre barabar jatsînlar. Hoża der ki : a avrat benim işim çoztor, jedînżî gön obloxta benim sarı7ımı jüküñ üstüne 7oj. Bu söz üzerine bir geşe jedînżî o belli geşe dejlîken 7arıniñ 7anı sikiş isteşöb, sarı7î jük üstüne 7or. Hoża : bu geşe jedînżî geşe dejlî der, 7arışî : jedînżî geşe dir der. Hoża : â 7arı bu erde ja jedînżî geşe dorson ja ben dorajim, demîş.*

90. Egyszer abban állapotodik meg a hodsza a feleségével, hogy minden hetedik napon együtt fognak hálni. A hodsza így szól: ,Nekem sok a dolgom, a hetedik napon tedd mindig a turbánomat a tartójára.' Egyszer egy este, nem volt még a hetedik, a tartóra teszi az asszony az ura turbánját. A hodsza azt mondja, hogy nincsen még hét napja, az asszony pedig erősítgeti, hogy van. Erre így szól a hodsza: ,Vagy a hetedik napnál állapotdjunk meg, vagy én állapotok meg.'

91. *Bir gön hozaniñ çarisi çonšo çarilarla su başına çamaşır jayğamaça gedeller. Meñer ol jajlanıñ böjörö daçi gezmeje çizmiş. Bunnariñ janına gelüb bazar, hožaniñ çarisi: ne bayarsıñ bire alçağ heref der. O adam: bu avrat kimiñ dir dejö sorar; işlerinden birisi: hožaniñ avratı oldoçono söyler. O adam daçi ertesi gön hožajı getördüb: avradıñı baña getör der. Hoža nedežeksön, delikte: aña bir nesne deježejim der. Hoža: sen baña de ben-de aña dejejim, demiş.*

91. Fehérruha mosni megy el a hodsza felesége, a szomszéd asszonyokkal együtt. Ott sétálgatott akkor a falu nagya is. Oda megy az asszonyokhoz és nézegeti őket. ,Mit nézel, te aljas ember', rivall rá a hodsza felesége. Kérdi az ember, hogy kinek felesége ez az asszony; megmondják neki. Másnap hivatja a hodsát és meghagyja neki, hogy hozza el neki a feleségét. ,Mit akarsz tőle?' kérdi a hodsza. ,Valamit akarok neki mondani', mondja az ember. ,Te mondd nekem, és én majd visszamondom neki', válaszolt a hodsza.

92. *Bir gön hožaniñ oylona badilžan ne dir deller. Oylan: gözü açılmadıç sıvırjıç javrısı dir der. Hoža: işle bu gendönön bolması dir, ben öhretmedim, demiş.*

92. Egyszer azt kérdik a hodsza fiától, hogy mi az a patlidsán. A fiu azt feleli, hogy egy ki nem nyillott szemölcsnek a magzatja. ,Ime, ezt maga találta ki, nem én tanítottam rá', szölt a hodsza.

93. *Bir gön Sivri-hisare bir çanlı gıdermiş. Hoža daçi evinden žılbaç (žıblaç) çıçob hemen çanlıja bınar geder. Gañlıžılar daçi Sivri-hisare jaylaştıçte: šehere hoža gelijor dejö, bir adam gönderöller. Şeherden hozaja bir çoç gışiler çaršo çıçallar, birde hožajı žır-žılbaç görönže, hožaja: bu ne dir deller. Hoža: sizi pek sevdiğimden geježejimi onottom, demiş.*

93. Egy kétkerekű kocsi ment egyszer *Szivri-hiszár* felé. A hodsza, a mint meglátja, azon meztelen kilép a házából és ráül. A kocsi gazdája, a mint közeledik a városhoz, előre megizenteti, hogy jön a hodsza. A városból sokan jönnek a fogadására, és a mint meglátják, hogy meztelen, kérdik tőle az okát. „Annyira kedvellek benneteket, hogy öltözködni is elfelejtettem“, válaszolt a hodsza.

94. *Meñer hožaniñ baši kel imiš, birde berbere traš olob ajneje bir azča brazir. Bir žac gön soñra jine traš olob ajnañ öñone rojdožta, hoža: benim başımñ jarısı kel dir, iki traš bir azčaja olmazmi, demiš.*

94. Tarfejű volt a hodsza, és a mikor a borbélynál beretválkozott, egy akcsát tett a tükörrre. Néhány nap mulva megint beretválkozni jön, és a mint elibe tartják a tükröt, így szól: „A fejem egyik fele kopasz, egy akcsáért két beretválkozás illet meg.“

95. *Bir gön hoža bir žac adamlarile balož dotmaža gedeller, deñize až atallar. Hoža dazı gendönö ariñ icine atar. Hozuja nejledüñ dediklerinde, hoža: ben gendömö balož sandım, demiš.*

95. Halászni megy néhányad magával a hodsza, és hálót vetnek a tengerbe. E közben beleveti magát a hodsza a halóba. „Mit csinálsz?“ kérdik tőle a többiek. „Azt hittem, hogy hal vagyok“, válaszolt a hodsza.

96. *Bir gön semt čožozları bir bojök ažaš altında toplanob otorollarzan bužallar ki hoža gelijor. Bir birlerile birleşöb: geliñ hožaji ažaža čižaralım-da pabožlarıni alalım deller. Hoža geldikte bunnar: bu ažaža kimse čižamaz deller, hoža: čižarım der, čižamazsın deller. Hemen hoža eteklerini beline sožob pabožlarıni rojnona žor, čižmaža başlajınža: pabožları ne japažaksıñ, niçün barabarıñda aldüñ demelerine, hoža: belki andan öte jol vardır, janımda bolonmasi duha eji dir, demiš.*

96. A helység gyerekei egy fa alatt gyülekeztek össze, és mialatt játszadoznak, látják, hogy a hodsza jön. Legott összebeszélnek, hogy felmászadják a fára, a papucsait meg azalatt ellopják. Oda ér a hodsza és azt mondják neki, hogy senki se tud arra a fára felmászni. „Én felmászok“, mondja a hodsza. Azzal az övébe dugja a kaftánja széleit, a papucsait meg a hónalja alá csapja és kezd a fára felmászni. „Minek a papucs, miért viszed fel?“ kérdik tőle.

„Jobb, ha velem van — válaszol a hodsza — talán túffelől is útra találok.“

97. *Bir gön göjden bir göjlö hoşaja bir douşan getörör. Hoşa göjöljö aşırlajob çorba jedirör. Bir hafta soñra jine gelör, hoşa jine aşırlar. Bir ıaç gön soñra birez adamlar gelöb çonoz olmaş isteller. Hoşa: siz kimler siñiz dedikte, onnar: biz douşan getören adamıñ çonşoları-jiz deller. Hoşa bunnara daşı aşırlıř eder. Bir ıaç gön soñra gene bir ıaç adam gelör, hoşa: kimler siñiz dedikte, onnar: douşan getören adamıñ çonşolarınıñ çonşolarıjiz deller. Hoşa: hoş geldiniñ dejöb bunnarıñ önlerine bir baıraç su getörör. Bu ne dir dediklerinde hoşa: bu douşanıñ sujunuñ suju dir, demiş.*

97. Egy nyulat hozott egyszer egy paraszt a hodsának. A hodsza megvendégeli és levestel kínálja meg. Egy hét múltán újra jön, a hodsza ismét megvendégeli. Néhány nap leteltével ismét megjelenik nála néhány ember, és vendégekül kínálkoznak. „Kik vagytok?“ kérdezi tőlük. „Mi a nyulat hozó embernek a szomszédjai vagyunk“, felelik. A hodsza ezeket is megvendégeli. Nemsokára megint csak jön néhány ember. „Hát ti kik vagytok?“ kérdi tőlük. „Mi annak a nyulat hozó ember szomszédjainak a szomszédjai vagyunk“, felelik. A hodsza üdvözli őket és kis idő múltán egy nagy bogrács vizet tálaltak elibök. „Mi ez hodsza?“ kérdik tőle. „Ez annak a nyul levesének a leveसे“ felelt a hodsza.

98. *Bir gön hoşa çif sörerken bir tosbaşı dotob boşazına bir ip daşob beline asar. Tosbaşı başıřır çarıřır, çabalar, hoşa: çoz başıřma sen-de çif sörmek öltrenörsön, demiş.*

98. Szántás közben egy békát fogott egyszer a hodsza. Madzagot köt a szájába és odaköti a derekához. A béka ugyancsak szabadkodik, de a hodsza rákiált: „Maradj veszteg, tanulj meg szántani te is.“

99. *Bir gön hoşa evleneşek olor, dernek çorolob çonşolar gelöllor, jejöb iemeje başlallar, hoşaja: gel sen-de je demezler. Hoşa darılob başını alır, bir janına geder. Gerdek geşesi olob hoşajı arallar botamazlar, paş jörekli oldoşono ańlallar. Her birerleri bir janna gedöb hoşajı arallarıyan bir köşede bolollar. Gel hoşa nerje jediöñ dediklerinde, hoşa: dühün aşını kim jedise ol gerdeje girşön, demiş.*

99. Házasodik egyszer a hodsza, és a lakodalom estéjén jön-

nek a szomszédok, és evéshez, iváshoz látnak. A hodsát meg se kínálják, és ezért úgy megharagszik, hogy ott hagyja őket és elmegy. Lefekvéskor keresik, kutatják a hodsát, de nem találnak rá; azt hiszik, hogy szégyellős. A hány annyifelé keresi, míg végre ráakadnak. „Hová indultál?” kérdik tőle. „A ki a lakodalmi ételből evett, az feküdjék is le”, szólta a hodsza.

100. *Bir gön hoža döhöse gederken čeri ile bir jire ɾonob atlarını baɾallar. Göndöz oldoɾta hoža ol deñli atlar icinde atını aramış isede bulamamış. Hemen eline bir odon alob: adamlar atımı jítirdiñiz sizden isterim, dijererek baɾıtır. Herkes gölöşöb atlarını aállar, hožanıñ atı jalıñız ɾalob, hoža görerek hemen tez saɾ ajaɾını özeñiye ɾojob tersine iner. Hoža niçün böjle tersine bindiñ, dediklerinde hoža: ben ters dejlim, belki at ters ve solaz dir, demiş.*

100. Vendégségbe megy egyszer a hodsza, és odaköti valahová a lovát. Másnapra kelve, keresi a sok ló közt a magáét, de nem akad rá. Kezébe vesz egy fát és kiáltoz, hogy adják elő az ő lovát. Mosolyognak az emberek, és amint mindenki előhozza a lovát, a hodsáé is ott van gazdátlanul. Fogja a hodsza, jobb lábát ráteszi a kengyelre és visszájára ráül. „Miért ültél úgy fel?” kérdik tőle. „Nem én ülök visszájára, — mondja — talán a ló van visszásan és balog.”

101. *Hožanıñ sıɾırdlerinden birisi habeş imiş, adına Hammat dellermiş. Bir gön hožanıñ üzerine mörekeb dökölör. Bu ne dir dediklerinde, hoža: bizim Hammat oxomuɾa geç ɾalob jetišejim dejü sıɾırtmış terlemiş oldoɾondan, üzerime teri damladı, demiş.*

101. A hodsza egyik tanítványa abessziniai volt, Hammatnak hívták. A hodsára egyszer ráömlött a ténna, és mikor kérdik a hodsát, hogy mi történt, azt felelte: „Hammat elkésett egy kissé a leczkéről, és a mint sietett, hogy idejére itt legyen, úgy megizzadt, hogy a gyöngye rám csepegett.”

102. *Bir gön hoža öhöt iskemlesine sıɾıob der-ki: ej müslüman- nar size bir öhödüm vardır, söjle ki oɾloñoz olorsa saɾınıñ adını Ejob ɾomajıñ. Niçün deller, hoža: ɾollanıla ip olor, demiş.*

102. Egyszer a szószékre lép a hodsza és így szól: „Azt tanácsolom nektek oh müszülmánok, hogy ha fiatalok születik, ne nevezétek el *Ejjob*nak. „Miért?” kérdik tőle. „Azért, mert a sok használatban *ip* (kötél) talál belőle lenni”, feleli a hodsza.

103. *Bir gön hoža aptas alırzan su jetişmez, bir ajaři çoro çalır. Namaza başladıçta çaz gibi bir ajaç üzerine doror. Efendi nedeñ, dediklerinde : bu ajařımıñ aptası joçtor, demiş.*

103. *Abdeszet vesz egyszer a hodsá, de nem futja ki a viz, és szárazon marad a fél lába. Az imádkozásnál fél lábön áll, akár a liba. „Mit csinálsz?” kérdik tőle. „A fél lábamnak nincs abdesztje“, feleli a hodsá.*

104. *Bir gön hožaja bir çonoz gelüb o geže jatıllar. Geže jarıñı hožaja : saç janıñda mum vardır getör-de jaçalım, dedikte hoža ; behej adam sen deli-mi oldoñ, ben çarañlıçta saç janımı ne bilejim, demiş.*

104. *Vendég jön egyszer a hodsához, és ott marad éjszakára. Éjfélkor felébred és így szól a hodsához : „Jobb kezédnél gyertya van, hozd ide, hadd gyujtom meg.“ — „Tán megbolondultál, — feleli a hodsá — mit tudom én a sötétben, hogy merre van jobb felől.“*

105. *Bir gön hožaja seniñ jıldiziñ ne dir deller. Hoža : teke dir der. Aj efendi jıldizlarda teke joçtor deller. Hoža : ben çozoz iken anam jıldizıma baçtırdı idi-de oçlaç dir dedilerdi der. Hožaja : eji amma oçlaç teke dejl dir dediklerinde, hoža : be saşınnar o gön-den bu gönedeç riç elli jıl oldo, oçlaç teke olmadı-mı, demiş.*

105. *Kérdezik egyszer a hodsától, hogy mi az ő csillaga. „Kosbárány“, feleli a hodsá. „Hisz ilyen nevű csillag nincs is“, mondják neki. „Mikor még gyermek voltam, anyám megnézte a csillagomat, és akkor kosbárányt mondtak“, szólta a hodsá. „A kosbárány nem egy ám a kossal“, mondják neki. „Oh együgyűek, — feleli a hodsá — negyven éve, hogy az volt. Azóta csak válhatott belőle vén kos.“*

106. *Hoža Sivri-hisarda imam iken su-başıle döhöşör. Su-başı öldikten soñra götörüb gümeller. Hožaja : gel efendi bu ölöje oço dediklerinde, hoža : başça gişi boloñ, o benimle darçın dir, sözmö dotmaz, demiş.*

106. *Szivri-hiszárban imám volt a hodsá, és pere támadt a rendőrfőnökkel. E közben meghalt a szu-bási és temetésére készülnek. Hívják a hodsát, hogy imádkozzék a halottért. Azt felelte a hodsá : „Mást hívjatok, én rám haragszik, nekem nem fog szót fogadni.“*

107. *Bir gön iki adamiñ evleri bir birine bitişik olob iki eviñ ortasına bir it gelöb pisler. Bu iki çoñšo bir birlerile çoıça edöb : seniñ eviñe jayın dir sen çaldır, o biri : saña daha jayın-dir, var sen çaldır dijerek çoıçajı uzadıllar, eñ soñra su-başıja gedeller. Meñer o gön hoşa daçı su-basıle göröşmeje gelmiş. Su-başı hoşaja : bunnarın çoıçalarınñ sen dinle der, hoşa daçı sözlerini dinlejöb : o soıçaz dejlmi der. O adamlar evet deller, hoşa : ol bir soıçaz dir, ne saña döşer ne buña, anşaj su-basıja döşer, varsin o çaldırsin, demiş.*

107. Egymás mellett volt két embernek a háza, és a házak közzé egy kutya csunyított oda. A két szomszéd veszekedni kezdett, hogy : a te házadhoz van közelebb, te tisztítsd el ; a másik meg, hogy : a tiedhez közelebb van, te takarítsd el. 'Elvégre is a szu-basi-hoz mennek. Épp akkor a hodsa is látogatóban volt ott. A szu-basi azt mondja a hodsának : 'Te hallgasd ki őket, hogy min ezivakodnak.' A hodsa hallgatja őket és kérdi tőlük, hogy nem az az utca-e. 'De bizony', mondják az emberek. 'A másik utcában van, — mondja a hodsa — sem téged nem illet, sem a szomszédodat, hanem a szu-basit, ő hadt tisztítsa el.'

108. *Bir gön hoşa bir jire gederken bir çobana oırar. Çoban : bire adam sen hoşa-mi-sin der, hoşa : evet der. Çoban ; baç şu jatan žanlara bir sorıo sordom bilemediler, gel seniñle söz bir edelim, eñer soraşajıma çarsılız vere bilirsen sorajım, dejlisen, ben bilöröm dedikte, hoşa : sorıoñ ne dir der. Çoban : jiniñ aj oldoıta gücçük olob soñra böjök tekerlek gibi olor, on beşinden soñra jine gücçük olor, eski aji nejleller dedikte hoşa : bunuñ gibi nesneji bilemediñ-mi, ol eski aji ozadıllar şimşek japallar, görmezmişin-ki gök görledikte çılız gibi parlar, dejınze çoban : saç ol hoşefendi eji bildiñ, ben-de öjle sanıjodom, demiş.*

108. Egy juhászszal találkozik egyszer a hodsa. 'Hé, ember, hodsa vagy-e?' kérdi tőle a juhász. 'Az', feleli a hodsa. 'A földben fekvő lelkektől kérdeztem valamit, nem tudtak megfelelni. Jer, és egyezkedjünk meg. Ha kérdéseimre megfelelhetsz, kérdezlek; ha nem, a többit én tudom', szól hozzá a juhász. 'Mi a kérdésed?' kérdi tőle a hodsa. 'Mikor a hold megujul, kicsinynyé válik, azután meg olyan nagygyá mint egy kerék; tizenöt nap multán, mikor ismét kicsi lesz, mit csinálnak a régivel?' kérdi a juhász. 'Ezt nem tudtad? — mondja a hodsa. — A régi holdat kinyújtják és villá-

mot csinálnak belőle. Nem látod-e, hogy mikor menydörög, úgy cikázik akár egy kard.' — 'Egészségben maradj, — mondja a juhász — jól megfeleltél. Én is így gondoltam a dolgot.'

109. *Hoşaniñ birez aŗcasi olob bir gön evini jalıñız bolob bir jiri řazararar aŗcajı gömer. Oradan řapoja varob baŗar der ki: ben oŗro olsam işde aŗca, dejöb oradan cıŗarır baŗya jire gömer. Jine gönlö inanmajob jine cıŗarır eviniñ öñönde bir depe varmıř, varob baŗcadan bir uzun siriŗ kesüb aŗcajı torbaile siriŗiñ depesine baŗlar, götörüb o depeje siriŗi diker, aŗşarı inüb joŗzarırja baŗar: adam řuř dejl ki uca-da bunuñ üstüne cıŗa, eji jirini boldom dejerek geder. Pi.řiñ biri hoşajı gözedirmıř, hoşa gettiji gibi depeje cıŗob aŗcajı indirüb alır, siriŗiñ depesine-de birez siriŗ tezzeji sörüb gene siriŗi jirine dikerek baŗır geder. Hoŗaja aŗca gerek olob siriŗiñ janına gelüb ne görsön aŗca getmiř, siriŗiñ depesinde-de siriŗ majisi var: ben bu siriŗa adam cıŗamaz derdim, meñer siriŗ bile cıŗarmıř, bu bir bejenileřek řařılaŗar iş dir, demıř.*

109. Egy kevés pénze volt a hodsának, és mikor egyedül volt a házban, elásta a pénzét. Aztán gondolja magában, hogy: 'ha tolvaj volnék, ime megtalálnám a pénzt.' Azzal fogja, kiveszi a pénzt és máshová rejti el. Ebben sem nyugszik meg, ismét kiveszi. Egy domb volt a hodsá háza előtt. Kívág a kertjéből egy karót, annak a tetejébe köti a pénzét, a karót pedig a dombtetőre illeszti. Aztán leszáll a dombról, felnéz rá és így szól: 'Nem madár az ember, hogy oda felszálljon, ez lesz a legjobb hely.' Egy ember szemmel tartotta a hodsát, és alig hogy elment, felmegy a dombra és leveszi a pénzt. A karó tetejére ökörganajt ken, megint oda tüzi és elmegy. Pénzére volt szüksége a hodsának, odamegy, hát látja, hogy oda a pénze. A mint meglátja az ökörganajt, így szól: 'Én azt hittem, hogy nem is juthat ide ember, pedig ime egy ökör is oda juthatott. Csodálatos egy dolog.'

110. *Bir gön hoşa evine gelörken bir řac mollalari oŗrajob: efendiler bojoroñ bu geře baba cöbasini bizde icelim der. Mollalar: pek güzel dejöb hoşaniñ evine gelöller. Hoŗa řarisina eder: bir řac řonox getördöm bir baŗraç cöba vir-de jejelim dedikte, řarisi: behej heref ne getördön ki cöba isteñ der. Hoŗa: bari řu cöba baŗrařini baña ver dejöb alır, efendilerin janına gelör, efendilere: eñer jaŗ ile pirinř olađıdı size bu üřküre ile cörab cıŗaraŗarđım demıř.*

110. Egyszer, a mint haza felé ballag a hodsa, találkozik néhány mollával és meghívja őket, hogy ő nála igyák meg a baba levest. A mollák megköszönik, és a hodsa házába mennek. A hodsa így szól a feleségéhez: „Néhány vendéget hoztam, főzz egy bogrács levest.” Ráförmed az asszony: „Hát hoztál valamit, hogy levest akarsz?” Veszi erre a hodsa a leveses bográcsot, oda megy vele a vendégeihez és így szól hozzájuk: „Ha zsirom meg rizsem lett volna, ebben az edényben levest főztem volna nektek.”

111. *Bir gön hoža evine otororzan rapojo bir adam rapar. Kim dir o, dedikte: birez aššarī gel bir deježejim var, der. Hoža daži aššarī inerek nejsteñ der, o adam: zühürd-üm jardom isterim, der. Hoža daži: jožzarī gel der. Ol adam geldikte hoža: tañri versin, der. Ol adam: ničün aššarīda demediñ, dedikte hoža: ja ben jožzarīda iken, sen ničün demediñ, demiš.*

111. A mint a házában üldögélt a hodsa, kopogtat valaki a kapuján. „Ki az?” kérdi. „Jer le egy kissé, mondani valóm van.” A hodsa lemegy. „Mit akarsz?” kérdezi. „Szegény vagyok, alamizsnát kérek”, feleli egy ember. Azt mondja neki a hodsa, hogy jöjjön fel. A mikor feljutnak, azt mondja neki a hodsa: „Isten adjon.” — „Miért nem mondtad meg oda lent? kérdi a szegény. „Hát te miért nem mondtad, hogy mit akarsz, mikor én voltam fenn?” felelt a hodsa.

112. *Bir gön hožaniñ diši-hellisi doḡrazaḡmiš. Bir rač gön iskenle űzerine řalir doḡramaz, ičeriđe řadinnar deller ki: efendi heč oḡomaḡ bilmezmišñ, gel birez oḡo-da bir oḡlan doḡson. Hemen hoža siřirdob čerčije varob bir rač řeviz alob getörör. Savošon oradan deřo, ičeriđe girdikte iskemleniñ altina řevizleri dökob: řindi oḡlan görör-de oḡnamaya čičar, demiš.*

112. Szülőfelben volt egyszer a hodsa felesége. Néhány napig a széken üldögél, nem tud szülni. Az asszonyok így szólnak a hodsához: „Jer imádkozz egy kissé, hogy fiad megszülessék.” Fogja magát a hodsa, siet a bazárba és néhány diót vásárol. A mint visszasiet vele, a szék alá teszi a diókat és így szól: „Ha a fiu meg látja, mindjárt előjön, hogy játszszék vele.”

113. *Bir gön hožaji avratī inžitmek ister. Siřaḡ čorbaji orta jere řojob jine řari onodor. Bir raššič čorbudan ičer, boḡazi janob*

gözlerinden jaş gelör. Hoşa: a çari noldoñ joşsa çorba sîşay-mî, dedikte: joş efendi babam çorbajî çoz severdi-de gönölme o geldî, aniñ içün aylardım der. Hoşa daçi gerçek sanob çorbadan bir çarışız içönçe boçañ janob aylamaça başlar. Garisî: noldoñ, dedikte hoşa: anañ babañ ölob-de seniñ saç galdırına aylarım, demiş.

113. Egyszer meg akarja a hodsát bosszantani a felesége. Forró levest tesz az asztalra, de elfelejti és a mint iszik belőle egy kanállal, úgy megégeti a torkát, hogy a könnye is megered. „Mi lelt, — kérdi a hodsá — tán forró volt a leves?” — „Dehogy, — szolt az asszony — eszembe jutott, hogy mennyire szeretted apám a levest, azért könnyezek.” A hodsá elhiszi, és a mint ő is lenyel egy kanállal a levesből, úgy megégeti a torkát, hogy sirásra fakad. „Mi lelt?” kérdi a felesége. „Azon sirok, — szolt a hodsá — hogy apád, anyád meghalt, te pedig életben maradtál.”

114. *Bir gön hoşaniñ çarisi öhöt dernejine gedüb diñlejüb, eve geldikte hoşa: öhötjü ne sölledi der. Garisî: bir kimse çozasile jatsa tañrı aña oçmazda bir ev japar dedi, der. Bunnar jattıçlarında hoşa: dor imdi, oçmazda bir ev japalım deñüb bir kerre billesör. Birezden soñra jine çarinñ şanı çiftesmek isteñüb hoşaja: sen gen-diñe ev japtıñ, baña-da bir ev jap, dedikte: saña ev japmaz golaj amma sen dormajob hissımlarına-da birer ev istejeñeksöñ soñra japişî başı darılır, gel ikimize bir ev jeter, demiş.*

114. Tanácsot hallgatni megy egyszer a hodsá felesége és a mikor visszajön, kérdi tőle a hodsá, hogy mit mondott a tanácsadó. „Azt mondta — beszél az asszony — hogy a ki együtt hál az urával, annak az Isten egy házat épít.” A mint lefeküdtek azt mondja a hodsá, hogy „csináljunk egy házat” és azzal párosodnak. Nemsokára megint párosodni akar az asszony és így szol a hodsához: „Magadnak már készítettél házat, nekem is készíts egyet.” Azt feleli a hodsá: „Neked még készíthetnék, hanem te nem fogsz nyugodni és rokonaidnak is egy-egy házat fogsz akarni. Megharagszik az építő mester. Jer, elég lesz kettőnknek egy ház.”

115. *Bir gön hoşa bir belik mullalara oçrajob bunnara: haj-diñ bize gedelim dijerek eviniñ çaposona gelüb hoşa içeri girer. Bunnar dişarda dorollar. Hoşa çarisina: var şu herefleri sav der. Gari çapoja gelüb: ne istersiniz dir, bunnar: hoşajî isteriz der. Gari: hoşa gelmedi der, bunnar: şindi geldî hem-de icerije girdi,*

deller. *Gari: gelmedi dijerek laziirdişi söndördöjömö hoşa jozzarda diñlermiş, basını perenşereden çizarob: be adamlar, niçün laziirdişi ozadijorsoñoz, belki eviñ raposo iki dir, o birinden çizob gelmiş dir, demiş.*

115. Egy nap találkozik a hodsza a mollákkal, meghívja őket és együtt mennek hazafelé. A hodsza bemegy és mialatt a mollák künt várnak, azt mondja a feleségének, hogy kergesse el azokat az embereket. Az asszony kimegy és kérdi tőlük, hogy kire várnak. „A hodsára”, felelik. „A hodsza nem jött haza”, mondja az asszony. „Velünk együtt jött, most lépett be”, erősgetik a mollák. A hodsza a mint hallja felülről, hogy hogyan veszekednek, kidugja a fejét az ablakon és így szól: „Hé emberek, miért veszekedtek? Hátha ket-tős kapuja van a háznak; az egyikén bejött, a másikon ki is me-hetett”.

116. *Bir gön hoşanıñ bir oγlo doγar: göbejini sen kes eliñ mutlu dur deller. Hoşa: hoş ola deγo keserken göbejini bütün bütün jirinden çoparob bir delik açılır. Nejedüñ dediklerinde, hoşa: olma-dise götönöñ delişi buradan olson, demiş.*

116. Fia születik a hodsának és azt mondják neki, hogy a köldökét ő vágja el, mert szerencsés a keze. A hodsza belenyugszik és a mint vágja, egészen leszakítja a köldököt, úgy hogy nyílás marad a helyén. „Mit tettél?” kérdik tőle. „Ha másképp nem, hát alfelének legyen itt a nyílása”, mondja a hodsza.

117. *Hoşaja oγlo: baba ben seniñ doγdoγono bilöröm dedikte anası darılob: ne süjleñ dir. Hoşa çarisına: a çari sen söz çariş-tırma, oγlan zejrek dir bilse-de ola bilör, demiş.*

117. Így szól a hodsához a fia: „apám, én tudom ám a szü-letésedet. Az anyja megharagszik ezért a beszédért. A hodsza azt mondja a feleségének: „ne avatkozz belé asszony, esze van a fiam-nak, lehet hogy tudja”.

118. *Bir gön Sivri-hisariñ çadişi bir bayda bajılmış jatmış; hoşa Mulasile o gön gezmeje çizob, oraja gelör görör ki çadi bajıl-mış jatur. Hemen çadinüñ binişini alob arçasına çijerek geder. Gadi çāzob görör ki binişi joç, jasayçılarına: benim binişimi kimde bolorsañız getöröñ deγo, boçoror. Jasayçılar-da hoşanıñ arçasında görerek alob hoşajı çadija getöröller. Gadi: ej hoşa, bu binişi ner-den aldiñ dedikte, hoşa: bizim Mullaçle gezmeje çizmişim, bir*

bağda bir softa bajılmiş jatar, riçi-da acılmişdi, bizim Mulla iki gez japtı ben-de binışini aldım gejdım, eñer seniñse al, dedikte riđi benim dejdır, demiş.

118. Szivri-hiszárnak a bírája egy kertben volt egyszer és ott elájult. Arra sétált éppen a hodsza a mollájával és a mint megpillantotta az ott fekvő bírót, elvette a kaftánját, magára öltötte és eltávozott vele. Magához tért a bíró és látván, hogy nincsen felöltöje, meghagyja a hajduinak, hogy keressék és a kinél megtalálják, vezessék azt elő. A hajduk meglátták a hodsán, fogják és odaviszik a bíró elibe. „Honnan vetted ezt a ruhadarabot?” kérdi a bíró. „A mint a mollával sétélgattam — válaszolt a hodsza — egy elalélt szoftára akadtam, meztelenül feküdt ott. A molla kétszer gyalázta meg, én pedig a ruháját vettem el. Ha tied a ruha, vedd’. — „Nem az enyém’, válaszolt a bíró.

119. *Bir gön hoža bir su kenarında ojomarğa jatar, genđiji ölmöş jerine çor. Bir heref gelöb : sujuñ geçüdi bilmem ki nerden dir dedikte, hoža : ben sağ iken şuradan geçerdim, şindi bilmem nereden dir, demiş.*

119. Egy víz partjára feküdt volt le a hodsza és holtnak tettette magát. Jön egy ember, de nem tudja, hogy hol kell átkelni. A hodsza megszólal : „Mikor még éltem, erről keltem volt át, most nem tudom’.

120. *Bir gön hožaji bir haşım berber traş ederken, her ustra sürdökçe başını jaralajob pambok japiştirirmiş. Hoža berbere : ej adım başımıñ jarışına pamboğ ekdiñ, bari bray-da jarışına dađı kendir ekejim, demiş.*

120. Egy ügyetlen borbély beretválta meg egyszer a hodsát. Valahányszor a fejéhez ért a borotvával, megsebezte és pamukkal megragasztotta. Azt mondja a hodsza a borbélynak : „Pamukot vettél a fél fejem sebjére, a másik felére kendert ültess legalább’.

121. *Bir gön hožaji šahat ayzından šahatlığa götöröller. Bunnar su-başıja vardıyta, hožadın olannar būda dir deđü söjleller. Hoža : arpa dir der, joğ būda dir deller. Hoža behej bilgisizler, jalan oldoxtan soñra ister arpa olsoñ ister būda, demiş.*

121. Tanuságtételre hívják egyszer a hodsát. A *szu-basi* előtt a más pártbeliek buzát mondanak, a hodsza árpát mond. Végre így

szól a hodsza: ,Óh ti tanulatlanok, minthogy hazugság az egész, mindegy, hogy buza-e avagy rozsa‘.

122. *Bir gön hoža bir rujuja su çekmeje geder, bazar ki ajiñ išsiji rujuja döşmös: haj rujuja aj döşmös dejerek ip ile çeñgel alob rujuja salar. Bir çoç zaman oçraşır, eñ soñra çeñgel bir daşa ilişör; hoža göžöle çabalarçan ip çopob gendisi arça üstüne döser, göke bakar ki aj gökte dir. Tañrija çoç şükür olson çoç joroldom isede aj-da jerine geldi, demiş.*

122. Vízet merit egyszer a hodsza és a mint belenez a kútba, a holdvilágot pillantja meg benne. ,A kútba esett a hold‘, kiáltja, és horgot, kötelet hoz s lebocsátja a kútba. Addig erölködik, míg a horog egy köhöz ér és a mint küzködik a hodsza, elszakad a kötél, a hodsza hátra hanyatlik és a mint az égre esik a pillantása, meglátja ott a holdat. ,Áldassék Allah — mondja a hodsza — sokat fáradotam, de helyére is került a hold.‘

123. *Bir gön hoža biriniñ bařında zerdeli açažına çıçob jirken bařži gelör; bire heref najparsıñ bunda dedikte, hoža: bölböl-öm öterim dir. Bařži: öt bazajım der, hoža-de ötmeje başlar. Heref gölöb: behej adam bu ötmek-mi dir, dedikte hoža: haşım bölböl bu deñli öter, demiş.*

123. Egy idegen kertbe tévedt egyszer a hodsza, felmászik a barackfára és évéshez lát. A kertész észreveszi: ,Mit művelsz itt?‘ kérdi. ,Fülemüle vagyok, énekelek‘, mondja a hodsza. ,No hát énekelj‘, parancsol rá a kertész. A hodsza énekelni kezd. ,Éneklés ez?‘ kérdi a kertész. ,Egy ügyetlen fülemüle jobban nem énekelhet‘, volt a hodsza válasza.

124. *Bir gön hožaja: hasapdan biliñmi, dediklerinde: evet der. Bunuñ üzerine dört açaçajı üc gişije d ařit deller. Hoža-da her bir adama ikişer açaçadan iki adama dört açaç eder, ücünžüsü daži iki açaç řazanelinžejedek doror, soñra iki açaçasini alır, hasab doçro çıçar, demiş.*

124. Kérdik egyszer a hodsától, hogy ért-e a számoláshoz. ,Érték‘, mondja a hodsza. Négy akcsát adnak oda neki, hogy három ember között ossza meg. A hodsza két-két akcsát ad oda két embernek, a harmadiknak azt mondja, hogy várjon míg két akcsát nyerni fog, akkor megkapja és helyes lesz az elszámolás.

125. *Bir gön hoža čaj bašında göjömönö doldororzan elinden göjöm suja döšerek batar. Hoža čajiñ ğiñsında otoror, geriden birisi gečerken hožaja : burada ne icün otoroğono sorar. Hoža : göjömüm suda boğoldo, šišsin,-de sujuñ jüzüne çizsin, soñra alajım dejö bekl-iöm, der.*

125. Egy folyó mellett állott a hodsza és a mint meg akarta a korsóját tölteni, kiesett a kezéből és lemerült a vízbe. A hodsza leül a partra és a mint egy arrafelé haladó ember kérdi tőle, hogy mi-nek ül ott, azt feleli a hodsza : ,A vízbe merült a korsóm, várom, hogy megteljek és a víz színére kerüljön.’

126. *Bir gön hoža dejirmene geder, dejirmende eliñ čovalla-rından būda čalaraz gendi čovalına doldormazta iken bunu dejir-menži görör. Ne japjoñ dejö jažasından dotar. Hoža daži : aman dejirmenži ben šašğin-ım eksijime bağma dedikte, dejirmenži : šaš-ğinsin,-de ne icün gendi čovalından bašğalariniñ čovalına būda ğomazsin dedikte, hoža : ben bir šašğin-ım, eñer dedijini japarsam iki šašğin olorom, demiš.*

126. A malomba megy egyszer a hodsza. Másnak a zsákjából búzát lop ki és a maga zsákjába tölti. A molnár észreveszi, torkon ragadja és kérdi tőle, hogy mit művelt. ,Bocsáss meg — mondja a molnárnak — együgyü ember vagyok.’ ,Ha együgyü ember vagy — mondja a molnár — miért nem töltesz akkor a magad zsákjából a máséba?’ — ,Együgyü vagyok ugyan, de ha úgy tennék a mint te mondod, kétszeresen volnék bolond’, felelt a hodsza.

127. *Bir gön hoža bir göp sirtlajaraz bazara satmağa götörör. Bazarda bunu görenner : hožaniñ göpö čatlaz dir, beš para bile etmez demelerine : hajr göpöm jarığ dejldir, icinde anamiñ pamboğo vardi, heč azmajordo, demiš.*

127. Egy bödönyt vett egyszer a hodsza a hátára és vitte a vásárra eladni. ,Meg van repedezve a hodsza bödönye, öt parát sem ér’, mondják az emberek. ,Nem hasadt az — mondja a hodsza — benne van az anyám pamutja és nem folyik ki belőle’.

128. *Hožaniñ anasi bir gön bir döhöne geder ve hožaja ğapojo beklemesini söjler. Hoža birez beklejüb anasiniñ gežiktijini görönže ğapojo ğullebinden sökerek arğalajob anasiniñ janına geder.*

128. Lakodalomba megy a hodsának az anyja és meghagyja

a fiának, hogy az ajtónál vigyázzon. Őrzi a hodsa és mikor látja, hogy soká marad oda az anyja, kiemeli az ajtót a sarkából, a háttára veszi és utána megy az anyjának.

129. *Hoża bir geşe babasınıñ halajırına geder. Halajır-a el atınže, halajır oğxodan ojanaray: o kim der. Hoża daži: hüs ben babam-ım, demiş.*

129. Egy éjszaka az atyja rabnőjéhez lopózkodik a hodsa. A rablány felébred az álmában, és ,ki az?’ kérdi. ,Csitt — mondja a hodsa — én az apám vagyok’.

130. *Hożanıñ oğlo bir ev japmıš, babasınıñ gezdirmek içün çarırmıš. Hoża daži ašşarıjı joğxarıjı gezdikten soñra oğlo eviñ nasıl gözel oldoğono soronže: evet her jiri gözel olmoš, amma alt ıatda ki güccük odanıñ ıaposo pek dar oldoğondan jimek sufrası giremez demiş. Meñer o dediji dar oda eviñ aptas-hanesi imiş.*

130. Házat épített a hodsa fia, és meghívja az apját, hogy nézze meg. A hodsa rendre megnézi alant is, fent is és mikor kérdezi a fia, hogy szép-e a ház, azt feleli a hodsa: ,Minden helyisége szép, csak a földszinten levő kis szobának oly szűk az ajtaja, hogy az evő asztal be se fér rajta’. Az árnyékszékét nézte annak a szűk szobának.

131. *Hoża hasta olmoš, ıoñsolardan birez adamlar gendisini jozlamaıa gelmišler. Birez çoğża otordoğlarından hożanıñ ıanı sığılaraq hemen aıara ıāğob: aıalar ben işde ej oldom, artığ sizler-de dıšşarıja bojoroñ, demiş.*

131. Beteg lett a hodsa, eljönnek hozzá a szomszédok látogatóba. Rájok unt a hodsa, mert jó sokáig ott maradtak. Fektéből felkel és így szól: ,Semmi bajom, most már tessék kifelé.’

132. *Bir gön hoża evine üc nürü et alaray ıarısına: bunu pišir dejö söjler. Garısı daži piširerek jalıñız gendisi jir. Ağşam olob hoża: getör šu eti jıjelim dejö ıarısına söjlejınže, ıarısi daži eti kediniñ jedijini söjler. Hoża ıāğob kediji tartar, kedi üc nürü gel-dijini hoża görerek ıarısına: a jalanızı eñer bu kedi ise et neredede, ve eñer et ise kedi neredede dir, demiş.*

132. Három font húst vett egyszer a hodsa és odaadja feleségének, hogy főzze meg, az asszony megfőzi és azon mód meg is eszi. Este felé jön a hodsa és mondja az asszonynak, hogy hozza

elő a húst, had egyék meg. Az asszony azt mondja, hogy megette a macska. Veszi a hodsá a macskát, megméri és látja, hogy csak három fontot nyom. „Óh te hazug — mondja a feleségének — ha ez macska, hol a hús, ha pedig ez hús, hol a macska?”

133. *Bir gön hoşa bir oşsa çurma alaray çekirdegini atmaz-sızın jir. Bunu görenner ne için böyle çekirdegile jedijini sorallar; hoşa daşı satışından çekirdegile barabar aldığını ve bunuñ daşı dartıda oldoşono söyler.*

133. Egy okka datolyát vesz egyszer a hodsá és magvastúl megeszi. Mikor kérdik tőle, hogy miért nyeli le a magvakat is, így válaszol: „A magvával együtt vásároltam, és azzal együtt mérték is meg”.

134. *Hoşanıñ bir ortaylız evi oldoşondan ortayıla her zaman çouşa edermiş. Bir gön bazaru giderek eviñ gendi pajına döşen jarışını sataşarını söyler. Orada olannar ne için oldoşono sorallar. Hoşa daşı ortayından sıyındı çekmekde oldoşondan gendö pajını sataraz, o paraile ortayınıñ pajını daşı alaşarını söyler.*

134. Közös háza volt valakivel a hodsának, mindig veszeke-dése volt a társával. Elmegy egyszer a vásárra és a háznak rája eső felét el akarja adni. Kérdik tőle az okát. Azt feleli a hodsá, hogy sok baja van a társával és azon a pénzen, melyet a maga részéért kap, a társa háza részét akarja megvenni.

135. *Bir gön hoşaja: señ mi bójöksöñ joşsa çardasıñ-mi deşö sormoşlar. Hoşa-da: ben çardaşımдан bir jaş bójökisem-de geleşek sene çardaşım obir jaşı daşı jaşajaraz benimle jaşşa barabar olaşaz dir. demiş.*

135. Kérdezték egyszer a hodsától, hogy ő-e idősebb avagy a testvére. Azt feleli a hodsá, hogy egy esztendővel idősebb ugyan, de a jövő évben le éli a testvére azt az egy esztendőt és épp egy-korúak lesznek.

136. *Bir gön hoşa Temuruñ janına geder. Temur hoşajı sevdişinden çac baş horantası oldoşono sorar. Hoşa daşı on baş oldoşono söyler. Bunuñ üzerine nefer başına jüz açca verilmesini Temur vekılarşına bójoror. Hoşa biñ açcajı aldıktan soñra jine Temuruñ janına gederek, horantasından bir baş onodolmoşono söyler. Temur adını deşö soronşa, adı Nusrattın efendi dir, demiş.*

136. Timurhoz megy egyszer a hodsza. Szerette a khlán a hodsát és kérdi tőle hogy milyen nagy a családjá, azt feleli a hodsza hogy tizen vannak. Erre elrendeli Timur hogy mindegyikének százszáz akcsát adjanak. A hodsza veszi az ezer akcsát, vissza megy Timurhoz és mondja neki, hogy egygyel kevesebbet mondott. Timur kérdi a kimaradottnak a nevét. „Naszreddin efendi a neve”, mondja a hodsza.

137. *Topal Temur Ak-šehere getmiş dir, šehere girmezden önže, šeherliler geleşejini ve gendilere olmadıř omolmadıř işler japaşarını bildikleri için hoşajı bu jolda aralarına araşı itmelerini zoraray hepesi hoşanıñ janına gedeller. Temuruñ gelijor idijini añladıllar ve šehere girmeden önže hoşanıñ anı ıarşolajaray göññönö almasınıñ jalvarıllar. Bunuñ özerine hoşa daşı pek böjök bir sarıř sararay şılbaş oldořo halda šeheriñ dişşarısında Temuruñ gečeşejı joloñ özerine otoror. Temur hoşanıñ janına jaylaşaray hoşajı görönže, bu adamıñ janında bolonannara sorar. Annar daşı bu adamıñ pek mutlu süzö, datlı götöslö oldořono söjlediklerinden Temur anıñla göröşmesini ister ve inerek janına řadar gelör. Salam virerek gendösönü kim ve neşı oldořono sorar, hoşa-da tañrı oldořono ve borada birez šejler řaratmaş için otordořono söjler. Bunuñ özerine Temur ejlenmek için, gözleri pek güccük bir çoşořo janına çağıraray, hoşaja bunuñ gözlerini böjöltmesini bojoror, hoşa-da gendösö jır tañrısı oldořondan göbekden jayşarısına bir šej japamajob, isterse göbekden aşşarı olan deliji böjölde bileşejini söjler. Bunuñ özerine Temur hoşada olan zejrekliji ve bilgişliji bejenerek, Ak-šehere sevinşle girer ve šeherlilere öjle omolaşay dereşede sıřıntı etmez.*

137. A sánta Timur Ak-sehirbe ment; mielőtt a városba ment volna, a városbeliek miután tudták hogy jön és még nem hallott dolgokat fog velök tenni, feltették magokban, hogy a hodsát kéri fel közbenjárónak és elmentek hozzá. Megértették vele, hogy Timur van közeledőben és rimánkodnak neki, hogy menjen elébe és nyerje meg a kegyét. Erre a hodsza egy jókora nagy turbánt csavart a fejére, és meztelenül, kívül a városon leül az út szélére, a merről Timurnak kell elhaladnia. Timur a mint a hodsza felé közeledik és őt meglátja, a körülötte levőktől kérdezi a kilétét. Azok megmondják neki, hogy szerencsés szavú és mosolygós beszédű egy ember. Timur beszélni akar vele, leszáll a lováról és

hozzá megy. Köszönti és kérdi hogy mi itt a dolga. A hodsza Istennek mondja magát, és hogy azért ül itt, hogy egyet-mást megteremtsen. Erre az uralkodó, hogy mulasson egyet, előszólít egy apró szemű gyereket és azt mondja a hodsának, hogy nagyítsa meg. A hodsza azt feleli, hogy ő a föld istene és a köldöktől felfelé semmit sem tehet, de ha akarja, a köldökön alúl levő nyílásokat megnagyobbíthatja. Timurnak igen megtetszett a hodsának ez az ügyessége, örömmel ment a városba és nem sanyargatta meg.

138.*) *Hoža bir gün hejbesini kajb edüp : ja hejbemi bulursunuz ja ben japažāmı bilirim, deje ilan eder. Mahalleli arajup hejböji bulur getirirler, fakat merak edüp : ej hoža, biz bu hejbeji bulmajajdik, ne japažaktın, deje sual ederler. Hoža : evet, ejer bulmajajdiniz, evdebir eski çuval vardi, bozup hejbe japažaktım, demiş dir.*

138. A hodsza elvesztette az általvetőjét. Közhírré téteti, hogy vagy megtalálják az iszákját, vagy pedig tudni fogja a teendőjét. A községbeliek keresik az iszákot, meg is találják és elviszik a hodsának. Kíváncsiságból megkérdik tőle, hogy ha meg nem került volna az iszákja, mit tett volna velök. Azt — felelte a hodsza — hogy odahaza egy régi zsákom van, abból csináltattam volna iszákot.

139. *Hoža bir geže hanesinde haremüle kouga edüp, haremi koçaja bir tekme vurduđu gibi merdüvenden aşayı juvarlamış. Bu gürlütüü komşular işidüp, sabahlajın hožadan sual ejlemişler. Haremüle kouga ejledijini söjlemiş. Onlar-da : pek āla amma o gürlütüü ne idi, demişler. Kouga ederken kadın hiddetlenüp, žüppeme bir tekme vurduđu gibi merdüvenden aşayı juvarlandı, demiş. žüppe juvarlanmaç-la okadar gürlütüü olmaz, demişler. Ej ne zorlijorsnuuz, ben-de içinde bulundum, der.*

139. A hodsza veszekedik egy éjjel a feleségével és eközben olyat rüg rajta az asszony, hogy a hodsza legurult a lépcsőn. A szomszédok meghallották a nagy zajt, és reggelre kelve megkérdik a hodsát. Azt mondja nekik, hogy ezivakodott a feleségével. Igen ám — mondják — de mi volt az a nagy láрма? A mint veszekedtünk — magyarázza a hodsza — annyira neki hevült az

*) Az itt következő (138—165.) tréfa *Mehemed Terjik*nek sztambuli kiadásában megjelent gyűjteményéből vannak átvéve.

asszony, hogy bele rúgott a kaftánomba és legurult a lépcsón'. — 'A kaftán csak nem okoz olyan nagy zajt', mondják neki. 'Ugyan mit firtatjátok — szól a hodsza — én is benne voltam a kaftánban'.

140. *Dostundan biri merhundand biraz vāde ile bir kač gurus ödünç istemiş. Merhum: Para veremem, lakin dostum-sun, vāde nekadar istersen, okadar vere bilirim, demiş.*

140. Az egyik barátja egy pár garast kér a hodsától, rövid határidőre. A megboldogult azt mondja neki: 'Pénzt nem adhatok, de mert barátom vagy, határidőt azt adhatok, a mennyt csak akarsz'.

141. *Hoşa pazara giderken, mahalenin çoçukları düdük ismarlamışlar. İelerinden biri: Şu parajı al-da bana-da bir düdük al, dejiñze, hoşa: Parajı veren düdüjü çaldı, demiş dir.*

141. A vásárra megy egyszer a hodsza, és egy sípot rendelnek meg nála a gyerekek. Egy másik gyerek is odamegy hozzá, pénzt ad neki és kéri, hogy neki is hozzon egy sípot. Így válaszol a hodsza: a ki a pénzt adta, az ellopta (ját szotta) a sípot.

142. *Hoşa merkebinî zai etmiş, hem arar hem şükr edermiş. Sebeb-i teşekkürü sormuşlar. Üzerinde bulunmadıçına şükr edijorum: ejer bulunajdim, ben-de beraber kajb olurdum, demiş.*

142. A hodsza elvesztette a szamarát és miközben keresi, egyre hálálkodik. Kérdezik tőle, hogy miért hálálkodik. 'Azért, hogy rajta nem voltam a szamáron, — válaszolja a hodsza, — mert ha rajta lettem volna, én is odavesztem volna'.

143. *Jine merhum merkebinî zai edüp hem arar hem türkü çağırır imiş. Merkebinî zai eden türkü çağırmaz, ferjad eder, demişler. Merhum-da: Şu daçın arkasında bir ümidim kaldı, orada-da bulamazsam, o vakit bakınız bende-ki ferjada, demiş dir.*

143. Egy más alkalommal is elvesztette a szamarát, és miközben keresi, nótát énekelget hozzá. Azt mondják neki, hogy a kinek a szamara elvész, az nem énekelgetni szokott, hanem kétségbe esni. 'Egyetlen reményem — mondja a hodsza — ennek a hegynek a tulsó fele, ha ott sem találom meg, akkor láttok csak kétségbe esést'.

144. *Merhum jine merkebi zai edüp, çarşı pazarda: Her kim merkebulmuşise jularile semerile müzdesi var, deje nida edermiş.*

144. A mikor ismét elvesztette a szamarát, azt hirdettette ki a vásárban: „a ki egy szamarat talált, az kötőfékestül nyergestül hozza meg a jó hírt“.

145. *Čamašir jikamak icün hožanin haremi kül istemiš. Hoža, bir küfe ekser getirmiš. Haremi: Ben senden kül istedim, sen ekser getirdin, bunu ne japajim, demesile: Be žahil, daha sen ne bilirsin. Ekser icün hükm-i kül vardır, demiš.*

145. Fehér ruhát akart a hodsá felesége mosatni, és keményítő kellett neki hozzá. A hodsá szeget hozott egy egész kosárral. „Én keményítőt kértem tőled, — mondja az asszony, — nem pedig szeget. Mit csináljak vele?“ „Óh te tudatlan, — mondja a hodsá — mit is tudsz te; a szeg és keményítő nem mindegy-e?“

146. *Bir gün hoža evinde kilara girüp, küpün arkasına gizlenmiš. Merhumun kizi kilara girüp: Baba, orada isin ne, dejinže: O senin zalim anan elinden gurbet ellere düštüm, demiš der.*

146. Lement egyszer a hodsá a háza pinczéjébe és elbujt egy kosár mögé. A megholdogult lánya, a mint meglátja a pinczében az apját, kérdi tőle, hogy mi ott a keresni valója. „A te kegyetlen anyád miatt idegen országokba züllöttem“, válaszolt a hodsá.

147. *Kijamet ne zeman kopužak, deje hožadan sual etmišler. Hangi kijamet? demiš. Kijamet kač tane? demišler. Ben ölüsem büjüjü, kari ölümse küčüjü, demiš.*

147. Kérdezték egyszer a hodsától, hogy mikor lesz az utolsó itélet napja. „Melyik utolsó itélet?“ mondja. „Hát többféle itélet van?“ kérdik tőle. „Ha én meghalok, akkor a nagy itélet napja; ha a feleségem hal meg, a kis itélet napja van“, volt a hodsá válasza.

148. *Hoža bir gün žijer almiš giderken, ehubbasından biri tesadıf edüp, bunu nasıl piširežeksın, deje sual eder. Hoža: üdetü, dejinže: žajr, bunun bir güzel pišmesi var, size tārif edejim-de öjle japınız, demiš. Hoža-da: bu tārif ettijiniz šejler žatirimda kalmaz, bir kjadā jaz, ona bakup piširim, demesi üzerine, o adam-da jazar verir. Hoža o ištiha ile eve žijeri getirirken, bir čajlak elinden žijeri kapup uçar. Hoža hič telaš etmejerek, čajlača žitaben: Nafile ařız dadile jejemezsin, pusula bende dejüp, tārifeji čajlača gösterir.*

148. Májat vett egyszer a hodsá, és a mint jön vele, talál-

kozik egy barátjával, a ki megkérdezi tőle, hogy hogyan fogja megfőzni. „A mint szokás“, mondja a hodsza. „Nem — feleli a barátja, — ennek egy igen szép módja van, megmagyarázom és a szerint főzd meg“. A hodsza így szól: „A magyarázatod nem marad meg az emlékezetemben, írd egy czédulára, és a szerint főzöm meg“. Az ember leírja és átadja. A hodsza viszi a májat haza, de útközben egy gólya kikapja a kezéből és elrepül vele. A hodsza, mintha mi sem történt volna, így kiált a gólya után: „Mindhiába, jóízűen nem fogod megehetni, a czédula nálam van“, és mutatja a gólyának a magyarázatot.

149. *Hoşaja : çal deje bir saz verirler. Hoşa sazi ola bildijine çalmarı başlar. Saz bújle-mi çalınır? Sazendeler âdet dir, ibtida biraz gezinirler, dediklerinde : onlar perdeji bulamazlar-da aramak içün gezinirler, ben buldum, niçün gezimejim, der.*

149. Azt mondják a hodsának, hogy játszszék és egy zeneeszközt adnak oda neki. A hodsza veszi és megpróbálkozik vele. Mondják neki, hogy nem úgy kell azt tenni, a játzóok kezdetben kissé próbálgatják (sétálnak). Erre így felelt a hodsza: Azok nem találják meg a darabot, azért sétálnak; én megtaláltam, hát minek sétáljak?

150. *Hoşa žirde gezerken, bir kibarın çanesine gidüp žir içün geldijini anlatmıř. Sahib-i çane hoşaja bir Őej okudup ajnile kendi okumuř, sonra bir Őej jazdırup kendi-de ajnini jazmıř. Ondan sonra merhume : İřte sen jazdın ben-de jazdım, sen okudun ben-de okudum, artik birbirimizden bir Őej istemekle hakk kalmadı, dediji gibi, hoşja : ben üç günlik jolu jürüjerek geldim, sen-de okadar jol gidersen bu sözü süjlemeje hakkın ola bilir, demıř dir.*

150. A hodsza utazóban volt egyszer, és egy előkelő embernek a házába jutva, mondja neki, hogy útra valóért jött. A gazda imádkoztat a hodsával, ugyanazt ő is elimádkozza, azután irat vele valamit, és ugyanazt szintén leírja. „Ime — mondja a hodsának — te írtál, én is írtam, te imádkoztál én is imádkoztam, most már nem kérhetünk egymástól semmit“. Azt feleli erre a hodsza: „Én három napi utat tettem meg; ha te is ennyi utat teszel meg, akkor beszélhetsz“.

151. *Bir gün haremi hoşaja : Efendi, evde topu bir ibrik var, onun-da dibi delindi, ne japalım, demıř. Hoşa : A kari, onu bilme-*

ježek ne var? Šimdiye kadar evvela abdest bozup sonra teharet edijorduk, bundan bõjle evvel teharet eder, sonra abdest bozariz, demiš dir.

151. Azt mondja a felesége a hodsának: ‚Uram, idehaza mindössze egy ibrik van, az is kilyukadt; mit tegyünk?‘ Feleli a hodsá: ‚Óh asszony, mi van ezen nem tudni való? Mostanáig előbb bontottuk meg az *abdesztet* és azután mosakodtunk; mostantól kezdve előbb mosakodunk, és csak azután bontjuk meg az *abdesztet*.‘

152. *Hožaja: bir kaz gidijor, demišler. Bana ne, demiš. Size gidijor, demišler. Sana ne, demiš.*

152. Azt mondják a hodsának hogy ahol megy egy liba. ‚Mi közöm hozzá?‘ mondja. Azt mondják neki, hogy hozzája megy. ‚Mi közöd hozzá?‘ szõlt.

153. *Merhum bir gün evinin damına çikup, sokağa iŝerken, bir adam zukur edinže, hoža der-hal kesmiš. Herif: ne ičün kestir, dedikte: ne bilejim hajrlı-mı-sin hajirsiz-mı-sin, kesmejim-de tutunarak jokari çikarmajasın, demiš.*

153. A háza tetejére ment fel egyszer a hodsá, és amint levizel az utczára és megpillantott egy embert, legott abban hagyta. Kérdi tõle az az ember, hogy miért hagyta abba. ‚Nem tudom — felelt a hodsá — hogy jó vagy rossz akaróm vagy-e; ha abba nem hagyom, vajjon nem fogsz-e meg és nem jösz-e fel értem‘.

153. *Merhume: sizin harem ötekinin berikinin evine gidijor, demišler. Öjle olsa, bir kerre-de bizim eve gelirdi, demiš.*

153. Azt mondták egyszer a hodsának hogy a felesége el-eljárogat emennek is a házába, amannak is. ‚Ha így van — feleli a hodsá — majd csak elvetõdik egyszer az én házamba is‘.

154. *Bir kač čožuk bir čuval ževiz getirüp: hoža, šu ževizleri bizi allahže taksim et, demišler. Merhum: pek āla, dejüp kimine bir tane kimine bir avuž kimine jarım čuval ževiz vermiš. Čožuklar tãžüb edüp: bu nasıl taksim, dediklerinde: Allahže taksim bõjle olur, durunuz size kulže taksim edejim, dejüp, mütesavijen taksim ejlemiš dir.*

154. Egy-két gyerek egy zsák dióval állit be a hodsához, és arra kéri, hogy ossza meg közöttük istenesen. A hodsá rááll, és

az egyiknek egy szemet ad, egy másiknak egy marokkal, egy harmadiknak meg egy fél zsákkal. A gyerekek csodálkoznak, hogy ilyen-e az istenes osztás? ,Várjatok — mondja a hodsza — hadd osszak most emberek módjára', és egyformán osztotta el a gyerekek közt.

155. *Hoža bir hamama gider. Hamamžilar hožaja bir eski peštamal birde kirli havlı verüp okadar riajet etmezler. Hoža bir šej demejüp, hamandan čikarken ajneje on akče brakir-ki, bu-parajı o zamanlar pek ziyade zengin olanlar vere bilirmiş. Hamamžilar tāžüb ederler. Bir hafta sonra hoža jine bu hamama gelir. Bu defā hamamžilar fevk-ül-ade riajet ederler. Hoža jine bir šej demejüp, čikarken ajneje bir akče brakir. Hamamžilar jine tāžüb edüp: efendi bu ne, dediklerinde: bu bir akče gečenki defānın üžreti, gečenki verdiğim on akče-de bunun üžreti, demiş dir.*

155. Fürdőbe ment egyszer a hodsza. A fürdősök régi törülközöt, piszkos kendőt adnak neki, és éppen nem mutatnak valami nagy tiszteletet. A hodsza nem szól semmit, hanem a mint kijön a fürdőből, tiz akcsát tesz a tükörbe. Az akkori időkben annyi sok pénzt csak nagyon gazdag emberek adhattak. A fürdősök elámétkodtak rajta. Egy hét multán ismét eljön a hodsza a fürdőbe. Ezuttal nagyon is kitüntetik a fürdőszolgák. A hodsza ismét nem szól semmit, hanem amint kimegy, egy akcsát hagy a tükörben. A fürdősök elámulnak és kérdik tőle, hogy mit jelentsen ez. ,Ez az egy akcsa -- mondja a hodsza — a multkori fürdőért van, a multkori tiz akcsa pedig a mai fürdőért'.

156. *Hoža bařına gajet ufak bir ayaž fidanı dikermiş. Ehubbasından biri görüp: efendi, bu ne vakit büjüježek, jemiş verežek-de siz-de jeježeksiniz, demiş. Hoža ise ževabında: bizden evvel gelenlerin diktikleri ayaž fidanlarınin meşvesini şimdi biz jeježeruz, bunun-da meşvesini bizden sonra gelenler jeşesin, demiş dir.*

156. A hodsza egy fiatal gyümölcsfaágat ültetett el a kertjében. Látja ezt egyik barátja és mondja neki, hogy mikor nő meg az a fa, hogy gyümölcsöt adjon és ehető is legyen. Így válaszolt a hodsza: ,azokat a fákat, melyeknek a gyümölcseit mi esszük, mi előttünk ültették el; ezeknek a gyümölcseit az utánunk következők fogják majd enni'.

157. *Ehubbasından biri merhume gelüp: bana bir mektub jaz,*

Bağdadda bir dostuma göndereşejim, dedikte merhum : ben Bağdada gidemem, demiş.

157. Azzal jön egy barátja a hodsához, hogy írjon neki Bagdádba egy levelet a barátjának. Így válaszolt a hodsá : „Én Bagdádba ezuttal nem mehetek‘.

158. *Hoşa bir gün müsafirlije gitmiş. O gün gajet sıřak olmařla bir kjase buzlu hoşaf getirmişler. Hane sahibine kořa bir hoşaf kaşıřı, hoşaja-da ařzi düm-düz ufak bir kahve kaşıřı vermişler. Hane sahibi hoşaf kaşıřıle buzlu hoşafı atar, bir kerre-de oh dermiş. Hoşa ise kaşıřı daldırır, fakat kaşık hiç bir şey almadıřından jalınız kaşıřı jalarmış. Hoşa bakmış-ki olařak şey deřil, hane sahibine : efendim, riřa ederim, řu elinizde-ki kaşıřı bir kerre-de bana verin-de bir oh-da ben deşejim, demiş dir.*

158. Vendégségbe ment egyszer a hodsá. Nagyon meleg volt az nap, és egy csésze jeges gyümölcsvizet hoznak elő. A házigazdának egy nagy leveses kanalat adnak, a hodsának pedig egy egészen lapos kis kávék kanalat. A házi gazda nagyokat nyel a kanallával a jeges gyümölcsléből, és egy ,oh‘ száll ki belőle. A hodsá is belesülyeszti a kanalát, de mert semmit se vehetett ki vele, csak nyalogatta a kanalat. Látván a hodsá, hogy így nem megy semmire, azt mondja a házi gazdának : „Add csak ide azt a kanaladat, én is hadd mondjak egyszer egy ,oh‘-ot‘.

159. *Hoşa bir gün pazara gidüp aldiři zerravati hejbesine doldurarak ve hejbeji omzuna vurarak merkebine binüp giderken, biri : Efendi, niçün hejbeji merkebin terkisine kojmiyorsun, dedikte : biçare hajvanřıřa jük olmasın, demiş dir.*

159. A vásárra megy egyszer a hodsá, a zöldségfélét, melyet összevásárolt, beleteszi az iszákjába, aztán ráveti a vállára és úgy ül föl a szamarára. Kérdi valaki tőle az úton, hogy miért nem a szamarára rakja a terhet. „Azért — mondja a hodsá — hogy a szegény állatkám meg ne legyen terhelve‘.

160. *Hoşaja birisi bir gömlek verüp : řunu pazarda sat, demiş. Mejer gömlek mal-i mesruk imiş. Hoşa-da bunu bilirmiş. Alup pazara getirmiş. Kalabalıkta birisi her nasılsa gömleji çalmış. Hoşa dönüp geldikte, gömlek sahibi : kaça sattın, deřinře, hoşa : alıř veriş, kesad sermajesine verdim, demiş der.*

160. Egy inget ad valaki oda a hodsának, hogy adja el a

vásárban. Lopott jószág volt az ing, és ezt tudta a hodsa. A mint megy vele a vásárba, a nagy sokadalomban, hogy hogy nem, ellopják tőle az inget. A hodsa visszatér, és a midőn kérdi tőle az ing tulajdonosa, hogy mennyiért adta el, így válaszol a hodsa: „Annyiért csak, a mennyibe magadnak került’.

161. *Hoža bir gün gitmiş, bir taušan tutmuş. Mejer o güne kadar taušan görmemiş imiş. Ne olduḡunu bilemejüp, bu bir aḡajib űej, götürüp memleketlije gösterejim, dejüp taušanı torbasına kojmuş. Torbanın aḡzını siki sikija baḡlamış, eve getirmiş. Haremine: ben bu gün avda aḡajib bir mayluk jukaladım, bu torbanın içinde dir, sakın ola-ki aḡzını açma, gidüp memleketliji çarırajım-da gösterejim, belki ne olduḡunu bilirler, deje tembih edüp gitmiş. Kadın merak edüp torbanın aḡzını açtıḡı gibi taušan kaçmış, kadın-da torbanın içine arpa kutusunu koḡup aḡzını baḡlajup brakmış. Hoža memleketin kâdisini, eşrafını davet edüp, şümlesi bu aḡıbeji görnek için hoḡanın evine gelmişler. Hoža bunları halka varı oturdup, torbajı ortaja koḡup, kaçmasın deje şümlesinin ellerini jokarı kaldırdup, torbanın aḡzını açarak silktiḡi gibi, içinden arpa kutusu düşünűe, hoža ne dejeűejini şaşırup: işte bunun on tanesi bir kile eder, demiş.*

161. Nyulat fogott egy napon a hodsa. Eladdig még nem látott volt nyulat. Nem tudván, hogy micsoda, és mondván, hogy ez egy különös dolog és hogy meg fogja a földijeinek mutatni, beletette a nyulat az iszákjába. Az iszáknak a száját jó szorosra összekötötte, és haza vitte. A feleségéhez így szólt: „a vadászaton ma egy különös teremtményt fogtam, bent van ebben az iszákban, vigyázz valahogy ki ne nyisd. Én addig megyek, összehívom az embereket és megmutatom nekik, talán ők tudni fogják, hogy micsoda’. Azzal elment. Az asszonyt bántotta a kíváncsiság, és amint kinyitja az iszák száját, a nyúl kifutott belőle. Az asszony egy árpásládát tett az iszákba, ismét bekötötte és úgy hagyta. A hodsa ezalatt meghívja a község biráját, előkelőit, és mindnyájan a hodsa házába jönnek, hogy azt a csodát megnézzék. A hodsa körbe ülteti őket, az iszákot középhelyre teszi és hogy el ne fusson, mindnyájának fölemelteti a kezét. Kinyitja az iszákot és a mint megrázza, kiesik belőle az árpás edény. A hodsa nem tudván, hogy mit mondjon, így szól: „Ime ennek tízszerese egy fontot tesz ki’.

162. *Hoža merkebinî pazara getirüp tellala vermiş. Tellal merkebi gezdîrir, ve şöjle ešejîni acîk, bøjle jürür gînc dînc rahvar deje meth edermiş, müşteriler-de muttasıl pej sürürmüş. Hoža merkebinin bøjle bøjle vasfîni görînçe: vaj benim merkebim bu kadar güzel imiş-de, ben ne icün almijorum dejüp, hemen kendisi-de pej sürmeje başlamış, nihajet merkeb hožanın üzerinde kalmış. Hoža parasîni verüp, merkebi almış, eve getirmiş, hikjajeji haremine söylemiş. — Mejer hareminin-de o gün žani kajmak istejiüp kajmak-çîdun kajmak alırken, kajmak zijade gelsin, deje bilejinde-ki bileziyi çikarup usul ile kajmakçînin terazisinin dirhem konduyu gözüne brakmış imiş. Haremi-de bu hikjajeji hožaja söylejînçe, merhum: ha bakalım karî, ben dîşardan sen içerden gajret ediüp, şu evîn idaresini joluna kojalım, demiş dir.*

162. A hodsa elviszi a szamarát a vásárra, és oda adja egy kikiáltónak. A kikiáltó jártatja a szamarat és ilyen jó természetű, ilyen jó futó mondván dicséri. A vevők is egy folytában emelik az árát. A hodsa látván, hogy így dicsérik a szamarát, így szól magában: 'Óh, ha ilyen jó az én szamaram, mért is nem veszem meg', és azzal ő is kezdi az árát felverni, míg csak rajta nem maradt a szamara. A hodsa kifizeti érte a pénzt, veszi a szamarat, hazaviszi és elmondja a dolgot a feleségének. — Az asszony épp az nap tejfelt kívánt meg, és a mint vásárol a tejfelestdől, hogy több legyen a tejfel, leveszi a karjáról a karpereczet, és nagy titokban oda csúsztatja a mérőre, a hol a súly szokott lenni. Az asszony viszont ezt beszélte el az urának. A hodsa így szólt: 'Jól van asszony, én küntről igyekszem, te meg bentről, majd csak helyrehozzuk a háztartásunkat'.

163. *Hožaja: ženab-i hakk nasil bilirsîn, demişler. Kendimi bildim bileli, hep ženab-i hakkin dediji olıjor. Ejer eşa jed-i kudretin tesarrüfînde olmasajdı, bir kerre-de benim dedijim olurdu, demiş.*

163. Kérdezik egyszer a hodsától, hogy milyennek ismeri a mindenható Istent. A hodsa így felelt: 'A mióta csak tudom magamat, minden úgy történik, a hogy a mindenható akarja. Ha a dolgok nem az Isten kezében volnának, egyszer úgy is történhetett volna, a hogyan én mondtam.'

164. *Bir gün merhum merkebinî jedejine alup giderken, bir kaç markaç oğlu merkebi žabersizže çalmažî kurmuşlar. İçlerinden*

*biri : ben bu işi japarım, hemen siz pazara getirüp satınız, alt tara-
fına karışmajınız, dejüp hoşanın ardına düşerler. Biraz giderler, bu
herif javaşşe merkebin jularını başından alup kendi başına takar.
Arkadaşları merkebi aldıkları gibi pazara getirirler. O çapkın-da
jular başında hoşanın arkasından yürür. Biraz gittikten sonra hoşâ
başını çevirüp bakar-ki jedejinde jularlı bir adam gelijor. Hoşâ :
sen kim sin, der. Sizin merkebiniz-im, aman ben evvelen-de adam
idim, bir gün anamı babamı güzendirdim, bana inkisar ettiler, mer-
kebe suretine tahvil olundum. Ervela ekmekçije, sonra bir bayçuvana
satıldım, muayeren siz aldınız. Şimdi jedejinizde giderken valdejnim
görüp aşıdılar, dua ettiler, jine beni-adam oldum dejinşe, hoşâ
sakalını eline alup biraz tefekkürle : bu dedijin şey baid dejildir,
lakin benim vaktima tesadif etmemeli idi ; hajdi oylum bir daha
peder ve valideni güzendirme, dejüp salı-verir. — Fakat hoşâja bir
merkebe lazim, tedarik için bazara gider, bakar-ki merkebi tellalda.
Javaşşe kulağına : ananı bananı jine-mi güzendirdin ; ita bile kah-
kaha bayş ehl-i pazar olmuş-dur.*

164. Fogja egyszer a hodsa a szamarát és a mint viszi, ne-
hány siheder felteszi magában, hogy ellopják a szamarat. Egyikö-
jük azt mondja : Én megcsinálom a dolgot, ti vigyétek a vásárra
és adjátok el, a többibe ne avatkozzatok bele. Azzal utána megy a
hodsának, és a mint mennek, óvatosan leveszi a szamár fejéről a
kötőféket és a maga fejére teszi. Pajtásai pedig fogják a szamarat,
és viszik a vásárra. Az a ficzkó pedig, kötőfékkel a fején, a hodsa
után megy. A mint mennek egy keveset, megfordul a hodsa és
látja, hogy egy kötőfékes embert jön mellette. ‚Ki vagy?‘ kérdi
tőle. A szamarad vagyok, az előtt én is ember voltam ; egy napon
magamra haragítottam anyámat apámat, azok megátkoztak és
szamárrá változtam. Előbb egy péknek, majd egy kertésznek adtak,
később te vettél meg. Most megláttak melletted a szülőim, meg-
sajnáltak, imádkoztak, és ismét emberré lettem. A hodsa kezébe
veszi a szakállát, és egy kis gondolkozás után így szól : ‚A mit
mondtál, nem lehetetlen, csak hogy nem én velem kellett volna
megtörténnie. Menj fiam, anyádat apádat meg ne bántsd többé,
és azzal elengedi. — Szamárra volt azonban szüksége a hodsának,
és a mint a vásárra megy hogy szerezzon egyet, látja hogy a ki-
kiáltónál van a szamara. Oda megy és lassan oda sugja a fülébe :

„Megint megbántottad anyádat-apádat, ugy-e? A vásár népe meg nem állhatta, hogy ne nevéssen rajta.

165. *Mejer kim hoža Nasreddin bir gün,
Evin damına çikmiş bir iş için,
Ajağı sürüp anın jere düşmüş,
Ehubbası gelüp başına üşmüş,
Demişler kim ne jatırsın ne dir hal,
Şevabında demiş ol dazi fil-hal,
Ne sorarsın benim halim görürsün,
Ejer sen dazi düştünse bilirsın.*

165. Naszreddin hodsza egy szép napon,
Felment valamiért a háztetőre,
A lába megesuszott s leesett a földre.
Kérdik tőle hogy mi baj, mit fekszel itt?
Feleletében legott így szólt a hodsza:
Mit kérdezed a bajom, hisz látod,
Ha te is leesel, majd megtudod.

JEGYZETEK.

A hodsza lataifjai az ájdin-kóniai nyelvjárásban vannak közölve. E nyelvjárás, melyen Ájdintól délre egészen a kóniai vidékekig beszélnek, nagyobbára ismeretlen. „Kisázsiai török nyelvjárások” című dolgozatomban közöltem ugyan egyetmást e dialektus főbb sajátosságairól, a nélkül azonban, hogy bővebb leírására kiterjeszkedhettem volna. Akkoriban még kellő szöveg nem állott rendelkezésemre. Azóta, egy kisázsiai utazásom alkalmából összegyűjtöttem a hodsára vonatkozó 137 lataifot. Juszuf Számih efendi, a kóniai születésű társam, nagy segítségemre volt ez anyag összeállításában, és jórészt neki köszönhetem, hogy ez eddig még föl nem kutatott dialektust, eredeti, népies kiejtéssel közölhetem. Ezuttal a hangtani sajátosságokat foglalom össze, és azokat a táj-
szókat igyekszem megmagyarázni, melyek az oszmán-török szótárakban vagy egyáltalában nem, vagy pedig eltérő alakban és jelentéssel fordulnak elő. A főbb hangtani sajátságok a következők:

A magánhangzók közt főleg a hangrendi illeszkedés eltérései érdemelnek figyelmet. Az oszmán vocal-harmonia szabálya szerint a magashangú *e* és *i* után csak *e*, vagy *i* következhetik. A hodsza dialektusában *e* szabály oda módosítható, hogy az *e* és *i*-vel kezdődő szók után a képzőkben vagy ragokban *ö* is felléphet pl. *bil-ir* (tud) h. *bil-ör*, *dejinže* (mondván) h. *dejönže*, *bilir-mi-siniz* (tudjátok-e) h. *bilörmösönöz*, *getirirken* (elhaladván) h. *gecörörken*, *kendine* (magának) h. *gendöne*, *verin* (adjatok) h. *verön*. — A mélyhangú *a* és *i* után a lataifok dialektusában *o* is előfordulhat, pl. *šaşup* (csodálkozván) h. *šaşob*, *olunuz* (legyetek) h. *oloñoz*, *bakup* (nézvén) h. *bağob*, *čikup* (kimenvén) h. *čičob*, *sojunup* (levetkeztvén) h. *sojonob*, *okumak* (olvasni) h. *oğomax* stb. — Zártabb magán-

hangzó helyett igen gyakori az egy fokkal nyiltabban való kiejtés. Így például magashangú szóknál: *gün* (nap) h. *gön*, *öjüt* (tanács) h. *önöt*, *üzere* (rajta) h. *özre*, *güzel* (szép) h. *gözel*, *düşünijorum* (gondolkozom) h. *döşünijöm*; mélyhangú szóknál: *burada* (ittén) h. *borada*, *doğruşa* (egyenesen) h. *doğroşa*, *okumak* (olvasni) h. *oçomaz*, *avuş* (marok) h. *avoş*, *dokuz* (kilencz) h. *doçoz*, *burası* (itteni) h. *borası*, *tutun* (fogjatok) h. *dotoñ*, *durun* (álljatok) h. *doroñ*, *bunnar* (ezek) h. *bonnar* stb. — Hangszín változás tekintetében kiemelendők: oszmánli *i* helyébe *e*, pl. *hiç* (semmi) h. *heç*, *işiden* (halló) h. *eşiden*, *herif* (személy) h. *heref*, *giderler* (mennek) h. *gedeller*, *hepimiz* (mindnyájan) h. *hepemiz*; ellenben *vermek* (adni) h. *virmeç*. — Hangzóilleszkedés esetei: *akçe* (péncz) h. *açca*, *baççe* (kert) h. *baçca*, *heman* (legott) h. *hemen*, *tane* (darab) h. *dene*, *mezar* (temető) h. *mezer*, *hazret* (felség) h. *hazrat*, *kjajıd* (papir) h. *kahat*, *şahid* (tanu) h. *şahat*, *helva* (édesség) h. *halva*. — Hosszú magánhangzó rendszerint egy mássalhangzó beolvadása folytán keletkezik. Példák: *jüksek* (magas) h. *jüsek*, *kalkmak* (felkelni) h. *gāçmaz*, *oturijorum* (ülök) h. *otorijöm*, *buçdaj* (rozs) h. *büda*. Magánhangzók összevonása p. *nolajdı* (mi lenne) e h. *ne olajdı*, *nesteñ* (mit akarsz) e h. *ne istersin*.

A mássalhangzó i eltérések közt a legfeltünőbbek a következők. Eredeti *ñ* maradt meg az oszmánli *n* hang helyett, pl. *tañrı* (isten), *eñse* (sarok), *añlamaz* (megérteni), *doñoz* (disznó), *meñer* (holott), *soñra* (után), *diñlemek* (figyelni), *deñiz* (tenger), *goñşu* (szomszéd), *poñar* (kút), *deñemek* (győzni), *jañazlıç* (szégyen), *boñalmaz* (megfulni). Képzőkben és ragokban: *hoşanıñ* (hodsá-é), *göjñ* (ég-é), *oloñoz* (legyetek), *ediñ* (tegyétek), *baña* (nekem), *saña* (neked) stb. — Mély hangú szók szókezdő *k*-ja (kaf) rendszerint *ç*-vé lágyúl pl. *çoñşo* (szomszéd) *homşu* h., *çuru* (száraz) *kuru* h., *çadın* (asszony) *kadın* h., *çuju* (kút) *kuju* h., *çac* (hány) *kaç* h., *çoşar* (fut) *koşar* h.; míg a magashangú szók kezdő *k*-ja *g*-nek hangzik pl. *gendi* (maga) *kendi* h., *gese* (zacskó) *kese* h. stb. *güççük* (kicsiny) *küçük* h.; a szóközépi és szóvégi *k* pedig *ç*-vá gyengül pl. *oçomaz* (olvasni) *okumak* h., *davoç* (tyúk) *taruk* h., *ırmaz* (folyó) *ırmak* h. stb. Éppúgy lágyúl a szókezdő *t* is *d*-vé pl. *dellal* (hirdető) *tellal* h., *daşşaç* (tök) *taşak* h., *daş* (kő) *taş* h., *dutmaz* (fogni) *tutmak* h. — Hosszú vagyis kettős mássalhangzó van az oszmánlival szemben a következőkben: *daşşaç* e h. *taşak*, *güççük* (kicsiny) e h. *küçük*, *eşşek* (szamár) e h.

ešek, joẓẓarî (fel) e h. *jokarî, aššarî* (le) e h. *ašarî*. — A mássalhangzók változására figyelemre méltó példa a gerundialis *b*, mely az oszmánli *p*-vel szemben eredetibbnek látszik, pl. *gidüüb* menvén, *gidüüp* h., *olob* levén *olup* h., *cîzarob* kihúzván *cîkarup* h. stb. Egyéb hangtani elváltozásokról az egyes lataifok magyarázatai közt lesz szó.

Mássalhangzók illeszkedésére, főleg képzőkben és ragokban, a következő példák vannak: *müslüman-nar* (muzulmánok) *müslüman-lar* h., *edel-ler* (tesznek) *eder-ler* h., *gön-ner* (napok) *gün-ler* h., *bolonan-nar* (levők) *bulunan-lar* h., *japal-lar* (csinálnak) *japar-lar* h., *raçal-lar* (futnak) *kaçar-lar* h. — Egész szótagok összevonása főleg az első és második személyragokban történik pl. *išidijöm* (hallom) *išidijorum* h., *japañ* (csinálsz) *japarsin* h., *japijoñ* (csinálsz) *japijorsun* h., *dutijöm* (fogok) *tutijorum* h., *nejleñ* (mit teszel) *ne ejlenirsin* h., *bilön-mö* (tudsz-e) *bilirmisin* h. stb. Egyéb nyelvtani eltérésekről és egyes tájszók magyarázatáról a következőkben számolunk be. A számok a szövegbeli lataifok számát jelentik.

1. Az *öhöt* szó tanácsot jelent, v. ö. oszm. *öjüt*. Az *öhöt iskemlesi* tanácszók, itten szószék. Hangtani eltérését illetőleg v. ö. ugyanitt *öhretsün* (tanítson) e h. *öjretsün*.

2. *Deñli* féle, *ne deñli* miféle, v. ö. *deñsiz* értéktelen; — *oza-day* annyi, az oszmánli *o kadar* helyett.

6. *Jatijöñ* (fekszel) e h. *jatijorsun*. A kóniai dialektusban rendes összevonása a második személyi ragnak, v. ö. első személy *jatijom* e h. *jatijorum*.

7. *Dapî kahadî*, oszmánosan *tapu kjarîdî* adóiv, v. ö. *tapu senedi*, jogi műszó.

8. *Havîñç*, czékla, az oszmánli nyelvben *havuş*; — *bahçaşî* kertész, a szokottabb *bahçevan* h.

9. *Havla*, metathetikus változata a *halva* illetve a *helva* szónak, mely édesség-félet jelent. V. ö. *çölmek* edény e h. *çömlök*. — *Duzen* illetve *dükjan* (*dukjan*) boltot, üzletet jelent.

10. *Oroş-ajî*, resp. *uruş-ajî* böjt hónapja. Így nevezik Anatólia több helyén a Ramazánt. — *Dejön*, rövidített alakja a *dejorsun* (mondasz) szónak. V. ö. *nejleñ* (*ne jlenijorsun*).

13. *Satañ* rövidített alakja a *satarsin* (árulsz) szónak. — *Kerdan* resp. *kjar-dan* (haszonból).

16. *Irast gelmek* (találkozni) e h. *rast*. V. ö. *Ireşeb* (*Beşeb*), *Ürzügjar* e h. *rüzajjar* (szél) stb.

17. *Kajjanalîk*, eredeti jelentése a *kajjana* szónak tojás étel, rántotta v. ö. magyar 'kajgonya' szót. Dialektikus jelentése aján-dék, ajándéknak való.

19. *Vedreven*, változata az oszmánli *merdüven*, illetve perzsa *nerduban* szónak, mely létrát jelent. — *Bilqisiz* tudatlan, ostoba, v. ö. *bilgi* tudás, tudomány. Ugyancsak ide tartozik a *bilgič* (tudós) szó is.

20. *Pistambal*, a perzsa eredetű *peštemal* (törölköző) mássa. — *Jasini dotallar* (*tutarlar*), gyászát tartják, azaz gyászolják.

21. *Ganlı* illetve *kanlı* két kerekű kocsii, taliga. — *Bire, bre* fenyegető, megszólító szó 'hé' jelentéssel.

23. *Ölözök*, régiesebb formája az *ölinze* gerundialis alaknak. Régibb írásokban gyakran fordul elő. V. ö. a 26-beli *dönizök* alakot, e h. *dönünze*. — *Sorgo feristeleri* kérdező angyalok, szószerint a kérdés angyalai.

27. *Pipıtay*, illetve *pipıtak* hangutánzó szó, mellyel a kotkodácsolás hangját fejezik ki. — *Čirpinmak*, a *čirpmak* ige származéka, kukorékolást jelent. E szóra egyébként az *ötmek* (énekelni) ige használatos, p. *horoz öter*.

30. *Artıyinin*, az *artik* (többé, immár) szónak szokatlan továbbképzése, több' alapjelentéssel. — *Susazır*, a *su* (víz) szónak eddig ismeretlen továbbképzése, az oszmanli *susamak*, *susar* alakkal szemben. — *Deöhmös* (megérett), az oszmánli *dejmek*, *dejmiş* alakok mássa.

33. *Oyro* tolvaj, v. ö. oszmanli *čirsiz*. Az *oqramak* (lopni) ige ma már elavult. Lásd a 35. sz. alatt *ořorlamak* (ellopni) alakot. — *Gerje* vissza, v. ö. oszm. *geri*, melynek az előbbi alak valószínűleg határozói továbbképzése (*geri+je*).

36. *Kazgar* (kazán) a *kazan* szónak teljesebb alakja. — *Sahab* (tulajdonos), v. ö. arab *sahib*.

44. *Janazlıč*, resp. *janazlık* maussaderie BARB. V. ö. *janaz* gyermekes. — *Zibin* zubböny, veste, camisole BARB.

46. *Kavsara*, font kosár, kasornya, anatóliai tájszó; — *bunalmak* megfulni, v. ö. *bunamak* megfulladni.

50. *Kelle* oszm. *kerre, bir kelle* egyszer; *ušub* az *učup* (*učmak*) változata. — *Jir* oszm. *jer* (föld). — *Ajdinlik* ajándék.

55. *Čizın* resp. *čikin* zacskó, petite bourse. — *Töfekči baři* szószerinti értelme a főfegyveres, a janicsár időkbeli igazságszolgáltatás feje. — *Hajlaz*, haszontalan, lusta; *jajğaraži* kiáltozó, tapageur, v. ö. *jajğara* lárma, veszekedés.

56. *Ajırlamak* tisztelni, tiszteletet mutatni, *ajırlık* tiszteletadás.

57. *Belli*, e helyütt 'óta' értelemben; *sabahdan belli* reggel óta. — *Dühünži* szószerint lakodalmas, illetve háztüznéző. — *Sinangılı* homályos értelmű szó.

62. *Biniš* köpönyeg, manteau.

63. *jitirmek* elveszíteni, v. ö. *jitmek* elveszni, *jitik* elveszett dolog.

68. *Satlija cĭkarmak* eladásra vinni, v. ö. *satlık* (satmak) eladós.

71. *Armaġan* ajándék, v. ö. *irmaġan*. Ugyanilyen jelentése van az *ajdĭnlĭk* szónak is.

73. *Satlık* jel, indice, dialektikus jelentése híradás. — *Dejnek ojnamak* lófuttatás egy neme, mely a törököknél nagyban divatozott, szószerinti jelentése: bot játszás. Futtatás közben ugyanis hosszú botokat használtak.

74. *Kubat* durva, otromba. — *Kajve* dialektikus változata a *kahve* (kávé) szónak. — *Jillenmek* szelet eresztetni, v. ö. *jel* szél és az ugyanazon jelentésű *usruk cĕkmeġ* kifejezést.

80. *Ėemender*, tréfás elnevezése a száárnak, szószerinti értelme: fűragó, fűevő. — *Hergele* ménes, harras. Perzsa eredetű szó. — *Istek*, kívánság, vágy, *istek etmek* vágyakozni, v. ö. *istemek* akarni, kívánni.

87. *Ojnaġ* barát, szerető, v. ö. *ojnamak* játszani. — *Manġa* táplálék, eledel; olaszból átvett szó, mely a törökben főleg tréfás értelemben használatos.

91. *Nedeġeksĭn* a. m. *ne edeġeksĭn* mit fogsz tenni. — *Meġer* e h. *mejer*. — *Badĭlġan* népies kiejtése a *patliġan* illetve a *badinġan* aubergine szónak.

93. *Ėilbay* népies kiejtése a *ĕiplak* (meztelen) szónak; *ġir-ġilbay* illetve *ĕir-ĕiplak* teljesen meztelen.

94. *Ajneje bir aġca braġir*, a tükrön egy pénzdarabot hagy. Szokásban van főleg a fürdőben és a borbélynál, hogy a pénzjárandóságot tükröre teszik és úgy adják át.

100. *Dĕhĕs* illetve *dĕjĭs* verseny, v. ö. *dĕjmeġ*, *dĕvmeġ* verni, űtni; *at dĕhĕsĭ* löverseny, *dĕjĭsmek* versenyezni, verekedni. — *Ėġird* tanítvány, az oszmánli *ġaġird*, *ġaġird* változata.

103. *Aptas* a köztörök *ab-dest* (kézviz) népies kiejtése. — *Nedeġ* e h. *ne edersĭn* mit csinálsz, mit művelsz.

105. *Teke* kosbárány, kisázsiai tájszó. — *Oġlak* bárány, v. ö. az ugyanezen jelentésű és eredetű magyar *olló* szót.

109. *Piġĭn bĭri*, egy gazember, v. ö. *piĕ* kölyök, batárd. — *Ėġir tezeġi* ökörganaj, v. ö. *tezek* ganaj, bouse de vache. — *Ėġkĭre* rézedényféle, melyben ételt főznek.

112. *Diġi-helli*, nő, asszonyféle, fehérnép. Nem egyéb, mint a *diġi* (nöstény) szónak az *ehl* (nép) szóval való összetétele, tkp. *diġi-ehli* nöstény nép. — *Ėerĕi* népies kiejtése a *ĕarġi* (vásár) szónak.

116. *Mutlu* szerencsés, a ki szerencsés csillagzat alatt született; *kara mutlu* szerencsétlen. — *Zeġrek* értelmes, okos. — *SĖjleġ* e h. *sĖjlersĭn*.

118. *Jaġaġĕi*, a *jasak* (tilos) szóból képezve; a mai rendőr fogalmának felel meg. — *Gez*, a *kerre* (-szor, -szer) szónak válto-

zata. — *Gendiji* e h. *kendini* magát. A 3-ik személy ragját követő *n* helyett gyakran találni a kóniai dialektusban *j*-t is.

120. *Hasim* ügyetlen, durva, valószínűleg az arab eredetű *zaşin* szó átvétele. — *Kendir*, a *kenvir* szó népies alakja, a magyar 'kender' szóval azonos jelentésű. Az arab eredetű *kenvir* szót az eredetibb *kannab* (*cannabis*) szóval hozzák összefüggésbe BARB.

123. *Najparsin*, népies összevonása a *ne japarsin* (mit csinálsz) szólásnak. — *Hasap* népies kiejtése az arab eredetű *hesab* (szám) szónak. — *Kazanelinzejedek*, adverbialis továbbképzése a *kazan-mak* (nyerni) igének, ilyenformán *kazan* + *ali* + *nza* ellátva még a részes határozói *-ja* és a terminatív jelentésű *dek* szóval.

125. *Göröm*, illetve *göjüm*, *güjüm* rézedényt, viztartó edényt jelent. V. ö. *göjüm başi* palotahivatalnok. *Gulleb* homályos értelmű szó.

129. *Hüs*, hangutánzó szó, jelentése a *sus* (hallgass) szóéval azonos.

132. *Nüü* a súlymérték egy neme, a fontnak felel meg. — *Ozza* a köztörök *kaka* szó változata. — *Darti* illetve *tarti* mérték, a *tartmak* igéből képezve.

136. *Horanta*, jelent szeretőt, családtagot. — *Vekilarz*, az arab eredetű *vekil harz* összetételéből.

137. *Arazi*, az *ara* (közbenső hely) szó dialektikus továbbképzése, jelent közbenjárót; *arazi etmek* valakit közbenjárónak tenni. — *Gelijor idijini*, szokatlan participialis képzés a *geldijini* helyett.

A 138–165. szám alatti tréfákat, a Mehemed-Tevfik kiadásában megjelent naszreddini gyűjteményből vettem át. E gyűjtemény, melyben a lataifok java van összeválogatva, a modern tiszta török nyelvet tükrözi vissza, és mintájául szolgálhat az ujjbkkori stílusnak. Másfelől pedig lehetőleg teljes anyagát igyekeztem vele összeállítani a hodsza nevéhez fűződő adomáknak.

کوجندیردم، بکا انکسار ایندیله ، مرکب صورتنه تحویل اولندم .
 اولاً اتمکچی یه ، صکره بر باغچوانه ساتلدم . مؤخرأ سزآلدیکز .
 شیمدی یدکیکرده کیدرکن والدیم کوروب آچیدیلر، دعا ایندیله ،
 یینه بن آدم اولدم دینجه : خوجه صقائی الینه آلوب بر آز تفکرله :
 بو دیدیکک شیئه بخت دیرلر . لکن بنم وقتمه تصادف اتمه ملی ایدی ؛
 هایدی اوغلم پدر ووالده کی کوجندیرمه دیوب صالیوبریر . فقط
 خوجه یه بر مرکب لازم، تدارک ایچون بازاره کیدر بقارکه مرکبی
 دلالده ، یواشجه قولاغنه آنانی ، بابانی یینه می کوجندیردک خط-اسیله
 قهقهه بخش اهل بازار اولمشدر .

۱۶۶ — مکرکم خوجه نصرالدین بر کون ،
 اوی طامنه چیقمش برایش ایچون ،
 ایاغی سورچوب اندن یره دوشمش ،
 احبابی کلوب باشنه صیچمش ،
 دیمشلم کیم نه یاتیرسک نه در حال ،
 جوابنده دیمش اول دخی فی الحال ،
 نه صورارسک بنم حالم کوررسک .
 اکر سن دخی دوشدکسه بیلورسک .

۱۶۳ — خوجه مرکبى بازاره کتوروب دلالة و یرمش. دللال
 مرکبى کز دریر وشوبله ذهنى آجیق، بوبله یورور، کنج دینج راهوار
 ديه مدح ایدر مش. مشتر بلر ده متصل پی سورر مش. خوجه مرکبک
 بوبله بوبله وصفی کورنججه: [وای بنم مرکب بوقدر کوزل ایش ده
 بن نه ایچون آلیوروم دیوب، همان کندیسى ده پی سورمکه باشلامش
 نهایت مرکب خوجه نک اوزرنده قالمش. خوجه پاره سنى و یروب
 مرکبى آلمش اوه کتیر مش حکایه پی حرمنه سوبله مش. مکر حرمنده
 جانى قایمق ایسته یوب قایمق جیدن قایمق آلیرکن، قایمق زیاده کلسون
 ديه بله کنده کی بیله زیکی چیقاروب اوصول ایله قایمق جینک ترازوسنک
 درهم قوندینی کوزینه براقش ایش. حرمی ده بو حکایه پی خوجه یه
 سوبلینجه، مرحوم: ها بقالم قاری، بن طیشاریدن سن ایچرودن
 غیرت ایدوب شو اوک اداره سنى یولنه قویلم دیمشدر.

۱۶۴ — خوجه یه: جناب حقى فصل بیلورسک دیمشله. کندیمی
 بیلدم بیله لی هپ جناب حقک دیدیکی اولیور. اکر اشیا ید قدر تک
 تصرفنده اولسه ایدی بر کرده بنم دیدیکم اولوردی دیمش.

۱۶۵ — بر کون مرحوم مرکبى یده کینه آلوب کیدرکن
 بر قاج مار قاج اوغلی مرکبى خبر سزجه چالمنی قورمشلر. ایشلرنندن
 بی: بن بو ایشی یابارم، همان سز بازاره کتوروب صاتیکز، آلت
 طرفنه قاریشما یکز، دیوب خوجه نک آردینه دوشر لر. بر آز کیدر لر،
 بو حریف یواشجه مرکبک یولارینی باشندن آلوب کندى باشنه
 طاقار آرقداش لری مرکبى آلدق لری کبی بازاره کتیر لر. او چاپقین ده
 یولار باشنده آرقه سندن یورور. بر آز کیتدکن صکره خوجه باشی
 چویروب باقار که یده کننده یولار لی بر آدم کلپور. خوجه: سن کیمسک
 دیر. سنک مرکبکرم آمان بن اولدن ده آدم ایدم. بر کون آنامی بابامی

شی دکل، خانه صاحبنه: افندم رجا ایدهرم شو النده کی قاشینی بر کره
ده بکا ویرکده بر اوخده! بن دیهیم دیمشدر .

۱۶۰ — خوجه برکون بازاره کیدوب آلدینی زبزه واتی هکبه سنه
طولدی ررق وهکبه بی اوموزینه اورارق مرکنه بینوب کیدرکن ،
بری: افندی نیچون هکبه بی مرکب آرقه سنه کیدر میورسک دیدیکده:
خیانجغه یوک اولسون دیمشدر .

۱۶۱ — خوجه به بریسی بر کوملک ووروب : شونی بازارده
صات، دیمش . مکر کوملک مال مزرک ایمش . خوجه ده بونی بیایر مش .
آلوب بازاره کتیر مش . غلبه لکده بریسی هر نصلسه کوملکی چالمش
خوجه دونوب کلدکده، کوملک صاحبی : قاچه صاندک ، دینجه ،
خوجه: آلدش کساد سرمایه سنه ویردم دیمشدر .

۱۶۲ — خوجه بر کون کیتمش، بر طاوشان طومش . مکر
او کونه قدر طاوشان کورمه مش ایمش . نه اولدینی بیله میوب، بو بر
عجایب شی کوتوروب مملکتلی به کوستریم ، دیوب طاوشانی طور به سنه
قویمش . طور به نک آغزینی صیقی صیقی به باغلامش . اوه کتیر مش .
حرمنه: آغزینی آچه دیوب مملکتلی بی چاغره یمده کوستریم بلکی
نه اولدینی بیلیرلر ، دبه تنبیه ایدوب کیتمش ، قادین مراق ایدوب
طور به نک آغزینی آچدینی کی، طاوشان قاچمش . خوجه مملکتک
قاضیسنی، اشرافی دعوت ایدوب ، جمله سی بو عجایی کورمک ایچون
خوجه نک اینه گلشدر . خوجه بونلری حلقه واری اوطور طوب ،
طور به بی آرقه سنه قویوب، طور به نک آغزینی آچهرق سیلکتکی کی،
ایچندن آره قوطوسی دوشنجه خوجه نه دبه جکنی شاشیروب، ایشته
بونک اون دانه سی بر کیله ایدر، دیمش .

پشمال، برده گیری حاوی و یروب او قدر رعایت ایتزلر . خوجه بر شی دیموب حمامدن چیقارکن آینه یه اون آچه براقیرکه ، بو پاره بی او زمانلر پک زیاده زنکین آدملر ویره بیلورمش . حماییلر تعجب ایدرلر . برهفته صکره خوجه ینه بو حمامه کلیر . بو دفعه حماییلر فوق العاده رعایت ایدرلر . خوجه ینه بر شی دیموب چیقارکن آینه یه بر آچه براقیر . حماییلر ینه تعجب ایدوب : افندی بو نه دیدکلرنده : بو بر آچه کینکی دفعه نك اجرتی کینکی ویردیکم اون آچه ده بونک اجرتی ، دیمشدر .

۱۵۷ — خوجه باغنه غایت اوفاق بر آجاج فدانی دیکمش . نه . اوب باشندن بری کوروب : افندی بونه وقت بیوییه جک ، یش ویره . جکده ییه جکسکر ، دیمش . خوجه ایسه جوابنده : بزدن اول کلانلرک دیکدکلری آجاج فدانلرینک میوه سنی شیمدی بز بیورز . بونک ده میوه سنی بزدن صکره کلانلر یسون دیمشدر .

۱۵۸ — نه اوب باشندن بری مرحومه کلوب : بکا بر مکتوب یاز ، بغدادده بر دوستمه کوندره جکم ، دیدکده مرحوم : بن بغداده کیده مام ، دیمش .

۱۵۹ — خوجه بر کون مسافر لکه کیتمش . او کون غایت صیجاق اولقله بر کاسه بوزلی خوشاف کتیرمشلر . خانه صاحبنه قوجه بر خوشاف قاشینی ، خوجه یه ده آغزی دوم دوز اوفق برقهوه قاشینی ویرمشلر . خانه صاحبی خوشاف قاشیغله بوزلی خوشافی آتار . بر کرده اوخ ! دیرمش . خوجه ایسه قاشینی دالیرر ، فقط قاشیق هیچ برشی آلدیغندن یالکزر قاشینی یالارمش . خوجه باقش که اوله جق

۱۵۱ — برکون حرمی خوجهیه: افندی، طوبی بر ابریک وار.
اونک ده دبی دلیندی. نه یاهلم، دیمش. خوجه: آقری، اونی
بیلیمه جک نه وار؟ شیمدی به قدر اولا آبدست بوزوب صکره طهارت
ایدیوردق، بوندن بویله اول طهارت ایدر، صکره آبدست بوزارز
دیمشدر.

۱۵۲ — خوجهیه: بر قاز کیدیور، دیمشدر. بکا نه دیمش.
سزه کیدیور دیمشدر. سکا نه دیمش.

۱۵۳ — مرحوم برکون اوینک طامنه چیقوب سوقاغه ایشرکن
بر آدم کفر ایدنجه، خوجه درحال کسمش. حریف: نه ایچون
کسک، دیدکده: نه بیلیم خیر لیمسک خیر سزمیسک، کسمه یمده طو-
تونه رق یوقاری چیقار مایه سک، دیمش.

۱۵۴ — مرحومه سزک حرم اوتنه کنک بریکنک اوینه کیدیور،
دیمشدر. اوپله اولسه. برکره ده بزم اوه کلیردی، دیمش.

۱۵۵ — برقاچ چوجق برچووال جويز کتوروب: خوجه،
شو جويز لری بزه آله ایچون تقسیم ایت دیمشدر. مرحوم: پک اعلا
دیوب کیمنه بردانه، کیمنه بر آووج، کیمنه یارم چووال جويز ویرمش.
چوجقلر تعجب ایدوب: بو نصل تقسیم دیدکلرنده: آلهجه تقسیم
بویله اولور، طوریکز سزه قولجه تقسیم ایدهیم، دیوب متساویاً تقسیم
ایلمشدر.

۱۵۶ — خوجه بر حمامه کیدر. حمامیلر خوجهیه بر اسکی

هانکی قیامت؟ دیمش. قیامت قاج دانه؟ دیمش. بن اولورسه م بیوکی،
قاری اولورسه کوچکی دیمش.

۱۴۸ — خوجه برکون جکر آلمش . کیدرکن ، نه اوب باشندن
بری تصادف ایدوب بونی نصل پشیره جکسک ، دیه سهؤال ایدر .
خوجه : عادتاً دینجه : خیر ، بونک بر کوزل پشیرمسی وار ، سزه
تعریف ایده مده اویله یاپکز دیمش . خوجه ده : بو تعریف ایتدی ککر
شیلر خاطر مده قالماز ، برکاغده یاز اوکا باقوب پشیریم دیمسی اوزرینه
او آدمده یازار ویریر . خوجه او اشتها ایله اوه جگری کتیررکن بر
چایلاق لندن جگری قابوب اوچار . خوجه هیچ تلاش ایتیه رک
خطاباً : نافله اغز دادیله بیه منسک . بوصله بنده دیوب تعریفی
چایلاغه کوسترر .

۱۴۹ — خوجه یه : چال دیه بر ساز ویریر لر . خوجه سازی
النه آلهرق چالغه باشلار . ساز اویله می چالینیر ؟ سازنده لر عادتدر ،
ابتدا بر آز کزینیر لر دیدکلرنده : طولار برده نی بولامازلرده آرامق
ایچون کزینر لر ، بن بولدم ، نیچون کزینیم دیر .

۱۵۰ — خوجه جرده کزرکن ، بر کبارک قارشوسنه چیقوب
جر ایچون کلدیکنی آکلاتمش . صاحب خانه خوجه یه بر شی اوقو-
دوب عینله کندی اوقومش . صکره بر شی یازدیروب کندیده عینی
یازمش . اوندن صکره مرحومه : ایشته سن یازدک بنده یازدم . سن
اوقودک بنده اوقودم . آرتق بر بریمزدن بر شی ایسته مکلیکه حق قالم-
دی دیدیکی کبی خوجه : بن اوچ کونلک یولی یوروبه رک کلدیم ، سن
ده اوقدر یول کیدرسک بوسوزی سویله مک حقک اوله بیلور ، دیمش .

لامشملر . ایشلرندن بری : شو پارہنی آلدہ بکادہ بر دودک آل
دیننجه ، خوجه : پارایی ویرن دودکی چالیدی دیمش .

۱۴۲ — خوجه مرکبئی ضایع ایتمش ، هم آرار هم شکر ایدر
ایمش . سبب تشکری صورمشلر . اوزرنده بولمندیغمه شکر ایدیورم
اکر بولونایدم ، بنده برابر غائب اولوردم ، دیمش .

۱۴۳ — ینہ مرحوم مرکبئی ضایع ایدوب هم آرار ، هم تورکی
چاغرر ایتمش . مرکبئی ضایع ایدن تورکی چاغرماز ، فریادایدر ، دیمشلر .
مرحومده : شو طاغک ارقهسندہ بر امیدم قالدی ، اوراده بولهماز
ایسهم او وقت باقکتر بندهکی فریاده دیمشدر .

۱۴۴ — مرحوم ینہ مرکبئی ضایع ایدوب ، چارشی بازارده :
هرکیم مرکب بولمش ایسه یولاریله سمریله مژدهسی وار ، دبه ندا
ایدرمش .

۱۴۵ — چاشوریقماق ایچون خوجهک خریمی کول ایستهشم
خوجه بر کوفه اکثر کتیرمش . حریمی : بن سندن کول ایستهدم ،
سن اکثر کتیردک ، بونی نه یاییم ، دیمه سیله : به جاهل ، دهاسن نه
بیلورسک اکثر ایچون حکمی کول واردر ، دیمش .

۱۴۶ — بر کون خوجه اونده کیلاره کیروب ، کویک ارقهسنه
کیزلنمش . مرحومک قیزی کیلاره کیروب : بابا اوراده ایشک نه ،
دیننجه : او سنک ظالم آنک التندن غربت اللربنه دوشدم ، دیمشدر .

۱۴۷ — قیامت نه زمان قوپهحق دبه خوجهدن سؤال ایتشلر ،

برشی یابه میوب، ایسترسه کو بکدن اشاغی اولان دلیکی بیولته بیله جکفی سویلر. بونک اوزرینه تیمور، خوجه اولان زیرکلی بی و بیکیجیلکی بکنه رک، قیر شهره سویخله کیرر و شهر لیلره اوله اوموله جق درجده صیفتی ایتمز .

۱۳۸ — خوجه برکون هکبه سنی غائب ایدوب : یا هکبه می بولورسکمز ، یا بن یابه جغمی بیلیم دیه اعلان ایدر . محله لی آریوب هکبه بی بولور کتیریرلر . آحاد مراق ایدوب ای خوجه ، بزه بو هکبه بی بولماییدق ، نه یابه جقدک ، دیه سؤال ایدرلر . خوجه اوت ، اگر بوله مایایدیکز اوده بر اسکی چووال واردی ، بوزوب هکبه یابه جقدم دیمشدر .

۱۳۹ — خوجه برکیجه آناسنده حر میله غوغا ایدوب حر می خوجه به بر تکمه اوردینی کبی مردیوندن آشاغی یووارلامش . بو کورلتی بی قومشولر ایشیدوب صاحبین خوجه دن سؤال ایله مشلر . حر میله غوغا ایله دیکنی سویله مش . اونلرده پک اعلا اماو کورلتی نه ایدی دیمشدر . غوغا ایدرکن قادین حدت لنوب، جبهه تکمه اوردینی کبی مردیونلردن آشاغی یووارلاندی دیمش . جبه یووارلانقله اوقدر کورلتی اولماز ، دیمشدر . ای نه زورلیورسکمز ، بنده ایچنده بولندم دیر .

۱۴۰ — دوسه تندن بری مرحومدن بر آز وعده ایله بر قاچ غروش اودنج ایسته مش . مرحوم : یاره ویرمام ، لکن دوستمسک وعده نه قدر ایسترسه ک اوقدر ویره بیلیم دیمش .

۱۴۱ — خوجه بازاره کیدرکن محله نک کوچکری دودک اصهار .

سنه قارداشم او بر ياشی دخی يشايه رق بنمله ياشجه برابر اوله جقد در .
ديمش .

۱۳۶ — بر کون خوجه تيمورك يانسه کيدر . تيمور خوجه يني
سودیکندن قاچ باش خوران طاسی اولديغنی صورار . خوجه دخی
اون باش اولديغنی سويلر . بونک اوزرينه نقر باشنه يوز آخه وبرلمسني
تيمور وکيلخزجنه بيورور . خوجه بيک آخه يني آلدقن صکره ينه
يانسه کيدرک حوران طاشندن بر باش اونودلديغنی سويلر ، تيمور آدی نه
ديه صورنجه ، آدی نصرالدين افنديدر ، ديمش .

۱۳۷ — طوبال تيمور آق شهره کلمشدر . شهره کيرمزدن اوکجه
شهريلر کله جکني وکنديلرينه اولمادق اولمادق ايشلر يابه جغنی بيلدکری
ايچون خوجه يني بويوله آرالرينه آراچي ايتلريني قورارق هپسي خو-
جهنک يانسه کيدرلر . تيمورك کليور ايدوکني اکلاتيرلر وشهره کيرمزدن
اوکجه خوجهنک آني قارشوليرق کوکني آلمسني يالواريرلر . بونک او-
زرينه خوجه دخی پک بيوک بر صاريق صارارق چيپلاق اولديغنی
حالده شهرک طيشاريسنده تيمورك کچه جکی يولی اوزرينه اوطورور .
تيمور خوجهنک يانسه ياقلاشه رق خوجه يني کورنجه ، بو آدمی يانسه
بولسانلره صورار . آنلر دخی پک موطلی سوزی ، طساتلی کولنجلی
اولديغنی سويله دکلرندن تيمور انکله کورشمه سنی ايستر و اينه رک يانسه
قدر کلور . سلام ويره رک کندوسه سنک کيم و نه جي اولديغنی صورار .
خوجه ده تکری اولديغنی وبوراده براز شيلر ياراتمق ايچون اوطور-
ديغنی سويلر . بونک اوزرينه تيمور اکلنمک ايچون ، کوزلری پک
کوچک برچوجغنی يانسه چاغه ره رق خوجه يه بونک کوزلريني بيولته سنی
بيورور . خوجه ده کندوسی ير تکریسی اولديغندن کو بکدن يوقاريسنه

۱۳۱ — خوجه خسته اولمش، قومشولردن بر آز آدملز کندیسینی یوقلامغه گلشلمر. بر آز چوچّه او طور دقلرندن خوجه نك جانى صیقيله- رق همان آياغه قالقوب: آغالر بن ايشته ايو اولدم. آرتق سز زرده طيشاریه بیورک دیر .

۱۳۲ — برکون خوجه اوینه اوج نوکوات آلهرق قاریسنه: بونی پیشور دیو سویلر. قاریسی دخی پیشیره رك یالکز کندیسی یر . آقشام اولوب خوجه: کتور شواتی بیه لم دیو قاریسنه سویله نیجه، قاریسی دخی اتی کدینک یدیکنی سویلر. خوجه قالقوب کدی بی تارتار، کدی اوچ نوکو کلدیکنی خوجه کوره رك قاریسنه: آیالانجی اگر بو کدی ایسه ات زرده، واکرات ایسه کدی زرده در، دیمش .

۱۳۳ — برکون خوجه براوقه خرما آلهرق چکرده کنی آتمق سزین یر. بونی کورنلر نه ایچون بویله چکرده کیله یدیکنی صورارلر. خوجه دخی صاتیجیدن چکرده کیله برابر آلدیغنی و بونک دخی طارتیه دیه اولدیغنی سویلر .

۱۳۴ — خوجه نك بر اورتاقلق اوی اولدیغندن اورتاغینه هر زمان غوغا ایدرمش. برکون بازاره کیدرک اوک کندی پاینه دوشن یاریسنی صانه جغنی سویلر. اوراده اولنلر نه ایچون اولدیغنی صورارلر. خوجه دخی اورتاغندن صیقندی چکمه کده اولدیغندن کندی پانی صانه رق، اوپاره ایله اورتاغنک پانی دخی آله جغنی سویلر .

۱۳۵ — برکون خوجه یه: سنهی بیوکسک یوقسه قارداشکی دیه صورمشلمر. خوجه ده: بن قارداشمدن بر یاش بیوکسه مده کله جک

بغدادی چالارق کندی چووانه تولدیرمقدمه ایکن بونی دکرمنجی کورور. نه یاییووسک دیه یقه سندن طونار. خوجه دخی : آمان دکرمنجی بن شاشقینم اکیسکمه باقه دیدکده، دکرمنجی: شاشقینسکده نه ایچون کندی چووانندن بشقه لرینک چووانه بغدادی قویمزسک دیدکده، خوجه : بن بر شاشقینم، اکر دیدیکنی یابارسه م ایکی شاشقین اولورم، دیمش .

۱۲۷ — بر کون خوجه بر کوپ صیرتلایه رق بازاره صاتمغه کتورور. بازارده بونی کورنلر : خوجه نک کوپی چاتلاقدر، بش پاره بیله ایتمز دیمه لرینه : خیر کوپم یاریق دکدر ، ایچنده خلایک پاموغی واردی، هیچ آقمازدی دیمش .

۱۲۸ — خوجه نک آناسی بر کون بردو کونه کیدر . و خوجه یه قپویی بکله مسفی سوبلر . خوجه بر آز بکلیوب آناسنک کیکیدیکنی کورنجه قپویی کوکندن سوکهرک آرقلیوب آناسنک یانه کیدر .

۱۲۹ — خوجه برکیجه باباسنک خلایغنه کیدر ، خلایقه ال آینجه، خلایق اویقودن اویانه رق : او کیمدر دیر . خوجه دخی : اوز بن بابام، دیمش .

۱۳۰ — خوجه نک اوغلی بر او یامش . باباسنی کزدریمک ایچون چاغرمش . خوجه دخی آشاغی بی یوقاری بی کزدکدن صکره اوغلی اوک فصل کوزل اولدیفنی صورنجه : اوت هربری، کوزل اولمش ، اما آلت قانده کی کوچک او طه نک قپوسی پک طار اولدیغدن یمک صفره سی کیرمن، دیمش . مکر او دیدیکی طار او طه اوینک آبدستخانه سی ایمش .

ایشینی قویوبه دوشمش . هان قویوبه آی دوشمش دیهرك ایپ ایله چنكل آلب قویوبه سالار . برچوق زمان اوغراشیر . الكصكره چنكل برطاشه ایلدشور . خوجه کوچله چبالاركن ایپ قویوب كنندیسی آرقه اوستنه دوشر . كوكه بقاركه آی كوكه در . تگری به چوق شكر اولسون ! چوق یورولدم ایسه ده آی ده یرینه كلدی دیمش .

۱۲۳ — بركون خوجه برینك باغنده زردالی آغاچنه چیقوب بركن باغچی كلور؛ بره حریف نه پایپورسك بوراده دیدكده، خوجه: بلبل اوترم دیر . باغچی: اوت باقیم دیر . خوجه ده اوتتمكه باشلار . حریف كلوب: بهی آدم بو اوتتمكی در دیدكده خوجه: عجبی بلبل بودنلی اوتر دیمش .

۱۲۴ — بركون خوجه به: حسابدن بیلورمیسك دیدكدرنده اوت دیر . بونك اوزرینه درت آچهنی اوچ كشی به طاعت دیرلر . خوجه ده: هر بر آدمه ایکشر آچهن دن ایکی آدمه درت آچهن ایدر ، اوچنجیمی دخی ایکی آچهن قزانیلنجیه دك طورر، صكره ایکی آچهن سفی آلیر، حساب طوغری چیقار . دیمش .

۱۲۵ — بركون خوجه چای باشنده كوكومنی طولدیركن لندن كوكم صویه دوشهرك باتار . خوجه چاك کیروسنده اوطورر . كریدن بریسی كچركن خوجه به: بوراده نه ایچون اوطوردیغنی صورار . خوجه: كوكوم صوده بوغولوب، شیشسك ده صوبك یوزینه چیقسون صكره آلهیم دیه بکلپورم، دیر .

۱۲۶ — بركون خوجه دكرمنه كیدر . دكرمنده الك چووالارندن

یائمش، خوجه منلاسیله اوکون کز مکه چیقوب اورایه کلور کوررکه قاضی بایلمش یانار. همان قاضینک بینیشنی آلوب آرقه سنه کیه رک کیدر. قاضی قالقوب کوررکه بینیشی یوق، یساجیلرینه: بنم بینیشمی کیمده بولورسه کز کتورک دیو بیورر. یساجیلرده خوجه نک آرقه سنده کوره رک آلوب خوجه بی قاضی به کتورر لر. قاضی: ای خوجه، بو بینیشی نره دن آلدک دیدکده خوجه: بزم منلا ایله کز مکه چیقمشدم، بر باغده بر صوفته بایلمش یانار، قیچی ده آچیلمشدی. بزم منلا ایکی کز یایدی بنده بینیشنی آلام کیدم. آکر سنک ایسه ال، دیدکده قاضی بنم دکدر دیمش.

۱۱۹ — برکون خوجه بر صو کنارنده او بومغه یانار، کندینی اولمش یرینه قور. بر حریف کلوب: صویک کچیدی بیلیم که نره دندر دیدکده، خوجه: بن صاغ ایکن شورادن کچردم شیمدی بیلیم نره. ددر دیمش.

۱۲۰ — برکون خوجه بی بر عجمی بر بر طراش ایدرکن، هر اوستره سوردکجه باشنی یاره لیوب یامبوق یاپشدر یرمش. خوجه برره: ای آدم باشمک یاریسنه یامبوق اکدک. باری براقده یاریسنه دخی کندیر اکیم دیمش.

۱۲۱ — برکون خوجه بی شاهد آخزندن شاهد لکه کتورر لر. بونلر صو باشنی به واردقده خوجه دن اولنلر بوغدای دیر دیوسویلر لر. خوجه: آرپه در دیر، یوق بغدای در دیر لر. خوجه: بهی بیلکیستزلر، یالان اولدقدن صکره ایستر آرپه اولسون ایستر بغدای دیمش.

۱۲۲ — برکون خوجه بر قویویه صو چکمکه کیدر. باقارکه آیک

بر کیمسه قوجه سیله یاتسه تکرری آکا اوچ ماهده بر ار یاپار دیدی، دیره،
بونلر یاتدقلرنده خوچه: طور ایمدی، اوچ ماهده بر او یاپهلم دیوب
بر کره بر لشور. . بر آزدن صکره ینه قارینک جانی چیفتلشمک ایستیوب
خوجه یه: سن کندینه او یابدک. بکاده بر او یاپ، دیدکده: سکا او
یایق قولای اما سن طور میوب حصملرینه ده برر او ایستیه جکسک
صکره یاپوچی باشی طاریلیر، کل ایکیمزه بر او یتر دیمش .

۱۱۵ — بر کون خوچه بر بلوک منلاره اوغرا یوب بونلره :
هایدی بزه کیده لم، دهرک اوینک قاپوسنه کلوب خوچه ایچری کیرر.
بونلر طیشاریده طور ورلر. خوچه قاریسنه: وار شو حر یفلری صاو
دیره، قاری: خوچه افندی گلدی دیره، بونلر: شیمدی گلدی هم
ایچری کیردی دیرلر. قاری: گلدی دهرک لقردی بی سوننوردیکی
خوجه یوقاریده دیکلر ایمش. باشنی پنجره دن چیقاروب: بهی آدملر
نیچون لقردی بی اوزادییورسکز، بلکه اوک قپوسی ایکی در، او برندن
چیقوب گلشدر، دیمش .

۱۱۶ — بر کون خوچه نک بر اوغلی طوغار: کوبکنی سن کس
الک موطلی در دیرلر. خوچه: خوش اوله دیو کسرکن کوبکی بتون
بتون برندن قوباروب بر دلیک آچیلور. نیله دیک دیدکلرنده، خوچه:
اولمادی ایسه کوتونک دلیکی بورادن اولسون، دیمش .

۱۱۷ — خوچه یه اوغلی: بابا بن سنک طوغدیفنی بیلیم دیدکده
آناسی طاریلوب نه سوبلیورسک دیره. خوچه قاریسنه: آقاری سن
سوز قاریشدیرمه، اوغلان زیرکدر بیلسه ده اوله بیلیر دیمش .

۱۱۸ — بر کون سیوری حصسارک قاضیسی بر باغده بایلمش

۱۱۱ — برکون خوجه اونده اوطوررکن قابوی بر آدم قاقار .
کیمدر او؟ دیدیکده : بر آز آشاغی کل بر دیه جکم وار، دیر . خوجه
دخی آشاغی اینه رکه نه ایستیورسک دیر . او آدم : زو کوردم یاردم
ایستم، دیر . خوجه دخی : یوقاری کل دیر . اول آدم : کلدکده
خوجه : تکرری ویرسون . اول آدم نیچون آشاغیده دیمه دک . دیدکده
خوجه : یا بن یوقاریده ایکن، سن نیچون دیمه دک دیمش .

۱۱۲ — برکون خوجه نک دیشی کدیسی طوغه چیقمش . بر
قاج کونی اسکمله اوزرنده قالیر طوغوره ماز . ایچروده قاریلر دیر لرکه :
افندی هیچ اوغنی بیلمز میسک، کل بر آز اوغده براوغلان طوغسون .
هان خوجه سیکردوب چارشویه واروب بر قاج جوز آلوب کتورر .
صاووشون اورادن دیه ایچرویه کیردکده اسکمله نک آلتنه جوزلری
دوکوب : شیمدی کورورده اوینامغه چیقار، دیمش .

۱۱۳ — برکون خوجه بی عورتی اینجیتمک ایستیر . صیجاق
چوربانی اورته یره قویوب برقاشیق چوربادن ایچر . بوغازی یانوب
کوزلرندن یاش کلور . خوجه : آقری نه اولدک یوقسه چوربا
صیجاقی دیدکده : یوق افندی بابام چوربانی چوق سوردی ده
کوکومه اوکلدی، آنک ایچون آغلاردم دیر . خوجه دخی کرچک
صانوب چوربادن برقاشیق ایچینهجه بوغازی یانوب آغلامغه باشلار .
قاریسی : نه اولدک، دیدکده . خوجه : آنک باباک اولورده سنک صاغ
قالدیغنه آغلارم دیمش .

۱۱۴ — برکون خوجه نک قاریسی اوکود درنکنه کیدوب
دیکنه یوب، او کلدکده خوجه : اوکودجی نه سویلیدی دیر . قاریسی :

نسنه‌ینی بیلمه‌دکی؟ اول اسکی آبی اوزادیرلر، شمشک یابارلر، کور-
مز میسک که کورله‌دکده قیلیج کبی پارلار، دینجه چوبان: صاغ
اول خوجه افندی ابو بیلدک بن‌ده اوله صانیوردم، دیمش.

۱۰۹ — خوجه‌نک بر آز آچقه‌سی اولوب بر کون اوی یالکز
بولوب بر یری قازارق آچقه‌ینی کومر. اورادن قپویه واروب باقار،
دیرکه بن اوغری اولسه‌م ایشته آچقه، دیوب اورادن چیقاریر، بشقه
یره کومر. ینه کولکی اینانمیوب ینه چیقاریر. اوینک اوکنده برتبه
وارمش، واروب باغچه‌دن براوزوم صیرینی کسوب آچقه‌ینی طوربه‌ایله
صیریغک تپه‌سنه باغلار، کتوروب او تپه‌یه صیرینی دیکر. آشاغی
اینوب یوقاری باقار: آدم قوش دکل یا اوچوب بونک اوستنه چیقعه،
ابو یرینی بولدم دهرک کیدر. پچک بری خوجه‌ینی کوزه‌دیرمش،
خوجه کیتدیکی کبی تپه‌یه چیقوب آچقه‌ینی ایندیروب آلیر، صیریغک
تپه‌سنده بر آز صیغیر تزه‌کی سوروب ینه صیرینی یرینه دیکرک بر افر
کیدر. خوجه‌یه آچقه کرک اولوب صیریغک یانسه کلوب نه کورسک،
آچقه کیتمش، صیریغک تپه‌سنده‌ده صیغیر مایسی وار: بن بو صیریغه
آدم چیقماز دیدم، مکر صیغیر بیله چیقارمش، بو بر بکنیله‌جک، شا-
شیله‌جق ایشدر، دیمش.

۱۱۰ — بر کون خوجه اوینه‌کلیرکن؛ بر قاج منلارلی اوغرایوب:
افندیلر بیورک بوکیجه بابا چورباشنی بزده ایده‌لم دیر. منلار: پک
کوزل دیوب خوجه‌نک اوینه کلیرلر. خوجه‌قاریسنه ایدر: بر قاج قونوق
کتیردم، بر باقراج چوربا ویرده بیه‌لم دیدکده، قاریسی: بهی حریف!
نه کتوردک که چوربا ایستورسک دیر. خوجه: باری شو چوربا
باقراجنی بکا ویر دیوب آلیر، افندیلرک یانسه کلور، افندیله: اگر
باغ‌ایله برینج اولسیدی سزه بو اوسکوره‌ایله چوربا چیقاره‌جقدم دیمش.

دير . خوجيه اى اما اوغلاق تنكه دكلدر ديدكلرنده ، خوجه : به شاشقينلر او كوندن بو كونهك قرق اللى ييل اولدى اوغلاق تنكه اولمديى ديمش .

۱۰۶ — خوجه سيورى حصارده امام ايكن صو باشيله دوگو- شور . صو باشى اولدكدن صكره كتوروب كوملار . خوجه يه : كل افندى بو اولويه اوغو ديدكلرنده : خوجه : باشقه كشى بولك ، او بنله طارغندر، سوزيمى طوتماز، ديمش .

۱۰۷ — بركون ايكى آدمك اولرى بربرينى بتيشك اولوب ايكى اوك اورته سنه بر ايت كلوب پيسلر . بر ايكى قومشو بربرلبله غوغا ايدوب : سنك اوينه ياقيندر سن قالدير، اوبرى : سكا دها ياقيندر ، وار سن قالدير ديهرك غوغايى اوزاتيرلر . اك صوكره صو باشى يه كيدرلر . مكر اوكون خوجه دخى صو باشى ايله كورشمهكه كلش . صو باشى خوجه يه : بونلك غوغالرينى سن ديكه دير . خوجه دخى سوزلرينى ديكليوب او سواقاق دكلى دير . او آدملا اوت ديرلر ، خوجه : اول برسواقادر ، نه سكا دوشر ، نه بوكا آجق صو باشى يه دوشر، وارسون او قالديرسون، ديمش .

۱۰۸ — بركون خوجه بر يره كيدركن بر چوبانه اوغرار . چوبان : بره آدم سن خوجه ميسك دير، خوجه : اوت دير . چوبان : باق شو يانان جانلره بر صورغو صوردم بيلمه ديلر، كل سنكله سوز بر ايدم، اكر صوره جغمه قارشيلق ويره بيلورسهك صوره يم ، دكلسهك، ين بيلورم ديدكده، خوجه : صورغون ندر دير . چوبان يكي آى اولدقده كوچك اولوب صكره بيوك تكلرك كى اولور . اون بشندن صكره ينه كوچك اولور، اسكى آنى نيلرلر ديدكده خوجه : بونك كى

آلورلر . خوجه نك آتی يالكز قالب خوجه كوره رك همان تيز صاغ
آياغنی اوزنكي به قویوب ترسنه اینر . خوجه نیچون بویله ترسنه
بندك، دیدكرنده خوجه: بن ترس دكلم، بلکه آت ترس وصولا قدر،
دیمش .

۱۰۱ — خوجه نك شاا کردلرندن بریسی حبش ایمش . آدینه
احمد دیرلر مش . برکون خوجه نك اوزرینه مرکب دورلر . بونه در
دیدكرنده، خوجه: بزم احمد او قومغه کچ قالب بیدشه یم دیه سیکرتمش،
ترله مش اولدیغندن اوزریمه تری داملادی دیمش .

۱۰۲ — برکون خوجه اوکود اسکمله سنه چیقوب دیرکه : ای
مسلمانلر! سزه براوکودم واردر . شویله که اوغلكز اولورسه صاقین
آدینی ایوب قوبه یك . نیچون دیرلر، خوجه قوللانیله ایپ اولور دیمش .

۱۰۳ — برکون خوجه آبدست آلیرکن صو بیتشمز . بر آیاغی
قوری قالیر . نماز باشلادقده قازکی بر آیاق اوزرینه اوطورر . افندی
نه ایدیورسك . دیدكرنده : بو آیاغك آبدستی یوقدر دیمش .

۱۰۴ — برکون خوجه یه برقونوق کلوب اوکیجه یاتارلر . کیجه
یاریمی خوجه یه : صاغ یاننده موم واردر کتورده یقالم . دیدکده
خوجه : بهی آدم سن دلیمی اولدك، بن قراکلقده صاغ یانمی نه بیلیرم،
دیمش .

۱۰۵ — برکون خوجه یه سنك بیلدیزك ندر دیرلر . خوجه :
تکدر دیر . ای افندی بیلدیزلرده تکه یوقدر دیرلر . خوجه : بن
چوجق ایکن آنام بیلدیزمه باقدیردی ایدی ده اوغلاقدر دیدیلردی

خوجه کویوبی اغریلوب چوربه یدیریر . بر هفته صکره ینه کلور ،
خوجه ینه اغرلار ، بر قاچ کون صکره بر آز آملر کلوب قونوق
اولوق ایسترلر ، خوجه سز کیملر سکز دیدکده : اونلر بزطاوشان کتیرن
آدمک قومشولری ز دیرلر . خوجه بونلره دخی اغراق ایدر . بر قاچ
کون صکره ینه بر قاچ آدم کلیر . خوجه کیملر سکز دیدکده : اونلر طاوشانی
کتیرن آدمک قومشولرینک قومشولری ز دیمشالر . خوجه : خوش
کلدیگز دیوب بونلرک اوکلرینه بر باغراج صو کتورر . بوندر دیدکلرنده :
خوجه بو طاوشانک صوینک صوینی در دیمش .

۹۸ — بر کون خوجه چیفت سوردرکن بر طوزباغی طوتوب
بوغازینه بر ایپ طاقوب بلینه آصار . طوزباغی باغرر چبالار خوجه
چوق باغرمه سنده چیفت سورمک اوکیره نرسک دیمش .

۹۹ — بر کون خوجه اولنه جک اولور . درنک قوریلوب
قومشولر کلیرلر . ییوب ایچمکه باشلارلر . خوجه یه کل سنده یه
دیمزلر . خوجه طاریلوب باشنی آلور بر یانه کیدر . کردک کیجه سی
اولوب خوجه یی آرارلر بولامازلر ؛ پاک یورکلی اولدیغنی آکلارلر .
هم بر لرلی بر یانه کیدوب خوجه یی آرارلرکن گوشه ده بولورلر . کل
خوجه زهیه کیدیورسک دیدکلرنده خوجه : دوکون آشنی کیم یدی
ایسه اول کردکه کیرسون دیمش .

۱۰۰ — بر کون خوجه دوکوشه کیدرکن چری ایله بر یره قونوب
آتلرینی باغلارلر ، کوندوز اولدقده خوجه اول دنلی آتلر ایچنده آتی
آرامش ایسه ده بوله مامش . همان انسه بر اودون آلوب : آملر
آتمی یدیردیگز . سزدن ایسترم دیهرک باغرر . هم کس کلوب آتلرینی

۹۳ — برکون سیوری حصاره برقانی کیدر ایمش . خوجه دخی
اوبندن چپلاق چیقوب همان قانلی به بیزر کیدر . قانلیجیلر دخی سیوری
حصاره یا قلاش دقدده شهره خوجه کلپور دیو بر آدم کوندورلر . شهردن
خوجه به بر چوق کشیلر قارشو چیقارلر . برده خوجه بی چیرچلاق
کورنجه : خوجه به بونه در دیرلر . خوجه سزی بک سودیکمدن کیه -
جکمی اونوندم ، دیمش .

۹۴ — مکر خوجه نك باشی کل ایمش . برده بر یرده طراش
اولوب آینه به بر آچه بر اقییر . بر قاج کون صکره ینه طراش اولوب
آینه بی اوکنه قویدقدده ، خوجه بنم باشمک یاریسی کل در ایکی طراش
بر آچه به اولمازمی ؟ دیمش .

۹۵ بر کون خوجه بر قاج آدملر ایله بالق طومغه کیدرلر .
دکزه آغ آتارلر . خوجه دخی کندینی آغک ایچنه آتار . خوجه به
نیله دک دیدکلرندده ، خوجه بن کندیمی بالق ظن ایتم . دیمش .

۹۶ — بر کون سمت چوققلری بر بیوک آغاج آلتنده طوبلا-
نوب او طوررلارکن بقالارکه خوجه کلپور . بر برلریله برلشوب :
کلین خوجه بی آغاجه چیقاره لم ده پابو جلرینی آله م دیرلر . خوجه
کلدکده بونلر : بو آغاجه کیمسه چیقاماز ، دیرلر . خوجه : چیقارم
دیر . چیقاماز سین دیرلر . همان خوجه انکلرینی بلینه صوقوب
پابو جلرینی قوبنه قور . چیقماغه باشلا نیجه : پابو جلرینی نه بیاجقسین
نیچون برابرنده آلدک دیمه لرینه ، خوجه : بلکه آندن اوته یول وار
در ، یانمده بولنسی ده ا بودر دیمش .

۹۷ — بر کون کویدن بر کویلی ، خوجه به بر طارشان کتیرر ،

۸۹ — برکون خوجه نك قاریسی چاشور یوماغی ایله چای باشنه کیدر. صابونی میدانه قویوب چاشوره باشلار. همان برقره قارغه کلوب صابونی قاپوب کیدر. قاریسی بهی افندی! یتیش قارغه صابونی قاپدی دیدکده: خوجه آقری سن هیچ طینهه اونک اوستی بزدن کیرلی در. وارسون کندیسنی بیقاسین دیمش،

۹۰ — برکون خوجه ایله عورتی سوز بر ایدرلرکه، هریدی کونده برکره برابر یاتسونلر. خوجه دیرکه: آعورت بنم ایشم چوقدر. یدنجی کون اولدقده بنم صاریغیمی یوکک اوستنه قوی. بو سوز اوزرینه یدنجی برکیجه اولبلی کیجه دکل ایکن قارینک جانی سیکیش ایستوب صاریغی یوکک اوستنه قور. خوجه بوکیجه یدنجی کیجه دکلدر دیر. قاریسی یدنجی کیجه در دیر. خوجه آقری بو اوده یا یدنجی کیجه طورسون یا بن طوره یم دیمش.

۹۱ — برکون خوجه نك قاریسی قوکشو قاریلرله صو باشنه چاشور ییقامغه کیدرلر. مکر اول یایلانک بیسوکی دخی کزیمکه چیقمش. بونارک یانته کلوب بقار. خوجه نك قاریسی: نه باقارسین بره آچاق حریف دیر. او آدم: بو عورت کیمکدر دیه صورار. ایچلرندن بریسی: خوجه نك عورتی اولدیغنی سویلر. او آدم دخی ایرتسی کون خوجه یی کتیرتوب: عورتی بکا کتور دیر. خوجه نه ایده جکسک دیدکده: آکا بر نسنه دیه جکم دیر. خوجه: سن بکا دیه، بنده آکا دیه یم دیمش.

۹۲ — برکون خوجه نك اوغلنه پادلیجان نهدر دیرلر. اوغلان کوزی آچیلماقد سیورجیق یاورسی در دیر. خوجه: ایشه بو کندینک بوله سیدر. بن اوکرتدم دیمش.

۸۳ — بر کون خوجه نك اوینه بر خرسز کوروب قاریسی :
افندی، اوده خرسز وار دیدکده: خوجه هیچ طینه نه اوله که بر
سنه بوله لندن آلرم دیمش .

۸۴ — بر کیجه خوجه قاریسیله یتارکن، افندی آزاجق اوتیه
کیت دیر. خوجه دخی قلقوب یابوجلرینی کیوب ایکی کون کیتدکن
صکره بر آده اوغرایوب: وار بنم قاریمه سویله دها کیده می یوقسه
یترمی دیمش .

۸۵ — بر کیجه خوجه: بره امان قالق قاری مومی یاق کولکه
بر سوز کلدی . یازایم دیر . قاریسی مومی یاقده یازی طاقنی
کتیروب خوجه دخی یازار . قاریسی جانم افندی یازدیغنی اوقوده
دیگله میم دینجه: خوجه یشیل یابراق آره سنده قره طاووق قزیل
بورنی دیمش .

۸۶ — خوجه خسته اولوب قومشو قاریلری یوقلامغه کلیرلر .
ایچلرندن بریسی: تکری بیلور اما سن اولورسه ک اوزرینه نه دیه
آغایلم دیدکده: خوجه سیکشه طومازدی دیه آغایلیک دیمش .

۸۷ — خوجه هر کون اوینه جکر کتیریرمش . قاریسی اونبا-
شیله ییوب خوجه نك اوکنه خور مانجاسی قور . ایمش خوجه نك
یورکی صیقیلوب دیرکه: بن هر کون جکر کتیریورم زهیه کیدیور .
قاریسی کدی قاپور دیدکده: همان خوجه قلقوب بالطهینی طولابه
صاقلر . قاریسی بالطهینی نیلرسک افندی دیدکده: خوجه کدین
صاقلارم دیر . قاریسی کدی بالطهینی نیلر دیدکده خوجه ایکی آچهلوق
جکره کوز دیکن قرق آچهلوق بالطهینی آلازمی دیمش .

۸۸ — خوجه نك بر آچهسی وارمش . هر کون قاریسندن کیزلر
ایمش . بر کون قاریسی حمامه کیدر خوجه اوده یالکز قالب آچهی
برکوشه صاقلار، کری چکیلوب: طونه لمکه بن اولدم . ایشته طوران
آچده دیمش .

اولدقده کوررکه کندى ایش ، بر یاندن بر یانه دلینمش . چوق
شکر تکریم اکر بن ایچنده اولیدم چوقدن اولوردم دیش .

۸۰ — خوجه درس اوقوتغسه کیدرکن چندره بیئر باقارکه
منلارلی آرقهده قالیرلر . بویله اولماز دیهرک ترسنه بیئر . منلار افندی
نیچون بویله ایدرسک دیدکلرنده : خوجه اکر طوغری بیئرسه سز
آرقهده قالیرسکز بویله بنمک یاقشور دیش .

۸۱ — برکیجه خوجه یتارکن اوینک اوزرنده بر اوغری کز
اولدیغی ایشیده رک : آقاری بن کچن کیجه اوه کیرمک ایستدیکمه
بودعایی اوقویوب آیک ایشیغنه یاشوب باجدان ایندم دیر . اوغری
ایشیدوب بر آز صکره خوجه نك اوقودینی دعایی اوقویوب آیک
ایشیغله باجدان آشاغی اینر . خوجه دخی قالقوب اوغری نك یقه سنه
صاریلیر ، قاریسنه : تر موی یاق ! اوغری طوتمد دینجه ، اوغری :
کرم ایت افندی . او دعا سنده ، بو عقل بنده ایکن ، چوق
یانلیرم دیش .

۸۲ — خوجه نك بیوک بوینوزلی براوکوزی وارمش ، شویله که
ایکی بوینوز آره سنده اوطورمق اوله بیلورمش . اوکوز هر کون هر
کله دن کلدکجه بونک بوینوزی آره سنده اوطورسه دیو استک ایدرمش .
برکون خوجه اوکوزی یتارکن کوروب آصره سنی بولدم دیهرک
ایکی بوینوزی آره سنده اوطوردقده : هان اوکوز قالقوب خوجه یی
یره آتار . خوجه نك عقلی باشندن کیدوب بر زمان بابیلیر قالیر . قاریسی
کلوب باشی اوجنده آغلارکن خوجه کوزلیری آچوب آغلامه قاری
چوق صیقندی چکدم اما هله شیمدی ایستکی آلم دیش .

قولاغنى ايسيردى. او بر آدم كندى ايسيردى ، بن ايسيرمدم. دير .
خوجه: بر آزدن كليكز بن سنك سوزيكزى كسه يم دير . بونلر كيدنجه
هان خوجه قپوي قبايوب قولاغنى طوتوب ايسيرمغه چاليدش-يركن
آرقهسى اوستنه دوشوب باشى ياريلور . باشنه بر بز صاره رق قپوي
آچار يرينه اوطورر. اول آدملر كلدكده: بهى آدم ! كندى قولاغنى
ايسيرمه دكل، دوشرده بلكه باشى بيله ياريلور. ديمش .

۷۷ — بر كچه خوجه اونده يتاركن قپوسنك او كنده بر كورلتى
قوپار. خوجه: قالىق قارى مومى ياق كوره يم ندر، دينجه: قارىسى
اوطور، بهى آدم ! نه نه كرك الاك كورلتيسى دير . خوجه ديكلميوب
يورغانى آرقه سسنه آوب چيقنجه: برى يورغانى قايوب قاچار . خوجه
تيزه يرك ايچرى كيرر . قارىسى : افندى، كورلتى نه ايمش ديدكده
خوجه : كورلتى بزم يورغانك باشنه ايمش . يورغان كيتدى كورلتى
ييتدى ديمش .

۷۸ — بر كون خوجه يه قارىسى ديركه : افندى ، شو اوغلانى
آلدن بن شو ايشى كورهم . خوجه دخى اوغلانى آوب كزديرركن
خوجه نك اوستنه ايشر . خوجه دخى اوغلانى يره اينديره رك اوزرينه
ايشر . قارىسى : بهى آدم ! نچون بويله ايتدك ديدكده خوجه اكر
بشقهسى ايده ايدى بن صيچاردم ديمش .

۷۹ — بر كون خوجه نك قارىسى چاشور بيقيوب خوجه نك
زيننى باغچه يه آصار. كچه اولدقده خوجه كورر كه باغچه ده بر كيمسه
وار. قارىسسه شو بنم اوقى يايىمى كتير دير . قارىسى كتيردكده همان
اوقى آتوب زيننى اوردينى كپى قپوي قبايوب يانار . برده كوندز

۷۴ — تیمورلنك خوجهنك ابو سوزيني آلق اچون آغزلامغه
چاغرور. خوجه دخي اشكينه يينوب منلاسييله كيدر. تیمورلنك بوكا
ير كوسترر. خوجه بقاركه تیمورلنك بر آياغنى مندرك آتنه صوقش.
مكر بر آياغى طوپال ايمش. خوجه دخي بر آياغنى مندرك آتنه صوقار.
تیمورلنك قيزوب كندى كندينه بن طوپالم نه ايسه نه ! و بر خانم
ديهرك : خوجه يه سنك اشكدن نرهك قالير ديدكده: ايشته بو مندرده
اوطوردیغم، ديدكده خان دها چوق طاريلوب بونی اينجیده جك اولور.
هله يمك وقى بونلر يمكه باشلارلر همان تیمورلنك خوجهنك اوزرينه
تنصيرير خوجه: خانم كباد دكلى؟ ديدكده تیمورلنك: بزم شهرده كباد
دكلدر دير. خوجهده بر اوصوروق چكر. تیمورلنك : ينازلق دكلى
ديه صورنجه: بزم شهرده ينازلق دكلدر دير. هله يمكار ينيلوب قهوه لر
ايجلدكدن صكره قالقوب كيدر. يولده منلاسى نيچون يئلندك بوكباد
اولدى، ديينجه خوجه: امام اوصورنجه جماعت صيچار، ديمش.

۷۵ — بركون خوجه بر قاز بيش-يروپ خانه كتورركن يولده
قارنى آچيقوب، قازك بر بودنى قوباروب ي. خانك يانسه كلوب
قازى اوكنه قور. خان كوردكده، بنمله اكلنيور ديه جاني صيقيلور.
هانبا بونك بر آياغى نره يه كيتدى ديدكده : خوجه بزم شهرك قازلرى
برر آياقلى اولور اكر اينانمازسهك پونار باشنده كي قازلره باق دير.
مكر پونارك باشنده بر سوري قاز وارمش، همپى برر آياق اوزرينه
طورمشلر. همان تیمورلنك مهتر باشي چاغروب طاووللرى اورمسنى
بيورر. طاووللر چالغمه باشلاينجه قازلرك همپى ايكي آياقلى اولورلر.
خان: كوردكمى ديدكده، خوجه اكر او چوماغى سن يه سهك درت
آياقلى اولوردك ديمش.

۷۶ — خوجه قاضى ايكن ايكي آدم كلوب ديرلر كه : بو آدم بنم

بک خوشنه کیدوب چوق آچه ویرر . خوجه بر قاچ کون صکره .
بر چوق پانجار آلیر، ینه بکه کتورر بر حریف خوجه یه ایدر . بونلری
زیه کتور بیورسک . خوجه: بکه کتور بیورم . حریف ایدر اینخیر
کتورسسهک دها ابودر . خوجه دخی بر آز اینخیر آوب کتورر . بک
دخی بیوروب اینخیرلری خوجه نک باشنه اورورلر . خوجه سونور،
بک نیچون سونورسک دیدکده ، خوجه: بر چوق پانجار کتور بیوردم
اگر پانجار کتوریدم شیمدی باشم یاریلردی دیمش .

۷۲ — بر کون خوجه ینسه بکه کیدر ، بک دده بونی اوه کتورر
اما بر یوریمز آته یندیرر . یاغمور یاغمه باشلانجه هر کس آتی
اوزنکی لهرک قاچار . خوجه نک آتی قاچاز . هان چاشورنی چیقاروب
آلته آلیر . یاغمور دیندکده قوریجه کیوب بکه یتیشور . بک شاشوب
ایصلامادکی دیر . خوجه: بو آت پک کسکین اولدیغندن بی اوچوردی
ایصلامدم دیر . بک بو آتی باش طاوولایه باغلا دیر . بر کون بک ینسه
آوه کیدوب او بللی آته کندی ینتر، خوجه بی باشقه آته یندیرر .
ینسه یاغمور یاغوب هر کس قچار بک اول آته قالب ایصلانور .
خوجه نک سوزینسه طاریلوب ایتسی کونی چاغروب سکا یاقدشیری
یلان سویلوب بی یاغمورده ایصلاتدک . خوجه آبکم نیچون طا -
ریلرسک ؟ هیچ عقلک یقی ! سنده نم کبی چاشورنی چیقاروب
یاغمور دیندکده قوریجه کییدک دیمش .

۷۳ — بر کون خوجه یه بک صالح کوندروب دکنک اوینامه
چاغرر مکر خوجه نک قوجه براوکوزی وارايمش . اکرلیوب اوزرینه
ینر او یون یرینه کیدر . اوراده اولانلر بونی کوروب کولرلر . بی
خوجه بو اوکوزه نیچون یندک بو سکر دیرمی دیر . خوجه بن بونک
بوچاغی ایکن سکر دیکنی کوردم . آت یتیشه مزدی دیمش .

بیلکینج آدملری طوبالایوب صوره جقلربنه قارشولوق ویرمه لرینی امر بیوریر؛ قارشولوق ویره جک خوجه نصرالدین دن بشقه کیمسه یوقدر دیو خانه سویلر لر، همان خان بیوروب خوجه بی کنیدی یانه کتیر لر لر. خوجه خانه سلام ووروب کیفی صوردقدن صکره: بنی نیچون کتیر تدیکر دیر. خان یر کوستروب کشیشلره قارشولوق ویرمه بن بیوریر. خوجه کشیشلره: صوره جفکر نسنه نهدر؟ دیر. همان کشیشک بری ایلری کلوب: دکنکی ایله اشکک اوک آباغنک باصدینی بری کوسترر. ایشته دنیانک اورته سی بورادر دیر. کشیش: نهدن بللی در دیدکده خوجه: کورونمز ایسه ک اولچ، آرتق کلیرسه بن بوراده میم، دیر. کشیش آلت اولوب قالیر. ایکنجیسی: بوشهرده قاج دانه بیلدیز وارد دیر. خوجه: بنم اشکمک اوزرنده نه دنلی قیل وارسه اونجه در دیر. کشیشده نهدن بللی؟ دینجه اینانمزسه ک صای، اگر اکسیک کلیرسه ایشته بن بورا. ده میم دیر. کشیش ایدر: هیچ اشکک قبلی صاییلورمی؟ خوجه: هیچ کؤکده کی بیلدیز صاییلورمی؟ دیدکده بوده آلت اولور. اوچنجیسی کلوب: اگر بنم دخی صوره جغمه جواب ویریرسه ک هممز یوله کلیرز دیر. خوجه دخی: سویله بقالم دیر. کشیش: شو بنم صقالمده قاج قیل وار در؟ خوجه دخی: بنم اشکمک قویروغنده قاج قیل وارسه اونجه در دیر. نهدن بللی دینجه خوجه: بهی آدم! اینانمزسه ک صای دیر. کشیشک کولکی اولمز. خوجه: کولکک بوق ایسه کل بر قیل سنک صقالتدن بر قیل ده اشکک قویروغندن قوپاره لم، بقالم نصل کلیر دیدکده: کشیش کوررکه اولور ایش دکل خوجه به کوله اولوب قالیر لر.

۷۱ — بر کون خوجه بر بیوک طبله یه اوچ دانه اریک قویوب بکه آرمغان کتیریرکن یولده اریکلر او یانه بویانه اوینار؛ خوجه طاریلوب شیمدی سنزی یرم اوینامیکز دیر. یوریدکجه اریکلر اوینار خوجه اریکک ایکسینی یر برینی طبله ایله بکه کتورر، اوکنه قور؛

۶۶ — برکون خوجه قاریسنه اولمش آدمی نهدن بیلیرسک.
دیدکده قاری: آیاغی صوغور اوندن بیلیرم دیمش. برکون خوجه او-
دونه کیدرکن الی آیاغی اوشومش. آ بن اولدم دیوب بر آغاجک آنته
یاتار. قوردلر کلوب اشکی یرلر. خوجه یاندینی یردن: ابو بولدیگر
صاحبی اولمش اشکی، دیمش.

۶۷ — برکون خوجه اودون کسرکن اشکی قوردلر بیوب
خوجه بی کوردکده قاچارلر. بر آدم کوروب: بره واردا دیو چاغرر.
خوجه: بره آدم! نه چاغررسک. طوق قورده بوقوش یوقاری صیقتی
چکیدررسک دیمش.

۶۸ — برکون خوجه اشکی بازاره کتوروب کیدرکن اشکک
قویروغنه چامور بلاشور. هان قویروغنی کسوب هکبه یه قور، بازاره
واردقده صاتیلغه چیقاریر. بر آدم دیرکه قویروقسز اشکی نه یاملی؟
خوجه: سز بازار ایدک قویروغنی یابانده دکلدیر، دیمش.

۶۹ — برکون خوجه اوزاق یردن کلیرکن اشکی پک صوصامش
اولدیغندن، برکولده بر آز صو کورنجه طورامیوب کوله سکر دیر.
مکر کولک درت یانی یوکسک ایمش. دوشه جکی زمان کولدن قوربغله
اوتسکه باشلاینجه اشک اورکوب کری یه قاچار. خوجه اشکی طوتوب:
چوق یشایکز کول قوشلری دیوب بر آووج آقچه کوله آتهرق وارک
شکرلمه یه یرکده بیک دیمش.

۷۰ — هر نسنه بی بیلیر اوچ کشیمش چیقوب اورتلهانی کزرن
علاءالدین خانک اولسکه سنه کلوب اوراده اولانلری آزدیرمغه باشلارلر.
خان بونلری کتیره رک طوغری یوله چاغرر. بونلر بزم صوره جغمزه
قارشولق ویریرسه کز یولمزه کیدر سوزکزی طوتارزدیرلر. خان دخی

اولمدی و بکا دیدی که: بنی اللره ویریرسک هم قولاغمه اوروب هم
آورادیمه سوکرلر دیدی، دیمش.

۶۲ — برکون خوجه اشکنه ینوب باغچه به کیدر صو دوکه جکی
کلوب آرقه سندن بنیشنی چیقاروب سمرک اوسه تنه قور. براوغری
کلوب بنیشی آور کیدر. خوجه کلوب کوررکه بنیشی یوق. همان اشکک
صرتسندن سمرینی آوب آرقه سنه قور، کتیر بنیشمی آل سمرینی
دیمش.

۶۳ — برکون خوجه اشکنی یتروپ برینه صورار، حریف
ایدر: فلان شهزاده قاضی اولمش، دیدنجه خوجه: کرچکدر بن شا.
کردلریمی اوقودرکن قولقلرینی دیکوب دیکلردی دیمش،

۶۴ — برکون خوجه اودون کسوب اشکنه یوکتیر. کلیرکن
اشک یوریمز اولور، بر آدم کلوب اشکک قیچنه بر آاز نشادر سورر.
اشکک اونجه یورورکه خوجه یتیشه من اولور. بقایم شونصل نسنه در
دیهرک کندی قیچنه ده بر آاز سورنجه قیچی یانغه باشلار. همان خوجه
طبانلری قالدیروب اشکدن اوکجه اوه کلیر. اوده دخی طورامیوب
طولا شیرکن قاریسنه ایدر: اکر بکا یتیشمک ایسترسهک سن ده بر آاز
نشادر سور دیمش.

۶۵ — برکون خوجه نک اوینه بر آدم کلوب اشکی ایستر خوجه
اشکک اوده یوقدر، برکن: اشکک ایچریدن آکر مغه باشلار. حریف:
افندی اشکک اوده یوق دیرسک. ایشته ایچروده باغریبور، دیننجه:
خوجه نه شاشقین آدمسک اشکک اینانورسک ده آق صقالم ایله بکا
اینانمازسک دیمش.

بن آنلرك يانسه كیده يم اولدقجه اوکیم بلسکه بکنیرلرده آلورلر دینجه: خوجه
آقری صاقین سن اغزینی آچه، بن شیمدی اوکسی اوکرندم. اوله
اوکیم باق نصل بکنیرلر دیوب دوکونجیلرک یانسه کلیر، ای خوجه
سن قادینلرک یانسه نه آراسک، کیتده آناسی کلسون دیدکلرنده
خوجه: آناسی قیزه بافیور هنرلینه باقدینی یوقدر. بز سنانغلی آدم
اولدیغمزدن هر زمان هنرلینه باقارز، نه صورار ایسه کز بندن سورک
دیر. قادینلر بزه قیزینک هنرلندن بر آز سویله ایشه یدم دیدکلرنده:
خوجه دخی قیز اوغلان قیز آتی ایلق کبه در. اکر چیقمازسه بندر
دینجه قادینلر بر برینه باقوب همان کیدرلر. قاریسی دیرکه: آخوجه
نیچون بویله دیدک ایشه دوکونجیلری قاچیردک. خوجه دیرکه: آقاری
سن قورقه بتون شهری طولاشسه لر بو اوکشدو او رنکده قیز بولامیوب یته
کلیرلر. اکر اوله اوکمه یه ایدک کیمسه آلاز ایدی دیمش.

۵۹ — خوجه صاریفی صارمق ایستر بردرلو اوحنی کتیره مز،
بوزار یته صارار. یته چکر. جانی صیقیلوب صاریغنی بازاره چیقاریر.
برحریف آله جق اولنجه خوجه کیزلیجه دیرکه قارداشم صاقین بو
صاریفی آله اوحنی کلز دیمش.

۶۰ — برکون خوجه یه بر آدم کلوب: ویر آیدینغنی اوغلك
اولدی دیمش. خوجه دخی اوغلم اولدی ایسه تکرری سونیسین سکا
نه دیمش.

۶۱ — برکون خوجه یه بر آدم کلوب اشکنی ایستر. خوجه دخی
سن بوراده طور. بن واریم اشکمه طاینشیم. اکر کوکلی اولورسه
ویریم دیرک ایچری یه کیرر بر آز طوروب کلیر. اشکک کوکلی

ویندیکم قاطرده صاحب چیقار دینجه، یهودی: آمان افندم آنلرده
بمدر دیدکده، همان تفکچی باشی: بره خیلاز یاغره جی یهودی، دیوب
باشنه اورار، اورادن قوغار. خوجه کورکی، قاطوری آوب اوینه
کیتمش.

۵۶ — بر کون خوجه بر دوکونه کیدر. چاشوری اسکی
اولدیغندن بوکا کیمسه بیوروك افندم دیمز. همان خوجه کری اوه
کلوب کورکنی کیوب کیدر. قابودن خوجه یی قارشولوب آغریله رق
صفره باشنه اوتوروب: بیورون کورکم دیر. اوراده کیلر خوجه یه:
نیلیورسک دیدکده: اک طوغریسی بو آغراق کورکه دیر. آشده
آنک اولسون دیمش.

۵۷ — بر کون خوجه بر شهره کلوب کوررکه بتون آدملر
ییوب ایچمکده، خوجه یی آغریلوب یمک ویریرلر. مکر اوویل دارلق
ایمش خوجه ییوب ایچمکدن صکره: نه اوجوزلق شهردر دیر. او
آدملر: ای حریف! دلیمسک، بوکون بایرامدر دیر. هر کس کوچینک
یتدیکی دکن اولرنده یمک یاپارلر بورایه کتورورلر، آنک ایچون یمک
چوقدر دینجه خوجه: نه اولایدی هر کون بایرام اولیدی، دیمش.

۵۸ — بر کون خوجه بازاره براینک کوتوروب کزدیریر، کز-
دیریر صانه منز. بریسی کلوب: بو اینکی نیچون صاناراسین دیدکده
خوجه: صباحدن بری کزدیریورم، وبودنلی اوکنم صانه مادم دیر.
همان حریف اینکی آلب قیز اوغلان قیز آتی آیلق کبه در، دیهرک
کزدیرمکه باشلار. اول آنده آلیجیلر کلوب آرتق بازاراغه آلورلر. خوجه
شاشوب آچمه سنی آلهرق اوینه کلیر. مکر خوجه نیک قیزینه دوکونجیلر
کلش. قاریسی: آفندی قیزینه دوکونجیلر کلدی. سن بر آز طور.

آدملر بر يره گلشلر آيه باقيورلر، خوجه: بزم شهرده قانلی تکرلکی
کبی آبی کورلرده کیمسه باقماز. بوراده اوفاجق آيه نه دنلی آدم
بریکمش باقيورلر، دیش.

۵۴ — برکون خوجه برشهرده صو ترازیلرینی کوروب: بونلر
نهدر ديه صورار. اولرده بزم شهرمنک بونلر سیکی درلر دیر. خوجه
بونلره کوره املرکرده اولملی در، دیش.

۵۵ — برکون خوجه: ای تکریم! بکا بیک آلتون ویر طقوز
بوز طقسان طقوز ویرسهک ایسته‌مام دیر. بر یهودی قوکشوسی
وارمش دیکلر ایمش. هان بر چیقینه طقوز بوز طقسان طقوز آلتون
قویوب دهنه مک ایچون خوجه‌نک باجاسندن آتار. خوجه: سوزمن
یرینی بولدی دیوب چیقینی آیر آچوب صایارکه بر اکسیک، بونی ویرن
تکری برینی دخی ویریر دیوب آلتونلری آیر. یهودی ایشی چاقوب
هان خوجه‌نک قاپوسنه کلوب: کوندوزک ایو اولسون خوجه افندی!
بزم آلتونلری ویر دیدکده، خوجه: بره بازرکان سن دلیمی اولدک؟
بن تکریدن ایسته‌دم، او بکا ویردی، نه دیمک اولسون! سن بکا
آلتون آتسهک. یهودی: آجانم بن سکا شقا ایتدم. بر اکسیک
اولسه آلام دیدیکک ایچون بن ده آتدم دیر. خوجه: بن آلتونلری
آتدم. یهودی: هایدی تفکجی باشنه کیده لم دیدکده، خوجه: بن بیان
کیتهم دیر. یهودی بر قاطور کتوروب خوجه: ایو اما بر کورک
کرک دیر. یهودی برده کورک کتورور، بونلر قاقوب تفکجی باشنه
کیدرلر. تفکجی باشی صورددقه، یهودی: شو آدم بنم بودنلی آلتونمی
آلدی، شیمدی ویرمیور دیدکده: تفکجی باشی خوجه‌نک یوزینه باقار.
خوجه: افندم، بن هر کون تکریدن بیک آلتون ایستردم، بر اکسیک
ویردی آلام، بو یهودی کوتو آدمدر، شیمدی آرقامده کی کورکه

۵۰ — بر کون خوجه بر آغاجه چيقوب او طور ديفنى دالى كسمكه باشلار. آشاغيدن بر حريف كچر كن: بره حريف! نيلرسك؟ شيمدى دوشه جكسك ديدكده خوجه بونا هيچ سسلنمز برده هان دال كسيلدېكى كبي خوجه ده دوشره. اوندن قالقهرق حريفك آرقه سندن يتيشوب: بره آدم! سن بنم دوشه جكمى بيلدك اوله جكمى ده بيليرسك ديه رك صورنجه؛ حريف باقار كه قورتلميه جق، خوجه يه: اشكته آغبرجه يوك اور، يوقوشه سور بر كره اوصورد قده جانك ياريسى كيدر. ايكنجه ده هپسى چيقار دير. خوجه دخى اويله ايدوب ياتار. بر قاج كوندن صكره بونى بيلنلر باشنه اوشوب كورلر كه اولمش. هان برصال آغاجى ايچنه قويوب اوينه كتورر كن بر چامورلى يره كلوب نصلل. كچلمديه سويلشير لركن: خوجه باشنى قالد يروب: نچون غوغا ايدرسكز. بن صاغ ايكن شورادن كچردم، ديمش.

۵۱ — بر کون خوجه ير آلتنده بر آخور يايق ايستر، يري قازار كن قومشونك آخورينه كچوب بر چوق او كوز كورور. خوجه سوينه رك قاري سنك يانه كلوب: اسكى كونلردن قاله بر آخور طوليسى او كوز بولدم بكا نه ايدينلق ويررسك ديمش.

۵۲ — خوجه نك اوده ايكي قيزى وارمش. بابالرينه كورشمكه كليرلر، خوجه: كچنمه كز نجه در ديو صوراره. قيزلر ك برينسك اري طوغله جى ايمش، اكر ياغمور ياغمزسه ارم چوق طوغله كسدى. بكا چاشور يايه جق ديمش. اور قيزك اري ايكنجه ايمش. ارم چوق اكين اكدي اكر ياغمور ياغارسه بكا چاشور يايه جق ديمش. خوجه ده ايكي كرك برى ياراغى ير اما هانكيكز ير بيلمه م ديمش.

۵۳ — بر کون خوجه سيورى حصاره واروب كورر كه چوق

آلوب خروسی اوکنه قانوب: کیجه یاریسی طان یری آغار دینی بیلیرسک ده کوندوز طوغری بولی نیچون بیلمزسک دیمش .

۴۷ — برکون خوجه یول کنارنده بولنان بر مزارلق آراسنده کزرن بر اسکی مزاره دوشر ، کندینی اولو یرینه قویوب کوره یم صورغوجی فرشته لری کلیری دیرکن برچاک سسی کلدیکنی ایشیدیر . آی قیامت قویور دیه رک مزاردن طیشاری به چیق دینی کبی ، مکر کوچ کلپورمش قاطر لر اورکوب بر برینه قاریشیر . کوچی باشی : خوجه سن نهسک دیر . خوجه اولو ایدم بورایه کز مکه چیق دم دیر . کوچی باشی ایله اوشاقلری الارینه بر صوپه آلهرق بز سکا شیمدی بر کوزله سیر ایتدیره لم دیو خوجه ینی صیم صیقی دوکر لر . باشی کوزینی یرار لر . خوجه اوینه کلیر ، قاریسی : بهی خوجه نه اولدک ، زهده ایدک ، خوجه : بن اولدم مزارده ایدم دیر . قاریسی : افندی او بر دنیاده نه وار دیدکده : کوچ قاطر لینی اور کتمزسهک بر نسنه یوقدر ، دیمش .

۴۸ — برکون خوجه ینی اچیلدکله کردستانه کوندرمش لر ، اورایه وارد قده کورد بکلری خوجه ینی پک کوزل آغیر لار لر . خوجه کورکنی کییوب بکک یانسه کیتدکده اوصورور . خوجه نک اوشاغی ینازلق ایتدک افندم ، دیدکده : سنی صوص کورد لر ترکیه اوصورمنی آ کلمازلر دیمش .

۴۹ — برکون خوجه منلا اماد ایله قورد آوینه کیدر . قوردک ایننه کیرر ، مکر قورد طیشاریده ایمش ، کلوب ایننه کیررکن خوجه قویوروغندن طونار . قورد اسنیوب امادک کوزینه توز کیدر خوجه به : بو توز نه در دیدکده خوجه : اکر قوردک قویوروغنی قو- یارسه او زمان کورورسک توزی دیمش .

یر. بوسره ده بر آدم کلوب نه یرسک دیدکده: اوردک چورباسی بیورم
دیش .

۴۲ — بر کون خوجه بر جکر آوب اوینه کیدرکن بر چایلاق
قوشوب جگری قاپوب کیدر. خوجه آرقه سندن باقه قالیر . خوجه
دخی هان برینک الندن جگری قاپوب بر طاش اوزرینه چیقار ،
حریف : بره خوجه نیلرسک دیدکده خوجه کندیمی ده نمک ایچون
چایلاق اولدم دیش .

۴۳ — خوجه دن بر آدم اورغان ایستر. خوجه ایچرو کیروب
چیقار اورغانه اون سر مشلر دیر. حریف ایچ اورغانه اون سر یلورمی
دیدکده، خوجه: ایشته ویرمه کولکی اولما یخه سر یلور دیش .

۴۴ — بر کون خوجه نک یانسه بر آدم کلوب کوریشیر، کیرو
چکیلور ، بو ده اچکیلور خوجه صورمق ینازلوق اولسون سن
کیمسک بیله مدم دیر. حریف: بیله مدکده یانجه کورشدک دیر. خوجه
قاووغک قاووغه ، زینک زینمه بکزه دیکندن سنی کندم ساندم
دیش .

۴۵ — خوجه نک بر خسته سی وارمش ، نصل اولدیغی
صورمغه کلانله : کون طوغارکن صاغ ایدی شیمدی اولیور ،
دیش .

۴۶ — بر کون خوجه طاووقلرینی بر قاوصارایه طولدیروب
سیوری حصاره کیدرکن زوالیلر بوکلمسون باری صالیوریم دیو
هپسینی قویوویورر. هر بریسی بریانه چارلر. هان خوجه انه بردکنک

۳۸ — برکون خوجه بر ليلك طوتوب اوينه كتورر ، بچاقله
بورتنی آياقلىرى كسوب بر يره چيقاروب براقير. ايسته شيمدى قوشه
بكره دك هايدى كيت ! ديمش .

۳۹ — بر کون خوجه چوربا اچرکن اغزی يانغه باش-لايخه
باغره رق سواقه چيقار ، صا وولون قارداشلىر ! قارنمده يانغين وار
ديمش .

۴۰ — بر صوفته عربى، عجمى، هندستانى اوزانيمه لم بتون دنيابي
طولاشوب كيمسه بونك صوراجغه قارشولق ويرمه مش . بر آدم
بوکا خوجه يي سويلمش كه آنجق خوجه سنك سوزينه قارشولق ويره-
بيلور ديمش . خوجه دخى آق شهره كليركن بر آچه جق نار آلير ،
قوينه قويوب آق شهرك تارلارندن كچركن كورر كه بر حريف چيفت
سورر، مكر خوجه ايمش . يانسه واروب كورر كه آياقلىرنده چاريق
صرتنده كه بر خوجه يه بگز آدمدر، خوجه يه سلام ويرد كده خوجه ده
سلامنى آلير، ومنلا افندى نه يه كلدك ديد كده : بر صورغو صوراجغم
بيلير ميسك دير . خوجه بيلىرم دير . صوفته، فلان نهدر بيل ديد كده
خوجه ايدر : ياره سز آناك بابانه بيله ويرمن سن بكا نه ويريرسك دير .
او آدم قوينده كى نارى ويرر . صوفته بردها صورمق ايستر، خوجه
چوق بوش بوغازلق ايمه . يورى وار ناز كتيرده صكره صور، ديد كده
صوفته بو آق شهرك چيفت جيسى بيله يا ! بيلك جيسى نصلدر ديهرك
كندى يولنه كيتمش .

۴۱ — بر کون خوجه كورر كه ، بر پونار باشنده پك چوق
اوردكلر اوينور . خوجه قوشوب طوته يم ديركن قچارلر . خوجه
دخى النه بر آزاكمك آوب پنار باشنده اوطوروب صويه اكمك بايروب

سك، فقط فارسی بیامزسك دبرلر. خوجه نیچون بیللمه دیر. اکر
بیلیرسهك بزه بر پارچه او قوده دیکلیه لم دیرلر. خوجه: رفتن بیجا
سرویلر کوردیم. طقور خوردم آمدن بر قاچنی آبارلادم، بر قاچنی
خیرلام برود دیدکده افندیلر دونوب کیدرلر.

۳۵ — بر کون خوجه نك بر آز آچه سنی اوغورلامشیر، خوجه:
ای تکریم! سنك نهیه ایستكك وار که بنم آچه می اللره آلدیرك دیو
باغره رق: جامعه واروب طان یری آغرنجه به دك آغلار. مکر دکرده
بر کمی فورطنه به اوغهار، ایچنده اولانلر طیشاری به صاغلایچه
چیقارسه ق خوجه به بر آز آچه ویره لم دیمشیر. تکرینك یاردمیله کمی
صاغله بجه طیشاری به چیقار و خوجه به او قدر آچه بی ویرمشیر.
خوجه: چوق شی بر کیجه جامعه آچیق یاتوب آغلامقله تکریمی
آچه می کوندردی. دیمش.

۳۶ — بر کون خوجه قومشوسندن بر قزغان آلوب ایشنی
کوردکدن صکره ایچنه بر تجره قویوب صاحبه ویرر. او آدم بوتجره
نه در دیدکده خوجه: قزغان طوغوردی دیر. قومشوسی سوینه رك
آلیر. بر کون خوجه ینه قزغانی آلوب بر آز قوللانیر. صاحبی بقارکه
قزغان کلز. خوجه نك اوینه کلوب قزغانی ایستر. خوجه دیر: سن
صاغ اول او قزغان اولدی. هیچ قزغان اولورمی؟ دیدکده، طوغور-
دیغنه اینانورسكده اولدیکنه اینامازمیسك! دیمش.

۳۷ — بر کون خوجه بر مزارلق آراسنده کزرکن: بر قوجه
کوبك بر مزار طاشنی یسلیدیکنی کوره رك الله بردکنك آلوب کوبك
اورمق ایستینجه: کوبك دخی خوجه به اورر. خوجه کوررکه کندینی
ایصیره جق جابوجق کچ یکدم کچ! بن سکا دیمورم دیمش.

قارپوزك برینی كسر ، طاتمز دیو آتار . سوزك صوکی هپسینی
كسهرك بر آزینی ییوب آرتفنك اوزرینه ایشر . صكره اودون كسوب
بر آز صكره ینه صوصار . صوینی بولمانجیه كسیلان قارپوزلك یاتنه
واروب شونه دكمش؛ بوكا دكهمش دیهرك هپسینی یمش .

۳۱ — بر کون خوجیه شهره کلیرکن بر ایکی آدمه اوغزار .
بونلره زهیه کیدیورسکز دیدکده : بونئر طاشاغك دینه کیدیورز
دیرلر . خوجه : آقشام اولنجه به دك سکیمك باشنه چیقارسکز دیمش .

۳۲ — خوجه نك بر قوزیسی وارمش ، پك چوق بسارمش ،
بر کون یارانلری كلوب؛ خوجه یارین قیامت قوپه جقمش . كل بو
قوزی بی بوغازلیلم و بیلم دیرلر . خوجه ایناماز ، بری دها كلوب بویله
سویلر ، خوجه کرچك صانوب قوزی بی بوغازلار ، اوندن آرقه سنه
آلوب بر سیر یرنه کیدرلر . اوراده آتش یاقوب قوزی بی قیزارتمغه
باشلار ، بو صره ده آرقداشلی صرتلرینی صویونوب خوجه به راقیرلر ،
هربری بر یانه اوینامغه کیدرلر . خوجه : بو چاشورلرک هپسینی آتسه
اوروب یقار . برده بونلرک قارنلری آجیقوب کلدکلرندک کوررلرکه
چاشورلرک هپسی یانوب کول اولمش ، خوجه به بونلری کیم یاقدی؟
خوجه : یارین قیامت قویاجق چاشوری نیلیه جکسکز دیمش .

۳۳ — بر کون خوجه نك اوینه براوغری کیدر ، هر نه سی وارسه
آلوب کیدر . خوجه دخی کیرویه قالاتی طوپلایوب اوغری نك آردینه
دوشر . اوینه کیرنجه خوجه ده آردندن یتیشیر . اوغری نه ایسترسك
دیدکده : خوجه بو اوه کوچه دکمی دیمش .

۳۴ — بر کون خوجه به بر قاچ افندیلر كلوب سن او قور یازار

اولديغندن يىنە مەز. اى كىدى پيس! دىوب آردىنە باقار كىمەسە يوقدر.
بزده چوجق ايكن كيرلى اوغورسىز دكل ايدك .

۲۶ — بركون خوجه حمامه كيروب كىسە جى بوكا كىسە سورور
ايكن بريانندن برياننە دونجە كىسە جى نك طاشاقليرنى طوتار . خوجه
نيلرسك ديدكده بهى حريف بن سنى دوشمە يەسك ديه طوتدم ديمش .

۲۷ — بركون آق شەرك چوجقلرى خوجه يى حمامه كىتورورلر
ھەر بريسى كىزليجە برر يمورطە آلەرق صويونوب ايجرويه كيرلر .
كوبك طاشسندە او طوردقلرى سرەدە كلين سىزكلە يمورطيلم، كيم
يمورطلامنسىە حمامك آچەسنى اوويرسون ديو سوز بر ايدرلر . صكرە
چوجقلر طاووق كې غيد غيداق ديه باغروب برابر كىتوردكلرى
يمورطەلرى طاش اوزرىنە براقيرلر . خوجه: بونلرى كورنجه ھان
خروس كې چىرپىنوب اوتىمكە باشلار . چوجقلر نە پاييورسك ديدكلرندە
بودنلى طاووقلرە برخروس كرك دىكى؟ ديمش .

۲۸ — بركون خوجه قرەلر كىيوب طيشەارى چىقار . بونى
كورنلر خوجه يە نە اولدك ديرلر . خوجه اوغلمك باباسى دىناسنى
دكشديردى آنك ياسنى طوتارم ديمش .

۲۹ — بركون خوجه اوزاقدن كچن كىندىنى بايغىنلق آلير .
باقاركە پىنارك لولەسنە بر آغاچ صوقشلىر . خوجه صو اچمە يمديو آغاچى
چىقاردىنى كې صو كوچلە آقوب خوجه نك اوستى باشنى ايصالدير .
خوجه طاريلوب ايشتە دلى دلى آدىنى اچون كوتنە آغاچ صوقشلىر
ديمش .

۳۰ — بركون خوجه بر قاچ قارپوز آقوب طاغە كيدر . صوصايوب

بر پارچه پشمال و پروب کچرر، میدانہ بونلری صالیورر . اورادہ -
اولانر خوجهنک یانہ بریکوب بونلرہ نہ اولدی دیرلر . خوجه
آنالری اولدی یاسنی طونارلر دیمش .

۲۱ — بر کون خوجهنک نارلاسنہ براوکوز کیرر . خوجه النہ
بردکنک آوب اوزرینہ واردقده اوکوز قاچار . برہفتہ صکرہ بر آدم
قانلیا اوکوز قوشہرق کیدیور اولدینی خوجه کورنجہ، النہ بر چو-
ماق آوب اوکوزہ بر قاج چوماق اورور . حریف برہ آدم بنم او-
کوزمدن نہ ایستورسک؟ دیدکده سن چوق سویلمہ بیلکیسنز ایت، او
صوچک بیلور دیمش .

۲۲ — برکون خوجه ایرماق کنارندہ آبدست آیرکن پابوچی
صو آوب کیدر . هان کنارہ چیقوب براووروق چکر آل آبدستی
ویر پابوچی دیمش .

۲۳ — برکون خوجه قومشولرنی چاغہرق سویلرکہ بن
اولنجہ براسکی مزارہ قویک . قومشولر نیچون دیرلر . خوجه صورغو
فرشتهلری کلدکده بن صورولدم کورمز میسکز مزارم بیلہ اسکیدر
دیرم دیمش .

۲۴ — برکون خوجه صو دوکمک ایچون برکنفہ کیرر . برکون
برکیجه اوطورر . مکر یانسدہ برپونار وارمش ہیچ طورمہدن شریل
شریل آقارمش خوجه چشم توکنمدی سانور . بر حریف کلوب
بہی آدم! نہ چوق اوطوردک دیدکده خوجه چشم توکنمدی کہ
قالقہیم دیمش .

۲۵ — برکون خوجه بر آنہ یینمک ایستر . آت یوکسک .

برر پوله بازارلق ايدرلر . خوجه بونلری کچر برکن برنی ایرماق طو-
پارلیوب کتورر . کورلر باغرمغه باش-الاینجه خوجه نیچون باغروب
چیغیریورسکز؟ برپول اکسیک ویرک دیمش .

۱۶ — برکون خوجه قیرده کزرکن برطانیاه راست کلوب او-
غورلر، اوه کتوروب بوغازلر، دریسنی صاقلار. طاناصاحبی آغلیه رق
خوجه نك اوی یانسه کلیر. خواجه قاریسنه ایدر: آقری شو طانه نك
دریسنی چیقارکه شو حریفك یوزینی قره ایلیه یم دیمش .

۱۷ — برکون بر آدم آووچنك ایچنه بریمورطه آلوب خوجه یه
شو آووچده اولانی بیل سکا برقایغانه لغنی ویره یم . خوجه نصل
اولدیغنی سویله ، بیلرم دیدکده حریف : طیش آق ایچی صاریدر
دیر خوجه بیلدم بیلدم شالغامی اویمشالر ایچنه آووج اوطورتمشالر
دیمش .

۱۸ — برکون بر حریف بازارده کزرکن خوجه یه راست کلیر.
بوکون آیک اوچیمی یوقسه دردیمی؟ دیدکده خوجه بیلهمم آی
آلوب صاندیغ یوقدر دیمش .

۱۹ — برکون خوجه اوموزینه برمردیون آلوب برباغچه دیوا-
رینه دایایوب یوقاری چیقار. صکره یوقاریدن ایجری کیرر، بوستانجی
بونى کوروب، سن کیمسک بوراده نه آراسک دیدکده خوجه چار
چابوق مردیونك یانسه کلوب مردیون صانارم. بوستانجی هیچ بوراده
مردیون صاتیلمورمی دیر . خوجه بهی بیلکیمسز حریف! مردیون
زده اولسه صاتیلور دیمش .

۲۰ — خوجه برکون طاووقلرینی برر برر طوتوب بویونلرینه

قرق بشی اولمش دیر. اوراده بولنانلر جانم خوجه افندی آیک هپسی
اوتوز کوندر، سن نصل قرق بشی اولمش دییورسک؟ دینجه خوجه
آقرداشلر آشاغی بیله سویلدم. اکر چوملکده کی طاشلرک صایسنه
باقارسه کز بوکون آیک یوز یکر می بشیدر دیمش .

۱۱ — خوجه به آی یکی اولدقده اسکینی نه یاپارلر دیمش-لر .
خواجه دخی قیریارلر قیریارلر بیلدیز یپارلر دیمش .

۱۲ — خوجه کوچ ایله شهردن چیقوب کیتمک ایستر. مکر بر
دوه سی وارايمش باری دوه به یینوب کیفله کیده بم. یایان کیتمه يم ديه رك
دوه به یینوب کوچ ایله کیدرکن دوه کوکره بوب خواجه یی یره اوره.
رق اوزرینه چوکر خوجه باغرر . اوراده بولنانلر بونی قورتاریرلر .
بر آز صکره آیلهرق مسلمانلر کوردیکر می شول اوغورسز دوه بکا
نهر ایلدی طورون شونی بکا طوتون بوغازلیه يم دیمش .

۱۳ — برکون خوجه یمورطه نك طقوزینی بر آقچه به آوب بشقه
بریرده اوتی صاتارمش. نیچون بویله طقوزینی آوب اوتی صاتارسک
دیدکارنده، خوجه : زیان کاردندر دوستلر بزى آیش ویریشده کور-
سونلر دیمش .

۱۴ — برکون خوجه قیصه چماشور کیوب جامع ده نماز قیلار-
کن اکیلدکه اکسه سنده اولان آدم خوجه نك طاشاقلرینی کوره رك
همان طوتوب صیقار خوجه دخی امامک طاشاقلرینی صیقار امام دونوب
خوجه به نیلرسک دیدکده آردمده کی آدمه صور دیمش .

۱۵ — خوجه برکون ایرماق کنارنده اوطورورکن اون دانه
کور آدملر کلیر . کندیلرینی ایرماقدن کچرمک ایچ-ون خوجه ایله

۸ — برکون خوجه يشيلك باغچه سنه کیره رک بولديغی حاووج، شالغام، طورپ کبی اوتلری بولوب قوينه، چواله طولديرديغی صره ده، باغچه جي ياننه کليز، خوجه يه ياقلاشهرق بوراده، نه کزيورسک ديوصورنجه خوجه نه ديه جکني شاشيروب باغچه جي به، اوغل هاييا کچن کونلر اسن او قاصرغه يوقی؟ ايشته بنی بورايه آتدی ایدی دير. باغچه جي طونلم که اويله اولسون يا بونلری کيم بولدی ديدکده اوت اوت بن يولدم . چونکه قاصرغه نك کوچلی اولسی بنی اورادن اورايه آتديغندن هر هانکی اوته ياشدمسه المده قالدی دير . باغچه جي قزه رق: يا بونلری چوواله ، قوينه کيم طولديردی ديمسنه، ايشته بن ده بوراسنی دوشو- نيورم يا ديمش .

۹ — برکون خوجه قوينه يه کيدر، چارشوده کزرکن بر حلواجی دکانه کیره رک همان حلوا يمکه باشلار. حلواجی بويله پاراسز ماراسز حلوا سنک ينديکنه قزه رق خواجه نك يقه سندن طوتوب اورمغه ، دوکمه باشلاديغی صره ده ، خوجه آبوراسی نه کوزل بر شهر ايمش! آدمه دوکه دوکه کوچ ايله حلوا يديريورلر ديمش .

۱۰ — خوجه اوروج آبی کلدکده آيک قاچی اولديغنده ياکلامق ايجون، برچوملکه هر کون برر طاش آنه رق کونلرک صاييسنی بللر مش. خوجه نك بر اوافق قزی ده باباسنک چوملکه طاش آتديغی کوره رک بر آووج طاش آتمش . اوروج آينک يکرمی بشنجی کونی حريفک بری خوجه دن بوکون آيک قاچی ديهه صورارسه خوجه ده آزاجق اکلن قاچی اولديغی سکا طوس طوغری سويديه يم ديه رک اوه کليز چوملکه کی طاشلری برر برر صايوب يوز يکرمی کورنجه بن اکر بونلرک هيسنی سوييسه م بکا کولرلر وسن دلی اولمشسک ديرلر . ايوسی بر آز اشاغی اولسون سويلرم ديه رک کری کلوب بو کون آيک

کيوب طوغریجه بر جامع مناره سینه چیقمش ده قبا اغزندن یوکسک
سسله اذان او قومغه باشلامش . آشاغیدن بر آدم بوکا ، بهی او کوز
حریف ! بویله پیس سسله اوراده باغروبده ایشیدنلری نچون
ایخیدیورسک دیدکده خوجه همان مناره دن آشاغی اینه رک آه نه
اولیدی بر ابو آدم بوراده دخی بر حمام یاپیدی ده بزى بو پیس
سسدن قورتاره ایدی دیش .

۵ — بر کیجه خوجهیه دوشنده طقوز آچه ویرمشلر . خواجه
هله اون آچه ایدک دیو غوغا ایدرکن او یانوب باقارکه النده بر نسنه
یوق . همان کوزلرینی قبا یوب الهی اوزاده رق کتورک باری طقوز آچه
اولسون ویرک دیش .

۶ — بر کون خوجه قیرده کز رکن قارشودن کندینه طوغری
بر قاج آتلونک کلدیکنی کورنجه چاپوجق بر مزاراق یانسه کلش .
صرتی صوبونوب بر مزارک ایچنسه کیرمش . آتلولر یانسه یاقلاشنجه
کندیسنی کوروب، بره آدم! بوراده نه یاپیورسک دیشلر . خوجهده
بر لاف بولامیوب اولولردن ایدم بویاره اکلنمکه چیقدم دیش .

۷ — بر کون بر قادین خوجهیه بر کاغد ووروب خوجه افندی
سزه یالوارم که شو کاغدی او قویکز . مکر بو صروده خوجه دخی
او قومق بیلمز ایش . اوتاندیفندن او قومق بیامم دیه میوب قادیندن
کاغدی آله رق ، دولتلو عنایتلو افندم حضرتلری سوزلریله بر دوستک
بر دوسته یازه جنی بر کاغدی او قومغه باشلا نجه ؛ قادین : آ افندی بو
اویله بر سوکیلی کیمسه دن کلش کاغدی اولیوب آنجق بزم اوک طاپی
کاغدیدر دیدکده ، آه خانم افندی اویله ، سویله سکا سکا طاپو کاغدی
کبی او قویهم دیش .

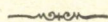
۱ — خواجه افندی بر کون اوکود ویرمک ایچون جامعده اوکود اسکملهسنه چیقوب ای مسلمانلر! بن سزه نه دیه جگهی بیلور- میسکز دیمش. اوراده اولاندخی خیر بیلمیز دینجه، خواجه افندی: آنلره، سز بیلمینجه بن سزه نه سویلیهیم دیمش. — برکون ینه اوکود اسکملهسنه چیقوب ای مسلمانلر! بن سزه نه سویلیه جگهی بیلور میسکز دیمش. آنلر اوت بیلیرز دینجه، خوجه آنلره، سز بیلدکدن صکره بن سزه نه سویلیهیم دیمش. بونک اوزرینه اوراده اولانلر خوجهنک بو ایشه شاشوب اگر خوجه بردها بویله صوره جق اولورسه کیممز بیلیرز کیممز بیله بن دیمک اوزره سوز بر ایدرلر. خوجه ینه برکون اوراده اوکود اسکملهسنه چیقوب ای مسلمانلر! بن سزه نه سویلیه جگهی بیلیر میسکز دیمش. آنلر اوت کیممز بیلیرز کیممز بیله میز دیمه لینه نه کوزل! بیلنلر بیلمینلره اوکرتسون دیمش.

۲ — برکون خوجه بر کویده ای آدملر بیلمش اولکزر که بو کویک هواسیله بزم شهرک هواسی بردر دیمش. نهدن بیلدک دییانلره بزم آق شهرده نه قدر بیلدیز وارسه بوکویده ده او قدر بیلدیز وار دیمش.

۳ — برکون خوجه بر درلکده ای ارقداشلر تگری به چوق شکر ایدک که، دوهیه قنادورمه مش. اگر دوهیه قناد ویریدی اولر میزی باشلر کره یقاردی دیمش.

۴ — برکون خوجه بیقانتق ایچون بر حمامه کیرمش حمامک ایچروسنده کیمسه اولدیغندن خوجهنک جانی صیقیلوب جاننک صیقندیسنی کیدرمک ایچون اینجه دن اینجه به ابرلامغه باشلامش. کندی سسی کندیسنه پک کوزل کلدیکندن چونکه بنم سسم بویله کوزلدر ده ایچون اذان او قومیورم دهرک حمامدن چیقاراق چاماشورنی

— خواجه نصر الدینک لطائف —

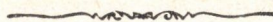
خواجه نصر الدینہ منسوب لطائف ؛ قونیہ و آیدین ولایتلرنده
مخصوصاً اجرای سیاحت ایدیلہرک اورا ساکنلرینک آغزندن
ایشیدلدیکی کبی حفظ و جمع اولنمشدر .

جامعی :

بوداپشته شرق مکتبی مدیری :

مجارلی دو قنور قونوش

بوداپشته

مجارستان آقاده میاسی طرفندن طبع اولنمشدر .

۱۸۹۹

- tagtól. 30 kr. — IV. szám. Brassai és a nyelvújítás. *Ballagi Mór* r. tagtól. 15 kr. — V. szám. Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett *Szász Károly* l. tagtól. 25 kr. — VI. szám. Művészet és nemzetiség. *Bartalus István* l. tagtól. 20 kr. VII. szám. Aeschylus. *Télfy Iván* lev. tagtól. 80 kr. — VIII. szám. A mutató névmás hibás használata. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 10 kr. — IX. szám. Nyelvtörténelmi tanulmányok a nyelvújításra nézve. *Imre Sándor* l. tagtól. 60 kr. — X. szám. Bérezzy Károly emlékezte. *Arany László* l. tagtól. (1875—1876.)
- VI. k.** I. szám. A lágy aspiraták kiejtéséről a zenében. *Mayr Auréltól* 10 kr. — II. szám. A mandusok szertartásos könyve. *Bálint Gábortól*. 10 kr. — A rómaiak satirájáról és satirairóikról. *Dr. Barna Ignác* l. tagtól. 20 kr. — IV. szám. A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval. *Goldziher Ignác* l. tagtól. 50 kr. — V. Emlékbeszéd *Jakab István* l. t. fölött. *Szász Károly* r. tagtól. 10 kr. — VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. I. *Szilágyi István* l. tagtól. II. *Vaszary Kolozstól*. III. *Révész Imre* l. tagtól. 60 kr. — VII. Emlékbeszéd *Mátray Gábor* l. t. felett. *Bartalus István* l. tagtól. 10 kr. — VIII. A mordvaiak történelmi viszontagságai. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 20 kr. — IX. Eranos. *Télfy Iván* l. tagtól. 20 kr. — X. Az ik-es igékről. *Joannovics György* l. tagtól. 40 kr. (1876.)
- VII. k.** I. Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 50 kr. — II. Podhorszky Lajos magyar-sínai nyelvhasznítása. *Budenz József* r. tagtól. 10 kr. — III. Lessing (székfoglaló). *Zichy Antal* l. tagtól. 20 kr. — IV. Kapcsolat a magyar és szuomi irodalom között. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 10 kr. — Néhány ösműveltségi tárgy neve a magyarban. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 30 kr. — VI. Rankavis Kleon új-görög drámája. *Télfy Iván* l. tagtól. Ára 30 krajczár. — VII. A nevek uk és ük személyragairól. *Imre Sándor* l. tagtól. 20 kr. — VIII. Emlékbeszéd *Székács József* t. tag fölött. *Ballagi Mór* r. tagtól. 20 kr. — IX. A török-tatár nép primitív kulturájában az égi testek. *Vámbergy Ármintól*. 10 kr. — X. Batori László és a Jordán-csok-codex bibliafordítása. (Székfoglaló.) *Volf György* től. 10 kr.
- VIII. k.** I. Corvin-codexek. *Dr. Ábel Jenőtől*. 60 kr. — II. A mordvaiak pogány istenei s ünnepei szertartásai. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 50 kr. — III. Orosz-lapp utazásomból. *Dr. Genetz Arvidtől*. 20 kr. — IV. Tanulmány a japáni művészetéről. *Gr. Zichy Ágostól*. 1 frt. — V. Emlékbeszéd Pázmány Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. A születése századik évfordulóján, Pázmándon rendezett ünnepélyen, az Akadémia megbízásából tartotta *Szász Károly* r. t. 10 kr. — VI. Ukkonpohár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — VII. Az ugynevezett lágy aspiraták phoneticus értékéről az ó-ind-ben *Mayer Auréltól*. 60 kr. — VIII. Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. *Dr. Ábel Jenőtől*. 80 kr. — IX. Ujperzsa nyelvjárások. *Dr. Pozdár Károlytól*. 50 kr. — X. Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. Székf. g. ló. *Imre Sándortól*. 30 kr.
- IX. k.** I. Emlékbeszéd Schiefner Antal k. tag felett. *Budenz J. r.* tagtól. 10 kr. — II. A Boro-Budur Jáva szigetén. *Dr. gr. Zichy Ágost* l. tagtól. 40 kr. — III. Nyelvünk újabb fejlődése. *Ballagi Mór* r. tagtól. 20 kr. — IV. A hunnok és avarok nemzetisége. *Vámbergy Ármín* r. tagtól. 30 kr. — A Kún- vagy Török-codex és a kúnok. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 30 kr. — VI. Emlékbeszéd Lewes Henrik György külső tag. felett. *Szász Károly* r. tagtól. 10 kr. — VII. Ós vallásunk főistenei. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 40 kr. — VIII. Schopenhauer aestheticája. *Dr. Russicska Kálmántól*. 10 kr. — IX. Ós vallásunk kisebb isteni lényei és áldozat szertartásai. *Barna F. l.* tagtól. 30 kr. — X. Lessing mint philologus. *Dr. Kont Ignác* től. 30 kr. — XI. Magyar egyházi népelemek a XVIII. századból. Székfoglaló. *Bogisich Mihály* l. tagtól. 50 kr. — XII. Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. *Simonyi Zsigmond* l. tagtól. 20 kr.
- X. k.** I. A jelentéstan alapvonalai. Az alakokban kifejezett jelentések. (Székfoglaló.) *Simonyi Zsigmond* l. tagtól. 30 kr. — II. Etzelburg és a magyar hünmonda. (Székfoglaló.) *Heinrich Gusztáv* l. tagtól. 20 kr. — III. A M. T. Akadémia és a szémi irodalmi társaság. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — IV. Ertsük meg egymást. (A neologia és orthologia ügyében.) *Joannovics György* t. tagtól. 30 kr. — V. Baranyai Decsi János és Kis-Viczay Péter közmondásai. *Ballagi Mór* r. tagtól. 10 kr. — VI. Euripidesz tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophoklesz tropusaiival. Miveltégtörténeti szempontból. (Adalék a költészet összehasonlító tropikájához.) *Dr. Petz Vilmostól*. 60 kr. — Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. *Szász Károlytól*. 10 kr. — VIII. Cationale et Passionale Hungaricum. *Bogisich Mihálytól*. 30 kr. — IX. Az erdélyi hirlapirodalom története 1848-ig. *Jakab Elek* től. 50 kr. — X. Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kiültag felett. *Dr. Heinrich Gusztáv* től. 40 kr. — XI. Újabb adalékok a magyar zene történelméhez. *Bartalus Istvántól*. 40 kr. — XII. A magyar romanticismus. *Bánózi Józseftől*. 10 kr. — XIII. Újabb adalék a magyar zene történelméhez. *Bartalus Istvántól*. 40 kr.
- XI. k.** I. Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? *Hunfalvy Pál* r.

- III. Középkori görög verses regények. *Dr. Télyf Iván* l. tagtól. 30 kr. — IV. Idegen szók a görögben és latinban. *Dr. Pozder Károlytól*. 50 kr. — V. A csuvasokról. *Vámbery Armin* r. tagtól 30 kr. — VI. A számlálás módjai és az év hónapjai. *Hunfalvy Pál* r. tagtól 20 kr. — VII. Telegdi Miklós mester magyar katechizmusa 1562-ik évből. *Majláth Béla* l. tagtól. 10 kr. — VIII. Káldi György nyelve. *Dr. Kiss Ignácztól*. 50 kr. — IX. A muhammedán jogtudomány eredetéről. *Goldziher Ignác* l. tagtól 10 kr. — X. Vámbery Armin «A magyarok eredete ezimű műve néhány főbb állításának bírálata. *Barna Ferdinánd* l. tagtól 60 kr. — XI. A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a nyelvőr. *Ballagi Mór* r. tagtól. 20 kr. — XII. A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. Válaszom Hunfalvy Pál bírálati megjegyzéseire. *Vámbery Armin* r. tagtól. 30 kr.
- XII. k.** I. Seneca tragédiái. *Dr. Kont Ignácztól*. 60 kr. — II. Szombatos codexek. *Dr. Nagy Sándortól*. 30 kr. — III. A reflexív és valláserkölési elem a költészetben s Longfellow. Székfoglaló. *Szász Béla* l. tagtól. 30 kr. — IV. A belviszonyragok használata a magyarban. *Kúnos Ignác* és *Munkácsi Bernáttól*. 50 kr. — V. A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. *Vámbery Armin* r. tagtól. 50 kr. — VI. Kiktől tanult a magyar írni, olvasni? *Volf György* l. tagtól. 50 kr. — VII. A kasztamuni-i török nyelvjárás. *Irta Thury József*. 50 kr. — VIII. Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. *Télyf Iván* l. tagtól. 20 kr. — IX. Boldogságyon, ösvallásunk istenszónya. *Kálmány Lajostól*. 20 kr. — X. A mondat dualizmusa. *Brassai Sámueltől*. 60 kr. — XI. A kunok nyelvéről és nemzetiségéről. *Gr. Kuun Géza* t. tagtól. 40 kr. — XII. Isota Nogarola. *Ábel Jenőtől*. 50 kr.
- XIII. k.** I. Kudrun, a monda és az eposz. *Heinrich G.* l. tagtól. 40 kr. — II. A votják nép multja és jelene. *Barna F.* l. tagtól. 30 kr. — III. Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. *Goldziher I.* l. tagtól. 40 kr. — IV. A homeroszi Demeter-hymnusról. *Ábel Jenő* l. tagtól. 50 kr. — V. A votjakok pogány vallásáról. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 20 kr. — VI. A régi magyar nyelv szótára. *Szarvas Gábor* r. tagtól. 10 kr. — VII. Egy kis viszhang Vámbery Armin ur válaszára. *Budenz J.* r. tagtól. 20 kr. — VIII. Ki volt Calepinus magyar tolmácsa. *Szily Kálmán* r. tagtól. 10 kr. — IX. Szegedi Lénárt énekeskönyve. *Bogisich Mihály* l. tagtól. 50 kr. — X. Szőrendi tanulmányok. I. rész. *Joannovics Györgytől*. 30 kr. — XI. A kisebb görög tragikusok tropusai *Petz Vilmostól*. 10 kr. — XII. Heraclius. Rankavis Leon hellén drámája. *Télyf Ivántól* 30 kr.
- XIV. k.** I. Az ó- és középkori Terentius biographiák. *Ábel Jenőtől*. 40 kr. — II. Szőrendi tanulmányok. II. rész. *Joannovics Györgytől*. 40 kr. — III. A morvina nép házassági szokásai. *Barna F.* l. tagtól. 30 kr. — IV. Jelentés újhellén munkákról. *Télyf Iván* l. tagtól. 30 kr. — V. Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. *Kálmány Lajostól*. 10 kr. — VI. Etymologicum magnum Romaniae. *Pulnoky Miklóstól*. 20 kr. — VII. A magyar szótók. *Simonyi Zsigmondtól*. 30 kr. — VIII. A nyelvújítás történetéhez. *Simonyi Zsigmondtól*. 20 kr. — IX. Szőrend és accentus. *Brassai Sámuel* t. tagtól. 40 kr. — X. Három francia hellenista és a volapük. *Télyf Ivan* l. tagtól. 20 kr. — XI. Euhemeri reliquae. *Némethy Gézától*. 60 kr. — XII. Gáti István steganographiája, kapcsolatban a modern stenographiával. *Vikár Belától*. 40 kr.
- XV. k.** I. Az iszlam vallásos mozgalmai az első négyszázadban. *Dr. Schreiner Mártontól*. 30 kr. — II. André Chénier költészete. *Haraszti Gyulától*. 1 frt 50 kr. — III. Kombináló szóalkotás. *Simonyi Zsigmondtól*. 40 kr. — IV. Az aranyosszéki mohácsi nyelvemlékek. *Hunfalvy Páltól*. 15 kr. — V. Psychiatria és politika. *Zichy Antaltól*. 10 kr. — VI. Újabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. *Télyf Ivántól*. 60 kr. — VII. A magyar zene tudományos tárgyalása. *Ponori Thewrewk Emittől*. 20 kr. — VIII. A hangstúly a szláv nyelvekben. *Asbóth Oszkártól*. 80 kr. — IX. A nyelvújítás és az idegenszertiségek. *Simonyi Zsigmondtól*. 60 kr. — X. Kisfaludy Károly «Mohács»-a görögül. *Télyf Ivántól*. 40 kr. — XI. Tanulmányok az újabbkori persa irodalom történetéből. *Dr. Kegyi Sándortól*. 1 frt 50 kr. — XII. Újabb adatok a kún Petrarca-Codexhez. *Gróf Kuun Gézától*. 15 kr.
- XVI. k.** I. A besztercezi szószedet. Latin-magyar nyelvemlék a XV. századból. *Finály Henrikől*. 5 frt. — II. A pogány arabok költészetének hagyománya. (Székfoglaló.) *Goldziher Ignácztól*. 60 kr. — III. A szláv szók a magyar nyelvben. *Asbóth Oszkártól*. 45 kr. — IV. Paraspondylos Zotikos költeménye a várnai csatáról. *Pecz Vilmostól*. 30 kr. — V. Új görög munkák ismertetése. *Télyf Ivántól*. 20 kr. — VI. Két új-görög nyelvtan magyarul és a mai görög verstan. *Télyf Ivántól*. 20 kr. — VII. A Marmelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. *Sz. Amos Istvántól*. 50 kr. — VIII. Guarinus és Janus Pannonius. *Hegedűs Istvántól*. 80 kr. — IX. Kisázsia török dialektusairól. (Székfoglaló.) *Dr. Kúnos Ignácztól*. 45 kr. — X. Dicsének Jacobus Ant. Marcellusra. *Irta Janus Pannonius. Hegedűs Istvántól*. (Székfoglaló.)